

A woman with dark hair pulled back, wearing a white sleeveless top with a textured pattern on the shoulder, is smiling and looking to her right. She is standing in front of a brick wall. A blue circular graphic is overlaid on the top right of the image, containing white text.

*Mennään
niiden kotiin!*

*Kotinuorisotyö tavoittamassa
maahanmuuttajataustaisia tyttöjä ja nuoria naisia*

Mennään niiden kotiin!

*Kotinuorisotyö tavoittamassa
maahanmuuttajataustaisia tyttöjä ja nuoria naisia*

Sisällys

Aluksi.....6

1. Luku: Kotinuorisomalli syntyy ja kehittyy Polku kotiin -projektissa

Milla Ukkonen: Kotinuorisotyö - Uutena työmuotona nuorisotyön kentällä ja nuorten elämässä.....8

Asiakkaan kertomaa: Ikran.....18

Johanna Koskenlahti: Kotinuorisotyömallin kehittymisen käännekohtat.....19

Marja-Leena Laiho: Kotinuorisotyön arkea - Koti ja perhe nuorisotyön toimintaympäristönä - haasteita ja mahdollisuuksia.....28

Asiakkaan kertomaa: Mona.....32

Milla Kakko, Iina Juntunen, Heikki Jurkka & Susanna Ylimys: Verkostotyö - Vuorovaikutusta ja yhteisten tavoitteiden tunnistamista.....33

2. Luku: Monikulttuurinen ohjaus ja kotoutumisen tukeminen Polku kotiin -projektin kotinuorisotyössä

Asiakkaan kertomaa: Charlotte.....41

Riikka Pohjola: Kotinuorisotyö kotouttamassa maahanmuuttajanuoria.....42

Asiakkaan kertomaa: April.....48

Shiva Aminpoor: Monikulttuurisena ohjaajana nuorisotyössä ja Polku kotiin -projektissa.....50

Asiakkaan kertomaa: Laila.....55

Kirjoittajat

Shiva Aminpoor, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja
Jyväskylän Katulähetys ry, Polku kotiin-projekti, projektityöntekijä

Iina Juntunen, VTM
Aseman Lapset ry, Löytävä nuorisotyö -hanke, koordinaattori

Milla Kakko, yhteisöpedagogi (AMK)
Aseman Lapset ry, Löytävä nuorisotyö -hanke, hankesuunnittelija

Johanna Koskenlahti, YTM, Ttm, sosionomi (AMK)

Marja-Leena Laiho, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja
Jyväskylän Katulähetys ry, Polku kotiin-projekti, työharjoittelija

Riikka Pohjola, YTK

Heikki Turkka, sosiaalikasvattaja
Aseman Lapset ry, Katusovittelu -hanke, hankepäällikkö/kouluttaja

Milla Ukkonen, yhteisöpedagogi (AMK), sosionomi (YAMK)
Jyväskylän Katulähetys ry, Polku kotiin-projekti, projektipäällikkö

Susanna Ylimys, yhteisöpedagogi (AMK)
Aseman Lapset ry, Löytävä nuorisotyö -hanke, hankevastaava

Kuvat

Päivi Puttonen

Jaitto

Heidi Friman

Kiitos kansikuwan tytölle. Olkoon tämä yksi pieni askel kohti suurta unelmaa.

Aluksi

Kädessäsi on kirja, jonka kautta pääset kurkistamaan Polku kotiin-projektissa (2013-2015) testattuun ja kehitettyyn kotinuorisotyömalliin. Malli ei ole valmis, tuskin koskaan tulee olemaan alati muuttuvassa yhteiskunnassamme. Voit siis rohkeasti heittäytyä mukaan tähän yhteiseen kehittämistyöhön nuorisotyön ja nuorten hyvän elämän vuoksi. Toivomme sinulle mielenkiintoisia ja ajatuksia herättäviä hetkiä kirjan parissa.

Polku kotiin-projektin tarkoituksena oli testata kotia nuorisotyön toimintaympäristönä maahanmuuttajatyttöjen ja nuorten naisten parissa. Projektin idea syntyi kahden nuorisotyöntekijän, maahanmuuttajataustaisen ja kantasuomalaisen, dialogin tuloksena, jossa pohdittiin sitä, miksi yhteisessä työpaikassa Jyväskylän Katulähetys ry:n Nuortentalo Katutasossa ei käynyt juurikaan maahanmuuttajataustaisia tyttöjä. Pojat olivat kyllä hyvin edustettuina. Samansuuntaista kysymystä kuului myös nuorisotyön muilta toimijoilta ja tutkimuksen suunnasta. Emme olleet siis kysymyksen kanssa yksin. Seuraava kysymys meillä olikin, mitä me voisimme tehdä? ”Mennään niiden kotiin!” oli vastaus, joka sai ensin aikaan hiljaisuuden.

Tuosta lauseesta käynnistyi prosessi, josta syntyi ensin projekti ja projektin tuotoksena kotinuorisotyö-malli. Kotinuorisotyö rakentui toimintatavaksi, jossa kohdataan yksilö ja perhe kotona tai kotoa käsin tarjoten nuorisotyön ohjausta ja harrastustoimintaa vapaa-aikaan. Kotinuorisotyötä ei tarvitse rajata koskemaan vain maahanmuuttajatyttöjä ja nuoria naisia, vaan pienellä ajatus-työllä se muotoutuu malliksi moninaisista syistä kotonaan vapaa-aikaa viettävän tytön tai pojan, kantasuomalaisen tai maahanmuuttajan kohtaamiseen.

Polku kotiin -projektin toimintaan osallistui kolmen vuoden aikana yhteensä noin 90 henkilöä, tyttöjä, naisia ja heidän perheenjäseniään. Kontakteja kertyi yhteensä noin 1500, joista osa oli kotikäyntejä, osa tapaamisia projektin toimistolla, puhelinkontakteja sekä tutustumisretkiä omassa kaupungissa sekä pienryhmäretkiä toisiin kaupunkeihin, yksi retki tehtiin Lappiin.

Tämä julkaisu on koonti projektissa tavalla tai toisella mukana olleiden ja toimintaan vaikuttaneiden työntekijöiden, opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden artikkeleista. Suolana teoksessa on viiden toimintaan osallistuneen tytön ja naisen kertomukset, joissa ajatuksia heidän elämästään ja kokemuksistaan Suomessa ja Polku kotiin-projektissa.

Kiitollisena kaikkien Polku kotiin-projektiin ja kotinuorisotyömalliin vaikuttaneiden puolesta

*Milla Ukkonen
projektipäällikkö*

1. Luku

Kotinuorisotyömalli syntyy ja kehittyy Polku kotiin-projektissa

Kotinuorisotyö

Uutena työmuotona nuorisotyön kentällä ja nuorten elämässä

Muistan ne ensimmäiset kotikäynnit, joita teimme työparin kanssa. Olimme astumassa nuorisotyöntekijöinä alueelle, jossa emme olleet ennen toimineet. Moni asia mietitytti ja jännitti; oma rooli, miten perheet ottavat meidät vastaan, ymmärtävätköhän he, mistä tässä on kyse. Ja ymmärränkö oikein itsekään, mitä aiomme tehdä ja sanoa, kun kotikäynti-käsittekkään ei oikein istunut nuorisotyöntekijän suuhun. Ovien auetessa meitä oli usein vastassa yhdet tutut kasvot ja monta vierasta. Yhdet kasvot olivat tulleet tutuiksi, kun kävimme kertomassa projektin toiminnasta kohderyhmän tytöille peruskoulun valmistavissa luokissa ja kotouttamiskouluksissa. Siitä alkoi tutustuminen tyttöihin ja nuoriin naisiin sekä heidän perheisiin. Jännitys kaikkosi omia aikojaan, kun oli jotain muuta mihin keskittyä. Nuorisotyöntekijä, kohtaamisen ammattilainen oli työssään.

Viikot ja kuukaudet vierivät ja innostivat. Kalenteri alkoi täyttyä tapaamisista, joista osa muuttui hiljalleen kodin ulkopuoliseksi toiminnaksi mitä moninaisimmissa paikoissa. Tutustuimme lähiympäristön monipuolisiin mahdollisuuksiin viettää vapaa-aikaa, jutelimme elämästä ja tulevaisuudesta. Työssä oli paljon tuttua, mutta paljon myös uusia ulottuvuuksia nuorisotyöntekijän mielenkiintoiseen työhön.

Tässä artikkelissa keskitytään tarkastelemaan Polku kotiin-projektissa syntyneen

kotinuorisotyö-mallin sisältöjä projektissa saatujen kokemusten kautta. Kolmevuotinen projekti toimi pilottina kotiin jalkautuvalle nuorisotyölle. Onkin muistettava, että työmuoto on vasta uusi ja työtä on tehty projektiin rajatun kohderyhmän kanssa, maahanmuuttajataustaiset tytöt ja nuoret naiset, joka osaltaan on vaikuttanut mm. harrasteiden sisältöihin, valittuihin menetelmiin ja esimerkiksi suomen kielen ja kulttuurin oppimisen merkitykseen työssä. Pienellä luovalla ajattelulla jokainen nuorisotyöntekijä voi kuitenkin helposti asettaa työn kohteeksi tytön, pojan, maahanmuuttajan, kantasuomalaisen, nuoren, riippumatta hänen iästään, elämäntilanteestaan tai etnisestä taustastaan. Nuorisotyön menetelmät ja mallit eivät koskaan tule valmiiksi, vaan jatkuva kehittäminen ja kehittyminen ovat kiinteä osa nuorisotyön arkea ja kenttää nopeatempoisesti muuttuvassa maailmassa. Näin on myös kotinuorisotyössä, joka tuoreena mallina tarvitsee nuorisotyökentän osallistumista yhteiseen kehittämistyöhön.

Kotinuorisotyö osaksi nuorisotyön monimuotoista kenttää

Polku kotiin-projektin suunnitteluvaiheessa etsimme tietoa nuorisotyön jalkautumisesta nuorten koteihin. Tietoa ei kuitenkaan löytynyt ja se vahvisti käsitystä siitä, että koti ei ole ollut nuorisotyön perinteinen toimin-

taympäristö, vaikka nuorisotyöntekijät ovat saattaneet piipahtaa nuoren kodin ovella ja sisälläkin. Näin ovat tehneet mm. etsivät nuorisotyöntekijät. Projektissa syntyneellä kotinuorisotyö-mallilla ja lakisääteisellä etsivällä nuorisotyöllä onkin yhteisiä piirteitä, kuten työn liikkuvuus ja yksilöohjaus. Työmuotojen yhtäläisyyksiä ja eroja onkin tarpeellista kuvata, koska kotinuorisotyöntekijöiltä kysytään usein, miten työ eroaa etsivästä työstä. Työmuotojen lähtökohdat ovat hieman erilaiset. Etsivässä nuorisotyössä painottuu tuen tarpeessa olevien nuorten tavoittaminen sekä heidän ohjaaminen palveluiden, muun tuen, koulutuksen ja työmarkkinoiden piiriin (Nuorisolaki 693/2010/7§). Kotinuorisotyöllä pyritään tavoittamaan ja aktivoimaan ne nuoret, jotka viettävät vapaa-aikaansa kotona tarjoten heille mielekkäitä vapaa-ajanaktiviteettejä ja nuorisotyön ohjausta matalalla kynnyksellä, ns. perusnuorisotyötä. Kotinuorisotyön ennaltaehkäisevä toiminta voidaan siis kohdistaa myös nuorille, joilla elämä on tasapainoista, mutta kodin ulkopuolinen vapaa-ajantoiminta on vähäistä. Kotinuorisotyössäkään ei suljeta silmiä nuorten elämän haasteilta, ongelmilta tai erityisen tuen tarpeelta, mutta työssä on ennaltaehkäisevän työn ja aktiivisen vapaa-ajan painotus. Sosiaalisen vahvistumisen näkökulmasta kotinuorisotyötä kuten myös etsivää työtä voidaan tarkastella sosiaalisen nuorisotyön kautta, jossa pyritään tunnistamaan syrjäytymisen vaaratekijät ja mahdollistetaan yksilöllinen tuki (Punnonen 2007, 525–526).

Näiden kahden työmuodon eroja voidaan tarkastella myös Puurosen (2014, 80) etsivän nuorisotyön tutkimuksessa kuvatun asiakasprosessien ulottuvuuksien kautta, jossa voidaan tunnistaa kaksi mallia. Ensimmäisessä mallissa työ rakentuu nuori ja työntekijäkeskeiseksi ja on luonteeltaan nuorisotyön ideologian mukainen, jossa korostuu nuoren ja työntekijän vuorovaikutussuhde. Toisessa mallissa asiakassuhde on nuori ja viranomaiskeskeinen, jossa painottuu ohjaus – ja palveluverkoston ideologia, palveluihin ohjaaminen. Kummassakaan mallissa vanhemmuuden ja perheen ulottuvuus ei ole läsnä. Kotinuorisotyö tuo työhön asiakasprosessin ulottuvuuden, joka rakentuu nuori ja perhekeskeiseksi toiminnaksi hyödyntäen nuorisotyön ideologiaa. Perheen ja lähiver-

koston huomioimista nuorisotyössä tulisi kehittää ja Puuronen ehdottaakin, että myös etsivän nuorisotyön asiakasprosesseihin tulisi lisätä kolmanneksi ulottuvuudeksi malli, jossa on mukana nuoren lähiverkosto sekä viranomaisverkosto. Kotinuorisotyön ja etsivän nuorisotyön yhteistyöllä saavutettaisiin kattava asiakasprosessi, jossa nämä eri ulottuvuudet tulisi huomioiduksi.

Puurosen (2014, 14, 17) tutkimuksessa todetaan, että myös etsivän nuorisotyön yhtenä toimintaympäristönä on koti, yksityinen alue. Tutkimuksessa yksityisen alueen tarkastelu jää kuitenkin hyvin vähäiseksi ja käy ilmi, että sen hyödyntäminen työssä koettiin haasteelliseksi juuri yksityisyyden vuoksi. Lisäksi kotia käytettiin toimintaympäristönä enemmän pienissä kunnissa kuin suurissa kaupungeissa. Yksityisen tilan haasteellisuutta voidaan selittää sillä, että nuorisotyöllä ei ole kokemusta kotiin jalkautuvasta työstä samalla, kun yhteiskunnassa on monia muita palveluita, jotka luontevasti tekevät työtään ihmisten kodeissa, kuten esimerkiksi terveydenhuolto, sosiaalityö ja tuetun asumisen palvelut. Koti toimintaympäristönä luontevoituu varmasti myös nuorisotyössä kokemusten lisääntymisen myötä.

Kotinuorisotyön osalta on tarpeellista tarkastella työn sijoittumista myös laajemmin nuorisotyön kentälle, joka on monimuotoinen. Nuorisotyötä on tehty laajasti erilaisissa toimintaympäristöissä, joista ehkä tutuimpina nuorisotilat ja nuorisotalot. Nuorisotilatyön ohella esimerkiksi leiri- ja kerhotoiminnalla on pitkät perinteet ja niissä on hyödynnetty monia toimintaympäristöjä. Kiilakoski (2011, 189–190) toteaaakin, että nuorisotyön ominaispiirteinä on muuntautumiskyky ja joustavuus, jonka myötä työtä tehdään eri ympäristöissä rajaamatta työtä rakennuksiin ja tiloihin. Näin ollen nuorisotyön erityispiirteinä verrattuna moneen muuhun toimialaan on nimenomaan eri ympäristöjen laaja hyödyntäminen. Tästä näkökulmasta onkin mielenkiintoista, kuinka vähän nuorisotyö on jalkautunut nuorten koteihin, joka taas on monelle muulle toimialalle päivittäinen toimintaympäristö.

Erilaisten toimintaympäristöjen haltuunotto ja uusien toimintamallien luominen osoittaa, että nuorisotyö on pysynyt mukana yhteiskunnan muutoksessa nuorten kohtaa-

misen ja ohjaamisen vuoksi. Tämän päivän nuorisotyön toimintaympäristöt voidaan jakaa neljään ryhmään. Ensimmäisenä ryhmänä ovat ehkä tutuimpana nuorisotyölle suunnitellut julkiset tilat, kuten nuorisotilat tai muista julkisista tiloista, kuten kouluilta tai ostoskeskuksista nuorisotyölle annetut omat tilat. Toisena ryhmänä nuorisotyöntekijät toimivat julkisissa tiloissa ja moniammatillisissa ympäristöissä, joita ei ole suunniteltu tai kohdennettu nuorisotyölle. Tällaisista ympäristöistä esimerkkinä koulut, joissa nuorisotyöntekijät voivat toimia oman nuorisotyöhön suunnatun tilan sijasta koulun yhteisissä tiloissa. Kolmantena ryhmänä ovat julkiset ulkotilat, kuten kadut, puistot ja luonto. Näissä tiloissa nuorisotyöntekijällä ei ole samanlaisia määräysvaltaa kuin esimerkiksi nuorisotiloilla, jolloin nuorisotyöntekijän asema on hieman erilainen. Instituutioiden ja sisätilojen ulkopuolelle sijoittuvassa nuorisotyössä on tavoitteena kohdata nuoret siellä, missä he ovat ja näitä ympäristöjä hyödynnetään erityisesti kohdennetussa työssä. Neljäntenä ryhmänä ovat virtuaaliset tilat netissä, jossa nuorisotyöntekijät tekevät työtään monilla kanavilla. (Kiilakoski 2011, 190-191.) Koti ei sijoitu helposti mihinkään näistä määritellyistä nuorisotyön tiloista, joka vahvistaa osaltaan sitä käsitystä, että kotiympäristö ei ole tuttu toimintaympäristö nuorisotyön kentällä. Jos kotinuorisotyön sijoittaa jollekin näistä ryhmistä, sijoittuisi se parhaiten ryhmään ”julkiset ulkotilat” kohdennetun työn ja työntekijän aseman ja roolin vuoksi. Silloin tätä ryhmää kuvaisi parhaiten nimitys ”julkiset ulkotilat ja yksityiset tilat”. Näin kotinuorisotyö nivoutuisi hyvin osaksi laajempaa jalkautuvan työn kenttää ilman, että se eriyttäisiin omaksi ”yksityisen tilan” ryhmäksi, koska työn luonteessa on paljon samaa muuhun ”julkisessa ulkotilassa” tehtävään nuorisotyöhön.

Nuorisotyön laajasta toimintaympäristökentästä käsin voidaan todeta, että Polku kotiin-projektin myötä nuorisotyötä on testattu laajemmin myös nuoren tai nuoren aikuisen kotona tarjoten sinne harrastuksia, oppimisen mahdollisuuksia ja kohtaamisen tilanteita nuorisotyöntekijän ohjauksessa. Kotinuorisotyön tarkoitus ei ole kuitenkaan jäädä kotiin, vaan tavoitteena on tukea nuoren kuulumista ja osallisuutta omaan lähiympäristöön ja laa-

jemmin yhteiskuntaan. Näistä elementeistä on syntynyt kotinuorisotyö-malli, joka rakentuu yksilön ja perheen kohtaamisesta, aktiivisen vapaa-ajan ja harrastusmahdollisuuksien tarjoamisesta niin kotona kuin kotoa käsin.

Kenelle kotinuorisotyötä?

Polku kotiin-projektin kotinuorisotyö suunnattiin maahanmuuttajataustaisille tytöille ja nuorille naisille. Kohderyhmän valinta projektiin syntyi nuorisotyön kokemuksen ja tutkimustiedon kautta, jonka mukaan nuorisotyöllä on ollut haasteita saada toiminnan piiriin maahanmuuttajataustaisia tyttöjä ja nuoria naisia olemassa olevilla ympäristöillä ja toiminnoilla. Honkasalo (2011, 102-104, 145-146) tarkastelee väitöskirjassaan kriittisesti maahanmuuttajatyöille tarjottuja nuorisotyöpalveluita ja tyttöjen haasteellista asemaa nuorisotyön kentällä. Tyttöjä, erityisesti muslimitaustaisia, ei tavoiteta olemassa olevilla palveluilla. Polku kotiin-projektin kotinuorisotyön tavoitteena oli kohdata maahanmuuttajataustaisten tyttöjen ja nuorten naisten ryhmä ja räätälöidä työmuoto, joka tukisi perusnuorisotyön keinoin heidän kasvuaan ja osallisuuttaan yhteiskuntaan. Monikulttuuristen tyttöjen kohtaamisen haasteiden lisäksi Honkasalo peilaa tyttöjen osuutta myös nuorisotyön maskuliinisen eetosksen kautta, jonka mukaan nuorisotyö on historiallisesti rakentunut pojille suunnatuksi työksi. Näin ollen monikulttuuristen tyttöjen kohtaamisen haasteet eivät liity ainoastaan monikulttuurisuuteen vaan yleisesti nuorisotyön rakenteisiin ja nuorisotyöntekijän ammatillisen roolin historialliseen kehitykseen. Työkentän kehittämiseksi tältä osin on selkeä tarve.

Laajemmin määriteltynä kotinuorisotyö-malli on kehitetty niitä nuoria varten, jotka viettävät vapaa-aikaansa pääasiassa kotona ja jotka hyötyvät kotinuorisotyön tarjoamasta ohjauksesta, aktiviteeteistä ja kohtaamisista. Kotinuorisotyö toteuttaa osaltaan nuorisotyön yhteiskunnallista tehtävää, joka voidaan jakaa neljään perusfunktioon: socialisaatio, personalisaatio, kompensatio ja resurssointi- ja allokointi. Polku kotiin-projektin kotinuorisotyössä toteutuu erityisesti kaksi ensimmäistä tehtävää ja funktiota. Socialisaatio näkökulmasta nuoria saatetaan

osaksi ja osalliseksi yhteiskuntaan, kulttuuriin ja lähiympäristöön. Kotinuorisotyön yksilöpainotteinen työ antaa mahdollisuuden panostaa personalisaatiofunktioon, jonka tavoitteena on ohjata nuoren kehittymistä omaksi itsekseen. Tämä vaatii tilaa ja mahdollisuuden yksilön huomioimiseen ja ainutlaatuisuuden tunnistamiseen ja tukemiseen. (Nieminen 2007, 21-26.)

Kotinuorisotyön näkökulmasta nuorilla on monia syitä siihen, miksi he viettävät vapaa-aikaansa kotona. Syitä voivat olla mm. yksinäisyys, kiusaamisen kokemukset, perheen tai nuoren omat toiveet vapaa-ajanvietolle tai esimerkiksi erilaiset liikkumista rajoittavat sairaudet tai vammat. Taustalla voi olla myös se, ettei nuori ole löytänyt itselleen mielekkäitä harrastus- ja vapaa-ajanviettopaikkoja kodin ulkopuolelta.

Nuorisotyötä tutkinut Gretscher (2007, 200) kuvaa yhteiskuntamme uutta ilmiötä ja yhtä kotonaan aikaa viettävää nuorten ryhmää ”kaihdinsukupolvena”. Tämä ryhmä on jäänyt yhteiskunnan rakenteiden ulkopuolelle viettäen aikaansa kotona kaihdinten takana. Termi kuvaa kotiin yksinäisyyteen ja kaihdinten taakse jääneitä nuoria, jotka ovat monesti arkoja, sosiaalisesti kömpelöitä ja heidän elinympäristönsä on niukkaan rajattua. Kaihdinten taakse jääminen kertoo kuitenkin enemmän nuoren ympäristöstä ja vuorovaikutuksesta, kuin siitä, millainen ihminen nuori on. Tämä nuorten ryhmä jää nuorisotyön palveluiden ulkopuolelle, vaikka Gretscher on sitä mieltä, että nuorisotyöllä olisi mahdollisuuksia parantaa edellytyksiä tämän ryhmän kohtaamiseen. Silloin työssä tulisi kiinnittää erityistä huomiota toimintaan mukaantulon helppouteen ja sitoutumiseen ilman jäykkä ja turhia vaatimuksia. Jotta tämä ryhmä löytäisi, uskaltautuisi ja motivoituisi perinteisiin nuorisotyön ympäristöihin, tulisi nuorisotyössä korostaa matalan kynnyksen toimintaa.

Kaihdinsukupolven olemassa olon ymmärtämisen lisäksi on huomioitava laajemmin erilaiset kokemukset ja tulkinnat vapaa-ajanvietosta ja harrastamisesta esimerkiksi monikulttuurisuuden kontekstin kautta. Honkasalo (2011, 137) nostaakin esiin vapaa-ajan määrittelyt kulttuurien näkökulmasta. Suomalaisessa kulttuurissa aktiivinen kansalaisuus määrittänyt kodin ul-

kopuolisen toiminnan kautta, kun jossain toisessa kulttuurissa vapaa-ajan merkitys on eri ja harrastamattomuus tai kotona vietetty vapaa-aika ei tee ihmisistä automaattisesti passiivisia. Nämä eri näkökulmat vapaa-aikaansa kotona viettävistä nuorista osoittaa kotinuorisotyön ja yleisesti nuorisotyön tarpeesta jalkautua entistä enemmän nuorten koteihin, jotta voidaan tavoittaa ne nuoret, jotka siellä aikaansa viettävät.

Kotinuorisotyömalli

Yksilö ja perhe

Kotinuorisotyössä työn perustana on yksilön kohtaaminen ja työn tavoitteet asetetaan kunkin nuoren oman elämäntilanteen, tarpeiden ja toiveiden mukaan. Kotinuorisotyöllä on myös kaikille yhteisiä tavoitteita, kuten oman elämän osallisuuden vahvistaminen tai maahanmuuttajille suunnatussa työssä kotoutumisen tukeminen. Työn vahvuutena on kuitenkin mahdollisuus huomioida yksilön tarpeet perusteellisesti. Polku kotiin-projektissa otettiin käyttöön alkukartoituslomake, jonka avulla keskustellen sovittiin tavoitteista ja konkreettisesta toiminnasta, mitä kukin tyttö ja nuori nainen halusivat tehdä. Lomakkeelle on kirjattu valmiiksi tavoite- ja harrastevaihtoehtoja sekä mahdollisuus avoimesti asettaa omia tavoitteita ja ehdottaa harrasteita. Lomakkeelle kirjatut tavoitteet liittyvät esimerkiksi vapaa-ajanaktiviteetteihin tutustumiseen, uusien asioiden oppimiseen, kotoutumiseen sekä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Lomakkeen harrasteosuudessa valmiita vaihtoehtoja ovat erilaiset kotona toteutettavat harrasteet, kuten esimerkiksi leivonta ja käsityöt, sekä kodin ulkopuolella toteutettavat esimerkiksi tutustumisretket ja liikuntaharrastukset.

Projektin kokemuksissa osallistujat asettivat toiminnalle hyvin erilaisia tavoitteita, sillä toimintaan osallistuneiden ikähaarukkin oli laaja, 11-vuotiaista tytöistä 30-vuotiaisiin naisiin. Aikuisten naisten tavoitteet liittyivät erityisesti suomenkielen ja kulttuurin oppimiseen, kontaktien saamiseen suomalaisiin ja erilaisten taitojen oppimiseen. Näin ollen voisi linjata, että aikuisten osallistujien tavoitteet liittyivät vahvasti kotoutumisen tukemiseen. Nuoremmat tytöt toivoivat erityi-

Kuva 1 Kotinuorisotyö-malli rakentuu kuudesta osa-alueesta: yksilö, perhe, kotona, kotoa käsin, vapaa-aika ja harrastukset.

sesti mielekästä tekemistä vapaa-ajalle sekä aikuisen läsnäoloa ja mahdollisuutta keskustella mieltä askarruttavista asioista. Se, että työssä oli paljon tilaa yksilön kohtaamiselle, mahdollisti sen, että yksilöllisille tavoitteille oli mahdollisuus antaa aikaa ja niihin pystyi panostamaan.

Yksilön ohella kotinuorisotyössä kohdataan myös nuoren perhe, koska työ jalkautuu perheen yhteiseen tilaan, kotiin. Projektin tekemässä kotinuorisotyössä perheenjäsenen rooli on ollut monimuotoinen. Kaikki kohdatut perheenjäsenet on huomioitu jollain tavalla. Osa perheenjäsenistä on vain esitelty työntekijöille, mutta suuri osa on jollain tavoin osallistunut aktiivisesti kotinuorisotyön toimintaan. Perheet ovat olleet monenlaisia, tyttöjen ydinperheitä, nuorten naisten lapsuuden perheitä tai avioliiton kautta muodostuneita perheitä, sisarusten kanssa asuvia naisia, uusioperheitä, monen sukupolven yhteisiä koteja sekä yksin asuvia, joiden ydinperhe on kaukana toisessa maassa. Projektin toimintaan on osallistunut tyttöjen ja naisten isiä, äitejä, sisaruksia, aviopuolisoita, lapsia, isovanhempia ja appivanhempia. Tytöt ja naiset ovat kuitenkin olleet toiminnan keskiössä projektin kohderyhmän ja tavoitteiden mukaisesti, mutta toiminta on pyritty pitämään

avoimena koko perheelle perheen toiveiden mukaan. Kotinuorisotyö onkin avannut aivan uudenlaiset mahdollisuuden perheen kohtaamiseen nuorisotyön toiminnassa.

Projektin kokemuksissa joissain perheissä tytön tai naisen osallistumisen ehtona on näyttänyt olevan se, että perhe hyväksyy projektin ja sen toiminnan. Hyväksyntä ja luottamus ovat rakentuneet siitä, että perheenjäsenet ovat voineet osallistua toimintaan. Perheenjäsenen osallistumisesta ei ole tehty numeroa, vaan se on alusta alkaen ollut luonnollinen osa kotinuorisotyötä. Osassa perheistä tyttö tai nainen on itse toivonut, että esimerkiksi äiti voisi olla mukana toiminnassa. Erityisesti niiden perheiden kohdalla, jotka olivat asuneet Suomessa vain muutamista kuukausista yhteen vuoteen, koko perheeseen rakennettu luottamus oli merkittävää työn toteuttamisen kannalta. Luottamuksen rakentumisen merkitys korostui Suomessa oloajan lisäksi erityisesti työn alkuvaiheessa, kun työmuotoon ja nuorisotyöntekijöihin oltiin vasta tutustumassa. Perheen osallistuminen toimintaan ei kuitenkaan vähentynyt merkittävästi tutustumisen ja luottamuksen rakentumisen myötä, vaan perheenjäsenet osallistuivat silloin, kun tarjolla oli itselle mielekästä toimintaa. Perheen kanssa tehtiin

yhteistyötä myös perinteisesti erilaisten lupaa-asioiden merkeissä, kuten kuljettamiseen ja retkiin liittyvissä asioissa.

Honkasalo (2011, 145, 146) nostaa tutkimuksessaan esiin tyttöjä uhriuttavan tavan suhtautua maahanmuuttajatyttöihin. Honkasalon mukaan nuorisotyössä ja -tutkimuksessa tulisi tunnustaa ja hyväksyä perheiden laatu paremmin. Perheiden määrittely tyttöjä rajoittavasta näkökulmasta heikentää nuorisotyöntekijän ja nuoren luottamuksellisen suhteen rakentumista. Honkasalo muistuttaa, että avarampi suhtautuminen perheisiin vahvistaa perheiden suhdetta ja suhtautumista nuorisotyöhön. Perheiden uudelleen huomioiminen vaatii nuorisotyön kehittymistä, jossa esimerkiksi tyttöjen oma tahto kunnioittaa vanhempien toiveita huomioitaisiin paremmin ja siten vähennettäisiin perheiden ja nuorisotyön konflikteja. Perhe ja koti tulisi nähdä kahlitsemisen sijaan myös levähdyspaikkana, turvapaikkana sekä poliittisena tilana.

Kotinuorisotyössä nuorisotyöntekijälle avautuu luonteva mahdollisuus tehdä tiivistä yhteistyötä nuoren vanhempien ja muiden perheenjäsenten kanssa. Perheiden toiveita ja luottamuksen rakentumista on osattava kuunnella ja lukea. Avoimella vuorovaikutuksella rakennetaan luottamus, joka mahdollistaa nuoren kokonaisvaltaisen tukemisen rakentamatta ristiriitoja nuorisotyön ja perheen välille. Kotinuorisotyön ominaisuus koko perheen huomioivana nuorisotyön mallina herättää tarpeen yhteistyön tiivistämiseen muiden nuorisotyön toimintamuotojen kanssa. Puuronen (2014, 81) tarkastelee tutkimuksessaan erityisesti etsivän nuorisotyön suhdetta nuorten perheisiin ja näkee, että etsivän työn perhetyön tiivistämisen yhtenä keinona olisi kumppanuuksien lisääminen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, jotka tekevät jo työtä sekä nuorten että heidän perheidensä kanssa ennaltaehkäisevän perhetyön näkökulmasta. Kotinuorisotyö voisi osaltaan olla tekemässä tämän tyyppistä yhteistyötä etsivän nuorisotyön kumppanina. Perheiden kanssa tehtävän työn kehittäminen on tarpeen myös muissa nuorisotyön toiminnissa ja yhteistyö kotinuorisotyön kanssa loisi luontevia tilanteita perheiden parempaan huomioimiseen. Yhteistyökumppanuuksien lisäksi kotinuorisotyön käytän-

teitä voidaan ottaa osaksi nuorisotyöntekijän työtä esimerkiksi tilatyössä, jossa kotiin jalkautuminen voisi olla yksi osa työntekijän työnkuva.

Kotona ja kotoa käsin

Kotinuorisotyössä koti toimintaympäristönä on merkittävä ja työn arvopohjana on, että koti on ihmiselle hyvä paikka, jossa voi levätä, harrastaa, viettää aikaa perheen ja ystävien kanssa, olla ja rauhoittua. Koti on kotinuorisotyön yksi merkittävä toimintaympäristö, mutta työssä hyödynnettävät ympäristöt ovat kotia laajemmat. Työtä tehdään konkreettisesti nuoren kotona sekä niin sanotusti kotoa käsin tarjoten malleja ja ideoita, mitä vapaa-ajalla voi tehdä kotona ja kodin ulkopuolella. Erilaisten harrasteiden piiriin ohjaamisen rinnalla ei voida väheksyä nuorisotyön kohtaamisen ulottuvuutta, joka tarjoaa tukea ja ohjausta keskustelemalla. Monesti eri aktiviteetit ovatkin sivuroolissa ja mahdollistavat kohtaamisen toteutumisen.

Yhteiskunnan tasolla tarkastellen koti toimintaympäristönä mahdollistaa monenlaista toimintaa ja oppimista sekä erilaisia kohtauksia. Koti voi toimia myös virallisemmän kohtaamisen alueena, kun kotiin ovat jalkautuneet sosiaalityöntekijät, papit, terveydenhuollon henkilöstö ja monet muut viranomaiset. Viime vuosina monen kodin ovet ovat aenneet uusille toiminnolle, joista esimerkiksi erilaisia tuotteita myyvät kutsut, joissa yhdistyvät ystävien, tuttaviensa ja sukulaisten tapaaminen sekä kuluttaminen. Joillakin pienillä paikkakunnilla erilaiset harrasteryhmät ovat kokoontuneet kodeissa julkisten tilojen puutteen tai hankalien kulkuyhteyksien vuoksi.

Polku kotiin-projektin toiminnassa koti on osoittautunut mielenkiintoiseksi kohtaamisen ja tekemisen tilaksi. Kotiin jalkautuminen ei ole ollut vain kotonaan aikaa viettävän nuoren löytämisen väline, vaan oppimisen, ohjauksen ja kohtaamisen ympäristö. Ensimmäisenä tavoitteena ei ole siis ollut kotoa poistuminen. Kohtaaminen on ollut keskiössä kotona tapahtuneissa tapaamisissa, keskustelut ovat olleet merkityksellisiä ja aiheet sisältäneet koko elämän kirjon. Keskustelua on haastanut yhteisen kielen vähäisyys, vaikka projektin työssä osoitettiin todeksi se, että

sanat ovat vain yksi osa viestintää. Kotiin viedystä monipuolisista harrastusmahdollisuuksista on kirjoitettu enemmän Vapaa-aika ja harrastukset osiossa.

Kotinuorisotyön tarkoituksena ei ole, että nuori jäisi kotiin, vaan että hänen osallisuutensa lähiympäristöön ja yhteiskuntaan vahvistuisi. Siksi työtä tehdään myös niin sanotusti kotoa käsin, jossa nuorisotyöntekijä mahdollistaa matalan kynnyksen toiminnan omassa lähiympäristössä tai retkeillen kauempanakin. Projektin tytöille ja nuorille naisille suunnatussa kotoa käsin toteutetussa toiminnassa merkittävää on ollut omaan elinympäristöön tutustuminen nuorisotyöntekijän kanssa ja ohjauksessa. Lisäksi on toteutettu myös tavoitteellista kertaluonteista tai lyhytkestoista ryhmätoimintaa, jossa nuoret on tuotu yhteen esimerkiksi retkien tai tapahtumien muodossa. Kotoa käsin tehtävässä työssä merkittävää on ollut se, että vanhemmat ja muut perheenjäsenet ovat voineet lähteä toimintaan mukaan tai luottavaisin mielin päästää tytön tai naisen tutun nuorisotyöntekijän seurassa tutustumaan lähiympäristöön etenkin silloin, jos kyseessä on ollut vasta vähän aikaa Suomessa asunut perhe. Osa projektiin osallistuneista tytöistä ja naisista ovat kertoneet, että he ovat olleet arkoja lähtemään pois kotoa ja tutustumaan ympäristöön yksin, vaikka vanhemmat ovat siihen heitä rohkaisseet.

Kotona ja kotoa käsin toteutettu kotinuorisotyö toimii parhaimmillaan ponnahduslautana lähiympäristöön ja muihin harrastustoimintoihin säilyttäen edelleen kodin tärkeän merkityksen henkilökohtaisessa elämässä. Myös kotona on sallittua viettää vapaa-aikaa yksin ja perheen kanssa, mutta tärkeää on, ettei kodista tule vääränlainen turvapaikka, josta ei uskalla poistua. Kotinuorisotyötä voidaan toteuttaa polkuna, jossa ensin kohdetaan yksilö kotona ja kodin lähiympäristössä luottamusta rakentaen. Seuraavassa vaiheessa kotinuorisotyön asiakkaat tuodaan yhteen tutustumaan ja voimaantumaan ryhmässä. Kolmannessa vaiheessa yksilö tai ystävykset ovat vahvempia osallistumaan avoimeen harrastustoimintaan tai muihin vapaa-ajan aktiviteetteihin yhdessä. Kotinuorisotyö jättyy hiljalleen sivummalle, kun nuori on jo vahvistunut muissa toimintaympäristöissä toimimiseen.

Honkasalo & Kivijärvi (2011, 124-127, 135) toteavat erityisesti nuorisotilatoiminnasta, että eriytetyille ja maahan muuttaneille nuorille kohdennetulle pienryhmätoiminnalle on oma paikkansa, vaikka sitä järjestetään melko vähän avoimessa tilatoiminnassa. Eriytetyn ja avoimen toiminnan välille ei tule rakentaa vastakkain asettelua, vaan niiden tulisi toimia siten, että ne madaltavat kynnyksiä esimerkiksi avoimeen tilatoimintaan osallistumiselle. Kokemusten mukaan näin on myös tapahtunut maahanmuuttajanuorten kohdalla. Polku kotiin-projektissa tämä on nähtävillä, kun kotinuorisotyö nivoutui Nuortentalo Katutason toiminnan rinnalle ja madalsi osaltaan tyttöjen osallistumista Nuortentalon työntekijöihin oli mahdollista tutustua tutun työntekijän kanssa. Näiden kokemusten kautta voidaan todeta, että kotinuorisotyön ja nuorisotilatyön yhteistyöllä on merkitystä. Nuorisotilatyön ulkopuolelle jää vielä valtaosa nuorista ja monikulttuurisista nuorista vielä suurempi osa kuin kantasuomalaisista.

On todettava, että aina kotinuorisotyön tavoitteena ei ole voimaantuminen siten, että rohkaistuisi muun harrastustoiminnan tai esimerkiksi tilatoiminnan piiriin. Joskus säännölliselle kotiin jalkautuvalle nuorisotyölle on oma merkittävä paikkansa ja tehtävänsä, jos se tukee parhaiten nuoren tai nuoren aikuisen sen hetkistä elämäntilannetta ja siten omalta osaltaan osallisuutta yhteiskuntaan. Merkittävää on, että yksilö- ja perhekohtaisessa työssä voidaan huomioida yksilöiden ja perheiden elämäntilanteiden moninaisuus ja tarjota niihin tarpeisiin parhaiten räätälöityjä nuorisotyön toimintoja.

Vapaa-aika ja harrastukset

Kotinuorisotyötä tehdään nuoren vapaa-ajalla ja nuoren osallistuminen toimintaan on aina vapaaehtoista. Vapaaehtoisuuden myötä nuoren tulee kuitenkin sitoutua tai opetella sitoutumista esimerkiksi yhdessä sovituihin aikatauluihin. Kotinuorisotyö tarjoaa nuorelle matalan kynnyksen mahdollisuuden mielekkääseen vapaa-ajanviettoon, jossa voi hyödyntää nuorisotyöntekijän läsnäolon, tuen ja ohjauksen.

Koti toimintaympäristönä mahdollistaa monipuolista harrastamista. Polku kotiin –

projektin toiminnan harrastesisältöihin on osittain vaikuttanut työn kohdistaminen ainostaan tytöille ja nuorille naisille. Projektin kotinuorisotyössä on rohkaistu tyttöjä ja naisia ideoimaan ja suunnittelemaan toimintaa itse, mutta heille on tarjottu myös valmiita ideoita etenkin toimintaan osallistumisen alkuvaiheessa, toimintaan ja työntekijöihin tutustumisvaiheessa. Monille eri maista tulleille pelkästään nuorisotyö-käsite on ollut uusi. Kotona tapahtuvassa toiminnassa tytöt ja naiset ovat halunneet leipoa, tehdä ruokaa tai käsitöitä, askarrella ja opetella suomen kieltä. Suomalaiseen kulttuuriin tutustuminen on ollut tärkeää etenkin aikuisille naisille.

Etenkin asiakkuuden alussa tärkeinä työvälineinä ovat olleet harrastekansiot, joissa on kerrottu kuvin ja sanoin ideoita, mitä kotinuorisotyössä voidaan yhdessä tehdä. Harrastekansioiden kokoamisen aloittivat työntekijät keräämällä ideoita mm. leivonnasta, ruonlaitosta, käsitöistä, liikunnasta, kauneushoidosta ja kädentaidoista. Työntekijöiden luoma harrastekansio toimi hyvin toiminnan ymmärtämisen, mutta myös omien ideoiden kehittämisen kannalta. Hiljalleen kansiot alkoivat täyttyä tyttöjen ja naisten omista ideoista, jotka kansioihin lisättiin ja olivat siten myös muiden toteutettavissa. Kansion merkitys väheni selvästi sitä mukaa, kun projekti, työntekijät, toiminta ja omien ideoiden toteuttamisen mahdollisuus tulivat tutuiksi.

Kotoa käsin tehtävää työtä on toteutettu sekä yksilö- ja perhekohtaisena työnä että ryhmätoimintana. Ryhmätoiminta on ollut kertaluonteista tai lyhytkestoista. Pitkäkestoista ryhmätoimintaa kotinuorisotyössä ei ole toteutettu, vaan ajatuksena on ollut, että kotinuorisotyö toimii vahvistavana ponnahduslautana muiden tahojen järjestämään olemassa olevaan ryhmätoimintaan. Kotoa käsin toteutettu nuorisotyö on sisältänyt tutustumista omaan kaupunkiin sekä tarjonnut mahdollisuuden keskusteluihin työntekijän kanssa esimerkiksi kahvilassa. Retkiä on tehty kaupungin keskusta, liikuntapaikkoihin, luontopoluille, kahviloihin ja erilaisiin vapaa-ajanviettopaikkoihin. Lisäksi tapaamis- ja harrastamispaikkana on toiminut Nuortentalo Katutaso ja projektin toimisto, jossa on ollut mahdollisuus esimerkiksi leipoa, askarrella ja keskustella työntekijän kanssa.

Ryhmätoimintana projekti on järjestänyt pidempiä retkiä mm. Tampereelle, Helsinkiin, Turkuun, Kouvolaan ja Lappiin. Osa retkistä oli päiväretkiä ja osa useamman päivän mittaisia retkiä. Hyväksi käytännöksi todettiin, kun projektin viimeiselle vuodelle suunniteltiin neljän retken retkipaletti, josta jokainen tyttö tai nainen sai valita mieleisensä ja elämäntilanteeseensa sopivimman. Retkipaletissa oli valittavana neljästä vaihtoehdosta; teatteriretki Jyväskylässä, retki Peurunkaan, alle 20-vuotiaiden tyttöjen Unelmaretki ja yli 20-vuotiaiden retki Turkuun. Suurin osa retkikohteista oli tyttöjen ja naisten ideoimia. Retkien lisäksi projektissa on järjestetty tyttöjen ja naisten iltoja eri teemoilla ja eri ympäristöissä niin projektin omana toimintana kuin yhteistyössä verkostojen kanssa. Ryhmätoiminnan myötä osa tytöistä ja naisista on ystäväystynyt keskenään ja sen myötä myös yksilötapaamisia on yhdistetty ystävien yhteisiksi tapaamisiksi.

Palveluohjauksellinen työote on merkittävä osa kotinuorisotyön toimintaa. Yksilötyön, harrastamisen ja ryhmätoiminnan sisällä tavoitteena on kertoa lähiympäristön vapaa-ajanviettomahdollisuuksista sekä muista yhteiskunnan palveluista. Polku kotiin-projektin kokemuksissa palveluohjauksen merkitys korostuu siinä vaiheessa, kun kotinuorisotyön henkilökohtaiset tavoitteet alkavat olla saavutettu ja nuori siirtyy muiden toimintojen pariin.

Vaikutukset

Polku kotiin-projekti on toiminnallaan kehittänyt kotinuorisotyömallia, mutta samalla etsinyt vastausta kysymykseen: tarvitseeko nuorisotyön kohdata myös kotonaan vapaa-aikaa viettäviä nuoria, ja jos tarvitsee, niin miksi? Kysymys on haasteellinen ja siihen ei löydy yksiselitteistä vastausta kotona olemisen monien syiden ja taustojen vuoksi. Toisaalta kysymykseen tarvitaan myös vastauksia, jotta työtä voidaan tehdä tavoitteellisesti. Yleisellä tasolla voidaan nimetä tiettyjä kotiin jäämisen syitä, kuten yksinäisyys, josta yhteiskunnassa on puhuttu viime aikoina ja jonka vaikutukset yksilön elämään voi olla syvät. Kotiin jääminen ja kotona aikaa viettäminen voidaan nähdä yhtenä yksinäisyyden seurauksena, mutta ilmiöt, taustat ja

<i>Vaikutukset omaan elämään</i>	<i>Asiakaspalautteissa maininta</i>
1. Kontaktit suomalaisiin	4
2. Suomen kielen ja kulttuurin oppiminen	13
3. Tietojen, taitojen ja harrastusten oppiminen	18
4. Omien ideoiden ja toiveiden toteuttaminen	5
5. Yksinäisyyden vähentyminen, ystävien löytäminen	5
6. Elämän ilon lisääntyminen	10

Kuva 2 Projektin toimintaan osallistumisen vaikutukset omaan elämään asiakaspalautteiden mukaan

merkitykset ovat paljon monimuotoisempia. Projektin kohderyhmän kannalta tulee huomioda myös kulttuuriset ja kotoutumiseen liittyvät näkökulmat, jotka nekään eivät ole yksiselitteisiä. Monisyisen ja –merkityksellisen asian vuoksi on tärkeää pystyä arvioimaan kotiin jalkautuvan työn vaikutuksia ja siten selittää työn tarvetta.

Polku kotiin-projektissa kerättiin vuosittain asiakaspalautteet, joilla kartoitettiin asiakkaiden kokemuksia ja ajatuksia kotinuorisotyöstä. Asiakaspalautteissa kysyttiin avoimella kysymyksellä, millaisia vaikutuksia kotinuorisotyöllä on ollut tytön, naisen tai koko perheen elämään. Avoimen kysymyksen vastauksista nousi esille kuusi kokonaisuutta toiminnan vaikutuksista: 1. toiminta tarjosi mahdollisuuden kontaktiin suomalaisten kanssa, 2. suomen kielen ja kulttuurin oppiminen, 3. erilaisten tietojen, taitojen ja harrastusten oppiminen, 4. omien ideoiden ja toiveiden toteuttamisen mahdollisuus, 5. yksinäisyyden vähentyminen ja ystävien löytäminen, 6. elämän ilon lisääntyminen.

Kuvan 2 koonti on tehty asiakaspalautteista koko projektin ajalta. Viimeisen vuoden osalta ei dokumentointiajankohtana ollut vielä kerätty palautetta kaikilta toimintaan osallistuneilta. Avoimena kysymyksenä palautteita antaa mielenkiintoista materiaali asiakkaiden omista kokemuksista ja näkemyk-

sistä, miten toiminta on vaikuttanut elämään. Toisaalta avoimen kysymyksen haasteena oli, etteivät kaikki tytöt ja naiset osanneet nimetä vaikutustekijöitä. Osassa palautelomakkeista olikin jätetty kysymykseen vastaamatta tai oli vain todettu, että osallistuminen on vaikuttanut todella paljon. Avoimella kysymyksellä saatujen vastausten pohjalta voidaan kuitenkin jatkossa pohtia vaikutustekijöiden listaamista avoimen kysymyksen sijasta tai lisäksi, jolloin kaikkien asiakkaiden olisi helpompaa pohtia toiminnan vaikutuksia omaan elämään.

Asiakaspalautteiden perusteella voidaan kuitenkin todeta, että toiminnalla on ollut merkittävää vaikutusta asiakkaille. Merkittävimmiksi vaikutustekijöiksi nousevat oppimisen mahdollisuudet ja elämän ilon lisääntyminen. Oppimisessa nousevat esiin suomen kielen ja kulttuurin oppiminen sekä erilaisten tietojen, taitojen ja harrastusten oppiminen. Kotinuorisotyössä voisi ainakin näiltä osin todeta nonformaalin oppimisen olevan tärkeässä asemassa. Työ tarjoaa myös tärkeitä kontakteja kantasuomalaisiin ja yksinäisyyden vähentämiseksi ja ystävien löytämiseksi. Yksinäisyyden vähentymisen ja ystävien löytämisen osalta tulisi jatkossa selvittää tarkemmin onko yksinäisyys vähentynyt ja ystävät lisääntyneet sen myötä, kun toiminta on tarjonnut kontaktin työntekijään vai toimin-

nan tarjoaman pienryhmätoiminnan kautta, jossa on mahdollistunut kontaktien luominen toisiin projektin asiakkaisiin.

Projektin tyttöjen ja naisten palautteiden perusteella kotinuorisotyöllä on ollut selkeästi vaikutusta heidän elämään. Osa vastaajista kuvaa, että osallistuminen projektin toimintaan on vaikuttanut oman elämän lisäksi myös koko perheen elämään. Vaikutukset ovat siis olleet merkittäviä ja toiminta merkityksellä, jolloin kotinuorisotyön tarve voidaan perustella näiden ihmisten elämässä. Toisaalta voidaan myös kysyä, olisiko myös muilla jo olemassa olevilla toimintamuodoilla pystytty tarjoamaan heille samanlaisia vaikutuksia. Vastaus voisi olla kyllä, mutta haasteena on se, miten kohderyhmä olisi saatu muun toiminnan piiriin. Kotinuorisotyön merkittävin

kaikkia asiakkuuksia yhdistävä tavoite onkin yhteiskuntaan saattaminen, jonka rinnalle asetetaan monia yksilöllisiä ja perhekohtaisia tavoitteita. Kotinuorisotyön on myös jossain vaiheessa yksilön kohdalla päätyttävä ja silloin nuoren tai nuoren aikuisen tulisi olla jo niin voimaantunut, että hänen on mahdollista osallistua aktiivisemmin kodin ulkopuoliseen toimintaan tai että hänellä ylipäänsä olisi tietoa yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista. Osallisuus omaan elämään, lähiympäristöön ja laajemmin yhteiskuntaan tarvitsee oman erityisyyden tunnistamista ja oman elinympäristön ja yhteiskunnan tuntemista. Tähän kotinuorisotyöllä on työkaluja ja tilaa kohdata yksilö ja perhe.

Lähteet:

- Gretschel, A. 2007. Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä. Teoksessa Lasten ja nuorten kunta. Toim. Gretschel, A & Kiilakoski, T. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Honkasalo, Veronika. 2011. Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Honkasalo, Veronika & Kivijärvi, Antti. 2011. Kehittämistyötä monikulttuurisesta näkökulmasta – Välähdyksiä nuorisotyön arjesta. Teoksessa Honkasalo, Veronika & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti. Tukijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. s. 49-152.
- Kiilakoski, Tomi. 2011. Talotyön ja alueellisen nuorisotyön kehittäminen. Teoksessa Honkasalo, Veronika & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti. Tukijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. s. 153-252.
- Nieminen, Juha. 2007. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.). Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. s. 21-43.
- Nuorisolaki 693/2010/7§. Etsivä nuorisotyö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>. (Viitattu 7.9.2015.)
- Punnonen, Varpu. 2007. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.). Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. s. 521-540.
- Puuronen, Anne. 2014. Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Asiakkaan
kertomaa

Johanna
Koskenlahti

*Minä olen Ikran.
Olen somalialainen,
17-vuotias ja olen
asunut Suomessa
puolitoista vuotta.
Kotona minulla on
kolme siskoa, yksi
veli, äiti ja isä.
Minä asun perheeni
kanssa Kuokkalassa.
Minun kouluni on
Kuokkalan koulu.*

Minä harrastan elokuvia ja leipomista. Minä tykkään koulusta, mutta en tykkää istua kotona. Minä tykkään kuunnella musiikkia ja tarinoita, mutta en tykkää itse kertoa tarinoita. Enkä tykkää käydä juhlissa. Minä tykkään liikunnasta, vaikka en ole tehnyt sitä paljoa.

Minä haluaisin puhua hyvin suomen kielellä, mutta en osaa vielä hyvin. Minulla on kavereita, jotka eivät asu Suomessa. Meidän koulun oppilaat ja opettajat ovat kivoja ja minä tykkään opiskella. Tykkään matematiikasta, mutta en tykkää historiasta. Minulle on tärkeää se, että opiskelen hyvin.

Polku kotiin-projektista kuulin koulussa. Ajattelin ensin, että projektissa opetellaan vain ruoan valmistamista, mutta siellä opetellaan paljon muutakin; suomen kieltä, korujen tekemistä sekä tutustutaan kaupunkiin, esimerkiksi museoon, Harjun vesitorniin, kahviloihin ja kaappoihin. Minusta ruonlaittaminen ja uusissa paikoissa käyminen on ollut kaikista kivointa projektissa.

Ensin ajattelin, että on ihan normaalia, että projekti tulee kotiin, koska ajattelin että teemme tavallisia kotitöitä ja saan apua niihin. Mutta nyt ajattelen, että se on niin tärkeää ja minä voin saada paljon kokemusta. Ja apuakin.

Huomio: Tämä projekti auttaa maahanmuuttajia ja on niin tärkeä maahanmuuttajille, koska et tiedä, mitä voit täällä tehdä, kun olet ujo ja pelkää. Kiitos paljon, että autatte meidän perhettä.

Meidän perhe sanoo, että paljon kiitoksia.

Kotinuorisotyömallin kehittymisen käännekohtat

Artikkeli perustuu kirjoittajan Jyväskylän yliopistossa tekemään sosiaalityön pro gradu -tutkielmaan "Kotinuorisotyö: Arviointitutkimus sosiaalisen innovaation kehittämisestä Polku kotiin -projektissa".

Kehittämistyön käännekohtat projektin arvioinnissa

Kehittämistyön prosessiarvioinnissa tarkastellaan muutosprosesseja ja tuodaan esille niiden keskeisimmät piirteet. Prosessiarvioinnissa tuodaan esille projektin toteuttamisen toimintatapa ja prosessin luonne: millaisia taitekohtia on ollut, kuinka ongelmatilanteet on ratkaistu ja millaisia uudistuksia on tehty. Prosessiarviointi voi kohdistua interventioiden vaikutuksiin tai interventioiden toteutukseen. Interventioiden toteuttamiseen kohdistuvassa arvioinnissa tarkastellaan miksi, miten ja mitä kehittämisenä on tehty. Tällainen kehittämistyön prosessiarviointi perustuu työn tekijöiden itsearviointiin ja oppimiskokemusten peilaamiseen. (Seppänen-Järvelä 1999, 91–93.)

Michael Quinn Pattonin (2011, 39) mukaan kehittämisarvioinnin pyrkimyksenä ei ole parantaa interventiota, toimenpidettä tai ohjelmaa, vaan tarkastella projektin tai ohjelman kehittymistä. Tavoitteena on tarkastella ohjelman etenemistä sekä mahdollisia suunnanmuutoksia, joita on tehty projektin tavoitteiden saavuttamiseksi. Kehittämisarvioinnin avulla ei siis pyritä luomaan entistä parempaa ohjelmaa tai interventiota, vaan

pyritään kehittämään toimintaa sen ollessa käynnissä. (Patton 2011, 39.) Patton ymmärtää kehittämistyön toiminnaksi, jossa tehdään jotain eri tavalla, jonka ansiosta kehittämisinterventio muuttuu merkittävällä tavalla. Kehittämistyön tekijät muuttavat toiminnan suuntaa oppiessaan uutta sekä asiakkaista että toimintaympäristöstä. Toiminta muokautuu sitä mukaa, kun vuorovaikutus asiakkaiden kanssa syvenee ja luottamus kasvaa. (Patton 2011, 41.)

Sosiaalista innovaatiota kehittäviä Patton (2011, 29–32) ohjeistaa jättämään tarkat suunnitelmat tekemättä. Toiminnan reunaehdot on mietittävä etukäteen, mutta itse toimintaa ei tulisi suunnitella liian tarkasti etukäteen. Kehittämistyössä opitaan työtä tekemällä sekä huomioimalla toiminnassa tapahtuvia käännteitä ja oppimalla niistä. (Patton 2011, 29–32.) Kehittämistyöhön orientoituneet sosiaaliset innovaattorit eivät tavoittele pysyvyyttä, vaan pyrkivät jatkuvasti kehittämään uutta ja muokkaamaan käytäntöjä. Muutostarpeita arvioidaan jatkuvasti asiakkailta saadun palautteen perusteella sekä muuttuvien olosuhteiden, uusien näkemysten ja uusien haasteiden mukaan. (Patton 2011, 41.)

Ennalta suunnittelematon työskentelytapa mahdollistaa erilaisten työmuotojen

<i>Käännekohtan sisältö</i>	<i>Käännekohta</i>
Työnjako	Asiakaskontaktointi
Yhteistyötahot	
Kielitaito	
Kotiin meneminen keino tavoittaa asiakkaat	Asiakkuuden kotona työskentely/ Kodin ulottuvuudet
Koti mahdollisuutena tutustua asiakkaan elämänkenttään	
Perheiden kanssa työskentely	
Kodin yksityisyys	
Polku kotoa pois	
Yksilötyö	
Parityö	
Ryhmätyö	
Puheeksi ottaminen	Työn tavoitteellisuuden lisääminen
Alkukartoituslomakkeen kehittäminen	

Taulukko 1. Käännekohdat ja niiden keskeiset sisällöt.

kokeilemisen. Toisaalta työntekijät voivat joutua usein miettimään rajan vetoa sen suhteen, missä asioissa asiakasta voidaan auttaa projektin tai ohjelman puitteissa. Patton (2011, 34–35) on huomannut sosiaalisia innovaatioita tutkiessaan, että asiakkaat hakevat työntekijältä usein muutakin, kuin mitä projekti tai ohjelma voi tarjota, kuten ystävyyssuhdetta tai ihmissuhdeneuvoja. Kehittämistyön tekijät joutuvat siis miettimään rajan vetoa työn suhteen sekä sitä, miten asiakkaat tehdään tietoisiksi näistä rajoista. Rajojen pohtiminen ja määrittäminen on siis osa kehittämistyötä. Pattonin mukaan tulosorientuneet ja tavoitteisiin pyrkivät ohjelmat ja työntekijät ovat valmiita tekemään kaikkensa

sa tavoitteiden saavuttamiseksi ja siksi ovat myös valmiita venyttämään rajoja. (Patton 2011, 34–35.)

Patton (2011, 334) jaottelee kehittämistyön muodot sekä niiden keskeiset arviointimenetelmät kymmeneen ryhmään. Polku kotiin -projektissa on kyseessä Pattonin jaottelun mukaisesti uuden innovatiivisen työmuodon kehittämisestä, jossa haasteita asettaa se, ettei tiedetä, miten osallistujat reagoivat ja mitä asioita nousee esille. Arvioinnissa keskitytään refleктоimaan käytäntöä kehittymisen jäljittämiseksi, dokumentoidaan muutokset ja autetaan työntekijöitä refleктоimaan asiakkailta saatua palautetta. (Patton 2011, 334).

Jutkimuksen tarkoitus ja aineisto

Pro gradu tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä ovat olleet projektin käännekohtia, eli tilanteita, joissa on opittu asiakastyön kannalta jotain uutta. Käännekohtien tarkastelun avulla pyrittiin tuottamaan tietoa kotinuorisotyöstä. Käännekohtia tarkasteltiin suhteessa nuorisotyölle asetettuihin tehtäviin sekä monikulttuurisen ohjauksen teoriaan. Tällä tavoin pyrittiin löytämään monikulttuuriselle kotinuorisotyölle ominaisia piirteitä.

Aineistona käytettiin viiden Polku kotiin -projektissa työskennelleen työntekijän viikkokirjoja ajalta vko10/2013–20/2013 sekä vko5/2014–09/2015. Projektissa tapahtuneiden muutosten vuoksi käännekohtien tarkastelu rajoittui vuoden 2014 viikkokirjoihin. Vuoden 2013 viikkokirjoista poimittiin lähinnä asiakastyötä kuvaavia tilanteita ja vuoden 2015 viikkokirjoja käytettiin niiltä osin, joissa käsiteltiin vuoden 2014 aikana kohdattuja käännekohtia. Viikkokirjat analysoitiin sisälönanalyysin avulla.

Projektin käännekohdat aineiston analyysin jäsentäjänä

Tutkimuksen tarkoituksena oli löytää projektin käännekohdat ja kuvailla niihin liittyviä tilanteita ja toimenpiteitä. Aineistosta etsittiin järjestelmällisesti tilanteita tai tapahtumia, joissa oli havaittavissa tapahtunut muutos, oli tietoisesti kokeiltu jotain uutta tai oli oivallettu jotain toiminnan kannalta oleellista. Näitä tilanteita voi kutsua projektin käännekohtiksi. Löydetyt käännekohdat, eli teemat, koskivat asiakasrekrytointia, kotiympäristön merkityksen muuttumista, työkäytäntöjen kehittämistä sekä toiminnan tavoitteellisuuden lisäämistä. Projektin käännekohdat rajattiin koskemaan asiakastyötä, joten analyysin ulkopuolelle jäi esimerkiksi taustaorganisaation kehittämiseen ja tehtäviin liittyvät pohdinnat. Käännekohtien paikantamisen jälkeen etsittiin aineistosta sisälönanalyysin avulla kuhunkin käännekohtaan liittyviä tilanteita ja tapahtumia ja tarkasteltiin tarkemmin mitä niiden taustalta löytyi ja mitä niistä opittiin tai mitä

olisi voinut oppia. Taulukkoon yksi on koottu projektin käännekohdat ja niiden keskeiset sisällöt.

Tulokset

Taulukossa yksi on esitetty tiivistetysti tutkimuksen keskeiset tulokset. Seuraavaksi avataan tarkemmin käännekohtien sisältöjä. Tässä artikkelissa tarkastellaan projektin kehittämisen näkökulmasta keskeisimpiä tuloksia.

Asiakasrekrytointi

Projektin toiseen työvuoteen siirryttäessä vaihtuivat projektin työntekijät ja uusien työntekijöiden aloittaessa sovittiin työnkuvista ja toinen työntekijä sai vastuulleen uusien asiakkaiden rekrytoinnin, kun toinen vastasi jo olemassa olevien asiakkaiden rekrytoinnista. Työnjako selkeytti työntekijöiden vastuita, mikä mahdollisti keskittymisen omiin vastuualueisiin. Työnjaon myötä asiakasrekrytointi tehostui.

Verkostojen kanssa tehty yhteistyö osoitautui monella tapaa erittäin tärkeäksi uusien asiakkaiden tavoittamiseksi. Maahanmuuttajien kanssa työskentelevät henkilöt osasivat kertoa asiakkaista, jotka voisivat hyötyä projektin toiminnasta. Maahanmuuttajien kanssa työskentelevien kautta tehtyjä rekrytointeja voisi kutsua ”täsmärekrytoinneiksi”. Tällaisia rekrytointeja voidaan pitää onnistuneina, sillä toiminnan tarvetta on arvioitu myös muiden, kuin projektin työntekijöiden toimesta. Voidaan olettaa, että kyseisten asiakkaiden kanssa työskennelleet henkilöt tuntevat asiakkaan elämänkentän ja kulttuuriset kehitystehtävät (Puukari & Korhonen 2013, 38–40; Puukari & Taajamo 2007, 16), joiden perusteella he arvelevat asiakkaan hyötyvän projektista. Oleellista ”täsmärekrytoinneissa” on myös se, että asiakkaan luottamusta auttamisjärjestelmään on jo jollakin tavalla alettu rakentaa ja asiakkaan on helpompi tarttua uuteen toimintaan, kun sitä suosittelee ennestään tuttu henkilö.

Yhteistyöverkostojen kautta oli mahdollista päästä jalkautumaan maahanmuuttajien pariin. Jalkautuminen voi olla toiminnasta tiedottamista erilaisissa ryhmissä. Tiedottami-

sen kautta toimintaa tehdään tutuksi, jolloin on mahdollista, että tieto projektista leviää maahanmuuttajien keskuudessa. Jalkautumisen ohessa tarjoutui työntekijöille mahdollisuus lisätä omaa ymmärrystään maahanmuuttoon liittyvistä asioista ja maahanmuuttajien elämäntilanteista. Jalkautumisen selkeä hyöty asiakasrekrytointiin oli se, että sai henkilökohtaiseen kontaktin mahdollisten asiakkaiden kanssa ja työntekijälle oli helpompi ottaa puheeksi mahdollisuus osallistua projektiin ja vastaavasti asiakkaan voi olla helpompi kutsua työntekijä kotiinsa. Henkilökohtaisen kontaktin luomiseen sopivat hyvin äiti-lapsi -ryhmät sekä koulujen maahanmuuttajille suunnatut valmistavat ryhmät.

Valmistavissa ryhmissä ja äiti-lapsi -ryhmissä vierailut poikivat asiakkuuksia, mutta pelkästään henkilökohtaisen kontaktin saaminen ei välttämättä riittä asiakkuuden syntymiseen. Äiti-lapsi -ryhmässä sekä valmistavissa ryhmissä oltiin kiinnostuneita toiminnasta ja työntekijät saivat mukaansa kiinnostuneiden yhteystietoja. Kotikäynnin sopiminen osoittautui kuitenkin haasteelliseksi, sillä kaikkia yhteystietonsa jättäneitä ei enää tavoitettu. Syynä voi olla asiakkaiden heikko suomen kielen taito tai sitten joku muu syy, mikä ei työntekijöille selviä. Rekrytoinnin hankaluuksista nousikin esille yhteisen kielen puute. Tulkin käyttäminen ensimmäisiä kotikäyntejä sovittaessa poistaisi ainakin kielitaidon puutteesta johtuvat epäselvyydet.

Kokonaisuudessaan asiakasrekrytointi oli tehokasta, sillä asiakasrekrytointi niiden vanhojen asiakkaiden osalta, joita ei oltu tavoitettu, aloitettiin viikolla 5/2012, uusien rekrytointia tehostettiin viikolta 10/2014 alkaen ja jo viikolla 13/2014 on ensimmäinen merkintä siitä, että kalenterit alkavat olla täynnä ja on vaikeaa löytää aikaa uusille asiakkaille. Asiakasrekrytoinnin etenemisen tarkastelu ajallisesti toi esiin kiinnostavan huomion; kalentereiden täyttymisen jälkeen oli vielä tehty vierailu yhteen valmistavaan ryhmään sekä käyty esittelemässä toimintaa eri paikoissa. Asiakastyön näkökulmasta tarkasteltuna olisi ollut hedelmällisempää keskittyä jo rekrytoitujen asiakkaiden kanssa työskentelyyn sen sijaan, että jatkettiin rekrytointia, vaikka kalenterit olivat jo täynnä. Mikäli olisi näyttänyt siltä, että asiakkuuksia päättyy ja aikaa riittäisi uusien asiakkuuksien aloittamiseen,

olisi rekrytoinnin voinut käynnistää helposti uudelleen, sillä projektista oli jo luotu hyvät kontaktit yhteistyötahoihin.

Kotiympäristön merkityksen muuttuminen

Polku kotiin -projektin alkuperäisenä tarkoituksena oli viedä nuorisotyön palveluja tyttöjen ja nuorten naisten koteihin. Koti olikin tärkeä toimintaympäristö, mutta projektin edetessä huomattiin, että asiakkaille on tärkeää päästä kodista myös pois. Projektin toisen vuoden puolen välin tienoilla yksi työntekijöistä toteaa viikkokirjassaan, että ”tässä vaiheessa kotiympäristö näyttäyty vain keinona tavoittaa asiakkaat”. Tulkintani mukaan tämä on yksi käännekohta, sillä työntekijän toteamus liittyy oleellisesti projektin toimintamuotoon ja projektin alkuperäisen tavoitteen muuttumiseen. Kotiympäristö oli monella tapaa merkityksellinen Polku kotiin -projektin työskentelyssä.

Kotiin meneminen keino tavoittaa asiakkaat

Asiakkaan kotiin meneminen oli toimiva tapa tavoittaa sekä uudet, että jo toiminnassa mukana olevat asiakkaat. Polku kotiin -projektin toimintaan kuului, että mikäli tapaaminen tapahtuu kodin ulkopuolella, asiakas haetaan kotoa tapaamiseen, ellei erikseen sovita muuta. Kotiin meneminen tai kodista hakeminen mahdollistaa toiminnan toteutumisen, vaikka asiakas olisikin unohtanut sovitun tapaamisen. Työntekijöiden mahdollisuus mennä asiakkaan kotiin nähdään tärkeäksi myös silloin, jos asiakas ei jostain syystä pääse lähtemään pois kodista tai osallistumaan esimerkiksi projektin järjestämille retkille. Osa asiakkaita kävi koulussa, jolloin päivät ovat pitkiä eikä aina jaksaisi lähteä kodin ulkopuolelle projektin tapaamisiin.

Koti mahdollisuutena tutustua asiakkaan elämäkenttään

Asiakkaan ja työntekijän tutustuminen oli tärkeää molempinpuolisen luottamuksen syntymiseksi ja yhteistyön sujumiseksi. Koti näyttäytyi etenkin työskentelysuhteen alussa sopivana paikkana tutustumiseen ja luottamuksen rakentamiseen. Esimerkiksi asiakkaan kanssa perhekuvien katselu ja niiden

kautta keskustelu asiakkaan kotimaasta ja perheestä edesauttoi asiakkaan ja työntekijän välisen suhteen kehittymistä. Asiakkaiden kodeissa työskentely auttoi työntekijöitä huomaamaan, mistä asiakkaat pitävät ja mitä he päivisin puuhailevat. Esimerkiksi leipominen ja ruuanlaitto olivat osalle asiakkaista päivittäistä puuhaa, jolloin tuntui mielekkäämmältä tehdä projektin puitteissa jotain muuta juuri näiden asiakkaiden kanssa. Osa asiakkaista kuitenkin halusi oppia uutta leivonnasta tai ruuanlaitosta, joten asiakkaan ja asiakkaan arjen tunteminen auttoivat työntekijöitä suunnittelemaan toimintaa siten, että asiakkaat saivat mielekästä tekemistä.

Koti mahdollisuutena työskennellä perheen kanssa

Vaikka työn keskiössä olivatkin perheiden tyttaret tai oman perheen kanssa asuvat naiset, ei perheitä jätetty syrjään toiminnasta. Asiakkaiden kotona työskentely mahdollisti perheenjäseniin tutustumisen sekä heidän toimintaan mukaan ottamisen. Perheenjäsenet osallistuivat usein toimintaan joko katselemalla ja kyselemällä tai tekemällä myös itse. Perheenjäseniin tutustuminen ja heidän ottaminen mukaan toimintaan edesauttoi luottamuksen syntymistä, mikä loi hedelmällisen pohjan yhteistyölle. Perheenjäsenien kohtaaminen mahdollisti myös mahdollisista ennakkoluuloista keskustelemisen. Tämä edellyttää työntekijältä herkkyyttä huomata ja reagoida tällaisiin asenteisiin. Työntekijät kohtasivat tilanteita, joissa perheenjäsen saattoi pyrkiä rajoittamaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta tai perheenjäsen ei ollut ymmärtänyt projektin tarkoitusta. Työntekijät huomasivat vasta jälkikäteen, että näissä tilanteissa olisi ollut hyvä tilaisuus keskustella perheenjäsenen kanssa tarkemmin projektin toiminnasta ja tavoitteista. Tilanteet herättivät kysymyksiä sen suhteen, miten perheenjäsenen kanssa pitäisi toimia, jotta asiakas saisi itse päättää projektin tapaamisiin liittyvistä asioista. Nyt päädyttiin siihen, että jatkossa työntekijä pyrkii aktiivisesti etsimään tilanteita, joissa voisi rakentaa luottamusta perheenjäseneseen.

Näiden tilanteiden perusteella olisi syytä pohtia, onko työntekijöillä riittävästi tietoa ja valmiuksia puuttua tilanteisiin, joissa huomataan perheenjäsenen rajoittavan asiakkaan toimintaa ja itsemääräämisoikeutta. Tilanteet

tulivat yllättäen ja näytti siltä, että niiden todellinen luonne selvisi työntekijällekkin vasta myöhemmin. Vastaavanlaisten projektien suunnittelussa tulisi etukäteen miettiä niitä keinoja, joilla tällaisiin tilanteisiin voitaisiin puuttua heti. Toisaalta on myös aiheellista pohtia, onko ylipäätään mahdollista vaikuttaa heti tilanteeseen, jossa epäillään perheenjäsenen rajoittavan asiakkaan osallistumista.

Työntekijät otettiin lämpimästi vastaan kodeissa ja perheet olivat kiitollisia toiminnasta, mikä osoitettiin sanallisesti tai tekojen kautta. Tulkitsen asiakkaiden ja perheiden tyytyväisyyden ja kiitollisuuden olevan osoitus siitä, että tällaiselle työmuodolle on tarvetta. Viranomaisten kanssa tehtävän työn lisäksi tarvitaan epämuodollisempaa työmuotoa, mihin nuorisotyön keinoin voidaan vastata. Kansalaisjärjestöjen toteuttamat projektit voivat olla kansalaisuutta ja kotoutumista vahvistavia, koska projektien toimijat pyrkivät usein erityisesti maahanmuuttajien kuulumisen ja osallisuuden vahvistamiseen muodollisen kielen- ja yhteiskuntatiedon oppimisen painottamisen sijaan (Vuori 2012, 252).

Kodin yksityisyys

Asiakkaan kotona työskenneltäessä voi joutua sellaisten tilanteiden keskelle, joihin ei välttämättä kodin ulkopuolella törmäisi. Tilanteet voivat olla yllättäviä, joihin ei heti osata tai voida reagoida, mikä jää mietityttämään työntekijää. Asiakkaan kotona voi joutua keskelle sisarusten riitaa tai jopa vahingossa mennä huoneeseen, jossa asiakkaan perheenjäsen on parhaillaan rukoilemassa. Kodin yksityisyys tuli esille myös tilanteissa, joissa työntekijä pyrkii auttamaan asiakasta tämän pyynnöstä, esimerkiksi tietokoneen asennukseen liittyvissä ongelmissa. Kieliongelmien vuoksi on hankalaa neuvotella siitä, mitä ohjelmia koneelle saa asentaa tai mitä voi poistaa asiakkaan haluaman toiminnon suorittamiseksi. Pattonin (2011, 34–35) mukaan kehittämistyön tekijät joutuvat miettimään rajan vetoa sen suhteen, missä asioissa asiakasta voi auttaa projektin puitteissa.

Polku kotiympäristön ulkopuolelle

Polku kotiin -projektin alkuperäisen projektisuunnitelman mukaan tarkoituksena on tarjota maahanmuuttajataustaisille työille ja nuorille naisille nuorisotyön palveluja omaan

kotiin. Suunnitelmassa mainitaan myös, ettei projektin päätarkoituksena ole luoda asiakkaille polkuja pois kotoa esimerkiksi nuorisotiloihin, vaan laajentaa nuorisotyön ympäristöjä. (Ukkonen & Aminpoor 2012, 3.) Projektissa ei kuitenkaan jääty asiakkaiden kodissa työskentelyyn, vaan sieltä lähdettiin pois asiakkaiden tarpeiden mukaan. Kodin ulkopuoliset tapaamiset tapahtuivat esimerkiksi projektin toimistolla, kahvilaisissa, ostoksilla tai erilaisilla retkillä. Nuorisotyötä tehtiin siis muuallakin kuin kotona tai perinteisissä nuorisotyön tiloissa. Projektissa koetettiin myös työntekijöiden yksityisyyden rajoja, sillä muutama tapaaminen järjestettiin työntekijöiden kotona.

Kodin ulkopuolelle lähteminen oli osittain kiinni työntekijän herkkyydestä huomata asiakkaan tarpeet ja arjen sujuminen. Eräs asiakas kertoi viettävänsä vapaa-aikansa pääasiassa kotona tietokoneen ääressä, joten työntekijän mielestä oli mielekäästä tarjota asiakkaalle seuraa sekä mahdollisuus lähteä kodin ulkopuolelle. Seuraava tapaaminen olikin asiakkaan mielestä erityisen kiva juuri siksi, että hän pääsi hetkeksi pois. Tästä motivoituneena työntekijä ehdotti seuraavaa tapaamista kahvilaan. Kahvilatapaamisen aikana selvisi, ettei asiakas ole aiemmin käynyt Suomessa kahvilassa ja työntekijä oivalsi, että asiakkaalle tekisi hyvää käydä eri paikoissa uudessa kotikaupungissa. Myös kotoutumisen kannalta olisi hyvä, jos asiakas näkee suomalaisia eri paikoissa ja tutustuu uuteen kotikaupunkiinsa.

Kodin ulkopuolella tapahtuva tapaaminen alkoi usein jo siitä hetkestä, kun asiakas haettiin kotoa. Automatkat nousivatkin aiheistosta esiin mahdollisuuksina keskustella asiakkaan kanssa. Mahdollisesti auto tarjoaa yksityisen ja suojaisan tilan, jossa on asiakas voi vapautuneemmin puhua mieltä askarruttavista asioista. Automatkojen aikana käytiinkin monia mielenkiintoisia keskusteluita esimerkiksi kulttuurista ja kulttuurieroista, nuoruudesta, asiakkaan arjesta tai kulloisestakin toiminnasta.

Työskentelytapaamisten kehittäminen

Innovaatioprojektin mukaisesti työntekijät kokeilivat erilaisia variaatioita työskentelyn suhteen. Kotikäyntejä tehtiin yksin ja työpa-

rina, joskus jopa kolmen hengen ryhmänä. Työmuotojen kokeilusta tuli yksi projektin käännekohta, kun työntekijät huomasivat ensimmäisen kevään aikana, että asiakkaat onkin hyvä jakaa nimikkoasiakkaisiin. Asiakassuhteiden edetessä työntekijät huomasivat, että asiakkaat saattoivat vierastaa toista työntekijää, varsinkin silloin, kun toisen työntekijän tapaamisesta oli kulunut kauan aikaa. Tästä syystä työntekijät päätyivät jakamaan asiakkaat nimikkoasiakkaisiin. Selkeä jako asiakkaiden suhteen helpotti työn järjestämistä ja edesauttoi viikkorytmin luomista.

Pääsääntöisesti työtä tehtiin yksin. Työpareina pyrittiin tapaamaan kaikki uudet asiakkaat. Työparityöskentely koettiin projektin alkuvaiheessa mielekkäänä ja kotikäynnille meno tuntui helpommalta työparin kanssa. Työparityöskentely mahdollisti myös kotikäynnin herättämien tunteiden ja ajatusten läpikäynnin. Parityöskentelyn koettiin edistävän työssäjaksamista. Erityisen tiiviin työrupeaman aikana yhdessä tehdyt kotikäynnit helpottivat yksittäisen työntekijän työtaakkaa. Kolme työntekijää yhdellä kotikäynnillä koettiin liian suureksi määräksi, tilanteet menivät helposti hallitsemattomiksi, ellei työnjaosta ollut selkeästi sovittu.

Työntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen aikana selvisi, että opiskelija ja hänen ohjaajanaan toimiva työntekijä olivat tavanneet muutamia asiakkaita vuoroviikoin. Keskustelujen aikana ehdotin, että olisiko nimikkoasiakkaiden jakamisen sijaan mahdollista tavata asiakkaita vuoroviikoin, myös ilman opiskelija-ohjaaja -asetelmaa. Vuoroviikoin tapaaminen mahdollistaisi työntekijöiden tutustumisen kaikkiin asiakkaisiin, jolloin asiakkaan tilanteesta ja tuen tarpeista voisi keskustella tiimissä. Tapaamisten herättämien ajatusten ja tunteiden jakaminen voisi lisätä työntekijän työssä jaksamista. Asiakkaiden kannalta tarkasteltuna heillä olisi mahdollisuus tutustua ja luoda luottamuksellinen suhde useampaan kuin yhteen työntekijään.

Työskentelyn tavoitteellisuuden lisääminen

Uusia työmenetelmiä alettiin kaipaamaan kesälomien jälkeen. Tarpeen taustalla oli asiakkaiden kuljettamiseen liittyvät haasteet sekä joidenkin asiakkaiden kohdalla se, ettei työn-

tekijä tiennyt, mihin suuntaan toimintaa tulisi viedä. Tulkintani mukaan tässä vaiheessa työskentelyä asiakas ja työntekijä ovat tulleet tutuiksi ja yhdessä tekemiseen tarvittaisiin uutta suuntaa ja jotain minkä avulla syventää asiakassuhdetta. Tarkastelen työskentelyn tavoitteellisuuden kehittämistä kahden toisiinsa linkittyvän käännekohdan kautta.

Puheeksi ottaminen

Työmenetelmien tarkistamiseen johtivat välillä ongelmalliseksi koetut ostosreissut. ”Shoppailu” oli yleensä yhdessä asiakkaan kanssa etukäteen suunniteltua ja tarkoituksena oli viettää mukava hetki yhdessä asiakkaan kanssa. Ostosreissun tavoitteena saattoi myös olla kodintarvikkeiden ostaminen tai tiettyyn tilaisuuteen sopivien vaatteiden etsiminen. Työntekijät kokivat etukäteen suunnitellut ostosretket mukaviksi, mutta ne saattoivat jäädä tavoitteiltaan puutteellisiksi. Projektin edetessä alkoi ostosretkitoiveita tulla enemmän asiakkaiden taholta ja joskus etukäteen sovitun kotikäynnin tilalle toivottiinkin ostosretkeä. Näissä tilanteissa työntekijät tunsivat toimivansa autokuskeina tai asioimistulkkeina.

Ostosreissujen haasteena vaikutti olevan se, että asiakkaat eivät hahmottaneet niiden erilaisia merkityksiä. Esimerkiksi kirpputorilla käynnin tarkoituksena voi olla uuden paikan esittely asiakkaalle ja kahvilassa käynti taas oli mukavaa yhdessäoloa ja sosiaalista kanssakäymistä. Sen sijaan projektin tavoitteiden mukaista ei ollut käyttää asiakasta kaupassa tarjousten perässä. Tämä ero tulisi tehdä selväksi myös asiakkaille. Näin yhdessä tapauksessa tehtiin ja seuraavat tapaamiset sujuivat hyvin, eikä asian puheeksi otto heikentänyt asiakassuhteen laatua. Puheeksi ottaminen oli siis toimiva keino yhteisymmärryksen löytämiseksi. Työskentely jatkui normaalisti ja asiakkaat tuntuivat ymmärtäneen paremmin projektin tarkoituksen. Kaikkien kohdalla puheeksi ottaminen ei tuottanut tulosta, vaan erään asiakkaan pyyntö ostoksilla käynnistä toistui. Ostosretkiä voidaan tarkastella työlle asetettujen rajojen näkökulmasta. Patton (2011, 34–35) mukaan rajojen pohtiminen ja määrittelemisen on osa kehittämistyötä. Projektissa ostosretkien tarkoituksesta keskusteltiin, mutta niitä ei lopetettu kokonaan, sillä ostosretket nähtiin

kuitenkin tavoitteellisina ja asiakkaan kotoutumista edistävinä.

Alkukartoituksen kehittäminen

Työntekijöiden pohdinnat työskentelyyn ja kускаamisiin liittyen johtivat puheeksi ottamisen lisäksi toisen työmenetelmän tehostamiseen. Työntekijät ottivat käyttöön uuden alkukartoituslomakkeen, jonka avulla toivottiin saavan työhön lisää ryhtiä. Tulkintani mukaan tässä vaiheessa projektia oli päästy ohjaussuhteessa siihen pisteeseen, että tarvittiin keinoja asiakassuhteen syventämiseen. Ohjaussuhteen rakentamisessa perusihmissuhde edustaa inhimillistä suhtautumista, arvostusta ja kiinnostusta toista ihmistä kohtaan ja se luo pohjan ohjaussuhteelle (Puukari & Korhonen 2013, 41–43). Toisen vuoden puolella välissä oli päästy työskentelyssä perusihmissuhteen tasolle ja oli aika lähteä rakentamaan tavoitteellisempaa työskentelysuhdetta (mt., 41–43). Tavoitteellisen työskentelysuhteen rakentaminen vaatii asiakkaan elämänkätän ja kulttuuristen kehitystehtävien tuntemista, jotta voidaan lähteä purkamaan kotoutumiseen liittyviä ongelmia (mt., 43; Puukari & Launikari 2005, 35).

Ratkaisuna tavoitteellisempaan työtöteeseen työntekijät kehittivät alkukartoituslomaketta siten, että asiakkaan kanssa pyritään jo toiminnan alussa laatimaan tavoitteet toiminnalle. Toimintaa voitiin tällöin suunnitella asiakkaan määrittämien tavoitteiden mukaan. Myöhemmin oli mahdollista palata asiakkaan kanssa tavoitteisiin ja tarkastella niiden toteutumista.

Uusitun alkukartoituslomakkeen avulla pystyttiin suunnittelemaan toimintaa alusta asti uusien asiakkaiden kanssa, mutta se avasi uusia mahdollisuuksia myös vanhojen asiakkaiden suhteen. Alkukartoituslomakkeen avulla työntekijä sai selville uusia asioita vanhasta asiakkaasta. Lomakkeen täyttämisen varjolla oli luontevampi kysellä asiakkaan elämästä. Esimerkiksi erään aktiivisena pidetyn asiakkaan kohdalla selvisi lomakkeen täytön aikana, että hän olikin yksinäinen ja halusi lisää harrastuksia. Toisen asiakkaan kohdalla alkukartoituslomakkeen täytön yhteydessä työntekijälle heräsi huoli asiakkaan tilanteesta ja yhteistyössä muiden auttamistahojen kanssa asiakkaan vaikeaa tilannetta autettiin syksyn aikana.

Alkukartoituslomake täytettiin pääsääntöisesti suomen kielellä, jolloin kielitaito nousi usein haasteeksi. Kieleen liittyvistä haasteista johtuen saattaa asiakkaalta jäädä kertomatta jokin hänen kannaltaan tärkeä asia. Eri käsitteillä voi eri kielissä ja kulttuureissa olla eri merkitykset tai niille ei löydy vastaavaa käsitettä. Tästä syystä alkukartoituslomakkeen täytössä voisi olla aiheellista käyttää tulkia, joka tuntee kulloisenkin kielen ja kulttuurin ja osaa kääntää asiat oikeassa merkityksessä. Uutta alkukartoituslomaketta täytettäessä huomattiin, että kaikki asiakkaat eivät ehkä olekaan ymmärtäneet projektin tarkoitusta. Tämä oli tärkeä huomio, mikä kertoo siitä, että tulkin mukana olo ensimmäisessä tapaamisessa olisi erittäin tärkeää.

Alkukartoituslomakkeen osalta jäin pohtimaan tavoitteiden asettamisen ajankohtaa. Mietin sitä, pystyykö asiakas heti toiminnan alussa asettamaan itselleen sopivat tavoitteet, kun projektin toiminta ja työntekijät ovat vieraita. Alkukartoituslomakkeen täyttämisen yhteydessä projektin toimintaa käydään läpi ja sen pitäisi teoriassa aueta asiakkaalle, mutta miten varmistetaan, että asiakkaat ymmärtävät mistä projektissa on kyse ja mitä mahdollisuuksia se asiakkaalle tarjoaa. Peavyn (1999, 82–83) mukaan ohjaajan tulee ensin tunnustella, miten ohjattava suhtautuu ohjaukseen ja vallitseeko heidän välillään luottamus, ennen kuin alkaa puhua ongelmasta. Myös Patton (2011, 30–31) huomasi köyhyyden vähentämiseen pyrkiviä sosiaalisia innovaatioita arvioidessaan, että ohjelmiin ja projekteihin osallistuneiden asiakkaiden ongelmat eivät tulleet esille vielä alkukartoituksen yhteydessä. Luottamuksellisen suhteen syntyminen sekä perhedynamiikan tuntemaan oppiminen vaati aikaa. Vasta sitten

pystyttiin laatimaan tarkoituksen mukainen ja toimiva toimintasuunnitelma asiakkaalle. (Patton 2011, 30–31.)

Lopuksi

Pattonin (2011) kuvaamia kehittämistyölle ominaisia piirteitä on nähtävissä Polku kotiin -projektin toiminnassa. Projektissa on opittu tekemällä ja työskentelyn suuntaa ja tavoitteita on tarvittaessa muutettu. Selkein muutos tapahtui kotona työskentelemiseen liittyen. Alkuperäisenä tavoitteena oli viedä nuorisotyön palveluita nuorten kotiin, mutta toiminnan edetessä huomattiin, että asiakkaat haluavatkin lähteä pois kotoa tutustumaan uuteen asuinkaupunkiinsa. Toiminta muokkautui sitä mukaa, kun vuorovaikutus asiakkaiden kanssa syveni ja luottamus kasvoi (vrt. Patton 2011, 41). Työtä ei jatkettu väkisin kotona, vaan työntekijät alkoivat miettiä vaihtoehtoja kotona työskentelemiselle. Pattonin (2011, 41) näkemyksen mukaisesti myös Polku kotiin -projektissa kehittämistyö on toimintaa, jossa tehdään jotain eri tavalla, minkä ansiosta kehittämisinterventio muuttuu.

Tutkimus mukailee arviointitutkimusta ja prosessiarviointia, mutta rajoittuu vain pieneen osaan projektia. Koko projektin arvioiminen vaatisi enemmän aikaa ja monipuolisempaa aineistoa, myös projektin asiakkaiden kokemuksia (vrt. Karjalainen 2008, 197–214). Projektissa on kerätty asiakkailta palautetta, joten projektin loppuarvioinnissa voidaan hyödyntää tämän tutkimuksen tuloksia tarkastelemalla niitä suhteessa asiakaspalautteeseen. Tutkimus toteutettiin projektin vielä ollessa toiminnassa, joten tutkimuksessa saatuja tuloksia voitiin vielä hyödyntää asiakastyön kehittämisessä.

Lähteet:

Karjalainen, Pekka: Prosesseja, vaikuttavuutta ja muutosmekanismeja. Teoksessa Seppänen-Järvelä, Riitta ja Vappu Karjalainen (toim.): Kehittämistyön risteyskysymyksiä. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 2008, 197–214.

Patton, Michael Quinn (2011): *Developmental Evaluation. Applying Complexity Concepts to Enhance Innovation and Use*. The Guilford Press, New York.

Peavy, R. Vance (1999): *Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön*. Työministeriö, Helsinki.

Puukari, Sauli ja Korhonen, Vesa: *Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä*. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne, Stina Fågel ja Minna Säävälä (toim.): *Olemme muuttaneet -ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Väestöliitto, Helsinki 2013, 32–47.

Puukari, Sauli ja Launikari, Mika: *Multicultural counseling – Starting points and perspectives*. Teoksessa Launikari Mika ja Sauli Puukari (toim.): *Multicultural Guidance and Counseling. Theoretical Foundations and Best Practices in Europe*. Institute for Educational research, University of Jyväskylä 2005, 27–44.

Puukari, Sauli ja Matti Taajamo: *Kulttuurinen kehitystehtävä monikulttuurisen ohjauksen lähtökohtien hahmottamisessa*. Teoksessa Taajamo, Matti ja Sauli Puukari (toim.): *Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä*. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto. Tutkimuslauseita 36, 2007, 9–21.

Seppänen-Järvelä, Riitta: *Kehittämistyö ja arviointi*. Teoksessa Eräsaari, Risto, Tuija Lindqvist, Mikko Mäntysaari ja Marketta Rajavaara (toim.): *Arviointi ja asiantuntijuus*. Gaudeamus, Helsinki 1999, 90–105.

Ukkonen, Milla ja Aminpoor, Shiva (2012): *Projektisuunnitelma. Polku kotiin – koti nuorisotyön toimintaympäristönä maahanmuuttajatyöille*. Jyväskylän Katulähetys ry.

Vuori, Jaana: *Arjen kansalaisuus, sukupuoli ja kotouttamistyö*. Teoksessa Keskinen, Suvi, Jaana Vuori ja Anu Hirsiaho (toim.): *Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa*. Tampere University Press, 2012, 235–262.

Kotinuorisotyön arkea

Koti ja perhe nuorisotyön toimintaympäristönä - haasteita ja mahdollisuuksia

Nuorisotyön näkökulmasta

Koti ja perhe yhdessä muodostavat nuorelle turvallisen kohtaamispaikan, missä luontaisesti ja kasvatuksellisesti nuoren kuuluu tulla nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Tämä asia on kokemukseni ja havaintojeni mukaan toteutunut erittäin hyvin projektissa mukana olleiden perheiden ja heidän nuortensa osalta. Koti nuorisotyötilana ja toimintaympäristönä on mahdollistanut työntekijän ja nuoren yksilöllisen, mutta samalla hyvin laaja-alaisen kohtaamisen, koska olemme olleet tilassa tai lähdetty harrastuksiin tilasta missä koko perhe elää omaa yksityisyyttään omien kulttuurillisten tapojen ja -arvostusten kanssa.

Nuorisotyöpaikkana koti on kokemukseni mukaan tärkeä, merkityksellinen ja arvokas paikka, samoin kuin siellä asuvat ihmiset. Siksi molemminpuolinen kunnioitus ja arvostus on ollut merkittävä yhteistyötä ja luottamusta edistävä, nuoren sekä perheen ja työntekijöiden hyvinvointiin vaikuttava asia. Myös perheelle ja vanhemmille luo turvallisuutta kun he näkevät ja tietävät missä ja kenen kanssa nuori harrastaa. Tämän olen havainnut erittäin tärkeäksi asiaksi, kun asiakkaat ovat olleet vasta tutustumassa uuteen yhteiskuntaan, kulttuuriin, tapoihin ja ope-

telleet uutta kieltä. Kaikkia näitä asioita jotka itsessään tarvitsevat oman oppimisaikansa. Nuoren turvallisuuden tunne on tärkeä asia, samoin kuin se, että nuorella on ylipäättään mahdollisuus harrastaa ja tutustua uuteen yhteiskuntaan, saada virikkeitä ja parhaassa tapauksessa myös todellisia ystäviä. Kenenkään nuoren ei pitäisi yhteiskunnan taholta kokea jääneensä yksin tai tulleet hylätyksi.

Työntekijöiltä kotinuorisotyö edellyttää vahvaa itsetuntemusta ja ammatillisuutta, sekä aitoa erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista, jotta jaksaa kohdata, tukea, ohjata ja iloita onnistumisista. Välittävänä ammatti-ihmisenä kohtaat saman päivän aikana hyvin erilaisissa tilanteissa olevia nuoria ja heidän perheitään, ja samalla on osattava huolehtia ja tunnistaa realistisesti omaa ammatillista tilaa ja niitä asioita, joissa on itsellä kehittymisen tarvetta. Nuorisotyötiimin yhteisöllisyys, avoimuus, tuki ja keskinäinen sparraus on tärkeää työntekijöiden psykisen jaksamisen kannalta ja siihen tarvitsee varata työvuoroja suunnitellessa oma säännöllinen aika, jotta sen toteuttaminen käytännössä on sujuvaa.

Osa kotinuorisotyötä on myös kodin ulkopuoliseen toimintaan sopivat toimisto-, harraste- ja keittiötilat, jotta nuorille mahdollistetaan kodin ulkopuolella tapahtuva

harrastustoiminta, varsinkin jos kodin tilat ovat pienet tai toivotaan kodin ulkopuolista toimintaa. Kasvatuksellisesti on tärkeää, että nuori saa itsetuntoa vahvistavia kokemuksia kodin ulkopuolella toimimisesta, onpa kyseessä sitten jonkun uuden asian tekeminen, harrastus tai keskustelu. Kasvatuksellisenä asenteena tulee olla; minä opin, osaan, pärjään ja saan tarvittaessa tukea ja opastusta.

Työturvallisuus näkökohdista Polku kotiin-projektissa on huolehdittu laadukkaasti ja ennakoiden, joka tukee myös yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Todellisia ja alitajuisia pelkoja, sekä ennakkoluuloja poistuu, kun asioita otetaan esille avoimesti ja rakentavassa hengessä hyväksyen erilaiset näkemykset. Tällainen keskustelu luo oppimisen mahdollisuuksia, joka vahvistaa moniammatillisuutta. Näin työntekijöiden voimavarat voidaan suunnata kokonaisvaltaisemmin nuorisotyöhön nuoren eduksi. Kotinuorisotyön rajaaminen on vaatinut taitoa ja tietoa yhteiskunnan palveluista, koska päällekkäistyö ei ole kenenkään etu. Työn rajaamiseen olen saanut työtiimistä arvokasta ohjausta.

Tiiviimpinä yhteistyökumppaneina kotinuorisotyölle on minun aikana olleet Nuortentalo Katutason työntekijät, joiden kanssa on tehty esimerkiksi tilayhteistyötä nuorten syntymäpäiväjuhlien ja erilaisten kokkausten sekä nuorten elokuvien katselun yhteydessä. Katutason tiloihin tutustumiset ovat olleet kotinuorisotyön asiakkaille heidän niin tahtoa luontevia järjestää, koska projektin toimisto sijaitsee saman kiinteistön toisessa kerroksessa. Katulähteyksen EcoCenter Harjunportaan kirpputorilta projekti on saanut mahdollisuuden edullisiin tuotehankintoihin, mikä on ollut erittäin hyvä asia, koska se on osaltaan tukenut projektin asiakastyötä talouden ja sujuvan asioinnin näkökulmasta. Myös tähän yksikköön projektin asiakkaiden on ollut antoisaa ja vaivatonta tutustua.

Haasteita

Perheiden ja nuorten erilaiset taustat, tavat ja tottumukset sekä kielimuurit lisäävät väärinymmärrysten mahdollisuuksia. Siksi työntekijöillä on ollut ammatillisen osaamisen lisäksi tarvetta erityiseen herkkyyteen arjen vaihtelevissa kohtaamisissa, missä luottamuksen ja yhteistyön rakentuminen on ollut

hyvin yksilöllistä. Olemme kaikki yksilöitä, niin työntekijät kuin nuoretkin, jolloin luottamuksen rakentumisen prosessissa on monia huomioitavia asioita. Alkukartoituslomakkeen käyttö ja väliarviointikeskustelut sekä avoimet, tarkentavat kysymykset ovat helpottaneet, selkeyttäneet ja tuoneet sujuvuutta yhteistyöhön asiakkaiden kanssa.

Yhteistyössä missä aidosti huomioidaan ihmisyyden ja tahdotaan kasvatuksellisesti myötäelää nuoren ja perheen kanssa yhdenveroisesti (hyväksyvän ilmapiirin luominen, ilmapiirin missä myös työntekijällä on hyvä ja turvallinen olla), on nuoren mahdollista säilyttää arvostava yhteys omiin sukujuuriin. Tämä taas osaltaan vahvistaa nuoren omaa itsetuntoa lisäten osallisuutta ja innostusta mm. harrasteiden suuntaan, kun nuorella on koulupäivien lisäksi voimavaroja ja kiinnostusta omiin harrastuksiin. Omissa kohtauksissani olen pyrkinyt luomaan hyväksyvät puitteet myös sille, että nuori voi turhautumatta ja pelkäämättä näyttää omia pettymyksiään, koska joskus nuorella itsellään, perheellä tai ohjaajallakin voi jotain tekemistä tai harrastetilannetta kohtaan olla liian suuri odotusarvo. On hyvä suoda nuorelle ja itselleenkin epäonnistumisen aikaansamaa oppimisen mahdollisuus, siten ettei se heikennä itsetuntoa, koska aina voi yrittää uudelleen.

Kielimuuri on ollut erittäin iso ja puhutteleva asia. Kielimuurista johtuen kannustavan palautteen anto ja nuoren vahvistaminen on jäänyt osittain projektissakin vaillinaiseksi, vaikka aina jollain tavalla kannustaa palautetta on ollut mahdollista myös asiakkaalle antaa. Välittäminen ei oman kokemukseni mukaan ole sidottu kielellisyyteen, vaan on enemmän vertaisuuden alueella oleva asia, ja siksi olisi tärkeää nuorisotyön ammattilaisena omata laaja-alainen ja myötätuntoinen ihmisenäkökulma itseään ja asiakkaita kohtaan. Oma kokemus selkokielen oppimisesta ja puhumisesta on, että vie aikaa oppia, mutta onnistumisen pienetkin kokemukset ovat olleet antoisia.

Harrastevälineet ja kotikäynneille mukana kulkevat harrastekassit on päivitetty aina kunkin nuoren senhetkisen harrastetoiveen sekä perheen oman välineistön mukaisesti. Välineistön ja sen asiallisesta huollosta ja kunnosta huolehtiminen ja aineiden ostaminen on osa työaikaa, siksi suunnitelmallisuus

myös näissä asioissa on tärkeää ja helpottaa sujuvaa työarkea. Ruoanlaiton ja kokkaamisen osalta perus raaka-aine valmius on pidetty vähän isommalla tasolla, jotta kustannuksia on saatu minimoitua. Isot pakkauskoost ovat edullisempia, eikä tarvitse näiden tarvikkeiden vuoksi käydä niin useasti kaupassa. Kaikkien harraste- ja askarteluvälineiden ja tavaroiden hyvät, selkeät sekä riittävät säilytystilat ovat osa sujuvaa kotinuorisotyön arkea. Arkea mikä on näkynyt myös nuoren kotona, kun kasseinemme olemme koteihin menneet.

Nuorisotyön eettisyyteen kuuluu toimia nuorten omien toiveiden pohjalta, mutta ammattitaitoisuutta on huomioida eri ryhmien omat senhetkiset mahdollisuudet olla selville harraste ja muun tekemisen tarjonnasta. Tällöin ammatillista nuorisotyöosaamista on myös tuoda näitä mahdollisuuksia esille, jotta nuori voi miettiä mihin niistä tahtois tutustua ja millaisella aikataululla.

Työn ja sen tavoitteiden mittaamisjärjestelmissä on huomioitava, että työtä tehdään ihmisten, nuorten ja heidän perheidensä kanssa. Siksi mittausjärjestelmiä laadittaessa on hyvä huomioida yksilöllisen kasvun ja kehittymisen tarpeet ja niiden vaatima aika.

Projektiin olisi ollut vielä viimeisenä keväänä tulossa lisää nuoria, mutta projektin aikakaaren vuoksi se ei enää ollut asiakkaiden kannalta järkevää. Myöskään henkilöresurssit eivät tukeneet uusien nuorten mukaan ottamista toimintaan. Kotinuorisotyölle on monenlaista tarvetta ja tilausta nuorten ja heidän perheidensä parissa nyt ja oman näkemyksen perusteella myös lähitulevaisuudessa. Nuorten kuten aikuistenkin tuen tarpeet ovat yksilöllisiä, eivät kaikki nuoret tahdo tulla esimerkiksi nuorisotiloihin, vaikka kotoa lupa olisikin. Yhteiskunnan on hyvä tiedostaa ja käytännössä toimia nuorten omien muuttuvien tuen tarpeiden mukaan rakentaen nuorten kanssa yhdessä parempaa huomista vastuullisesti nuorten omista lähtökohdista käsin.

Mahdollisuuksia

Kotinuorisotyössä vanhemmat voivat seurata läheltä nuoren kasvua ja kehitystä ja siten olla tietoisempia ja kyvykkäämpiä myös omassa vanhemmuudessaan. Myös sisarusten mukanaolo ja yhdessä tekeminen luo parhaim-

millaan laaja-alaista pohjaa perheen sisäisille yhteyksille ja arvostuksille. Nuoren itsetunto on monesti silmin nähden kasvanut, kun hän on saanut työntekijältä tai perheeltä myönteistä, kasvatuksellista huomiota omasta harraste tekemisestään. Kokonaisuudessaan oman perheen arvostuksen ja merkityksen lisääntyminen tukee nuoren itsetunnon ja identiteetin myönteistä kehittymistä, avoimuuden ja luottamuksen kasvaessa vahvistaen myös muiden perheenjäsenten itsenäistymistä uudessa yhteiskunnassa. Nuorelle on tärkeää saada kasvaa kodin rakastavassa ja välittävissä ilmapiirissä, sekä tutustua kodista käsin hänelle itselleen sopivalla aikataululla erilaisiin harrasteisiin, tekemiseen ja tiloihin. Omien havaintojeni ja nuorilta saadun palautteen mukaan, tämä on tärkeä osa nuoren osaamiskehitystä ja elämästä nauttimisen ja selviytymisen omakohtaisia kokemuksia, ja tähän kotinuorisotyö on käytännössä antanut merkittävän mahdollisuuden mukana olleille nuorille.

Kotinuorisotyössä on harrastamista ja tekemistä, joka lisää nuoren taitavuutta ja osaamista sekä luo hyvänolon, ilon ja yhteisöllisyyden tunteita jo tekemisen aikana, ei vain lopputuloksen osalta. Marjastus, leipominen, ruoanlaitto, hiihtäminen, sauvakävely, retkeily luonnossa, nuotion sytyttäminen, uiminen, maalaaminen, laulaminen, askartelu, korutyöt, neulominen, valokuvaus, erilaisten projektien (syntymäpäivät) suunnittelu ja toteutus, pelit, suomen kielen harjoittelu, varsinkin ääntäminen ovat esimerkkejä näistä harrasteista ja tekemisistä. Kaikki nämä ovat kokemuksia, joilla luodaan kestävä pohjaa nuoren hyvälle itsetunnolle ja yhteistyötaitoille, jonka pohjalta nuoresta on mahdollista kasvaa hyvinvoiva ja oman näköisesti menestyvä vapaa yksilö, joka kokee oman elämänsä itselleen merkitykselliseksi ja tärkeäksi. Parhaimmillaan nuori tahtoo myös itse tulevaisuudessa vaikuttaa yhteiskunnassa siten, että se kehittyisi hänen mukanaan ja myötävaikutuksellaan tukemaan kaikkien yhteiskunnan jäsenten yhdenvertaista elämää, tyytyväisyyttä sekä yhteisöllisyyttä. Kaikkia niitä isoja asioita, jotka kuitenkin lopulta muodostuvat pienistä, myönteisistä henkilökohtaisista kokemuksista.

Minulle ja oman ammatillisuuden kehittymiselle on ollut erityisen tärkeää saada olla tekemisissä erilaisten nuorten ja heidän

perheidensä kanssa, se on ollut suuri kokemuksellinen rikkaus. Kotinuorisotyössä on itselleni isona ilon aiheena ollut asiakkaiden ystävällisyys ja huomaavaisuus, jotka arjen kokemuksena ovat tuoneet kohtaamiini erityistä lämpöä ja iloa lisäen näin myös omaa jaksamistani. Myönteisyys ja avoimen ilmapiirin rakentaminen lähtee johtajuudesta, työntekijöistä ja ammatillisuudesta. Siksi työtiimin vuorovaikutuksella on erittäin suuri merkitys nuoren ja perheen kokeman yhteistyön laadukkuudessa sekä työntekijöiden psyykkisessä jaksamisessa ja ammatillisuuden jatkuvassa kehittämisessä. Oman kokemukseni mukaan Milla Ukkonen on onnistunut projekti-johtajana tuomaan esille työntekijöiden ja oman ammattiosaamisen projektin ja asiakkaiden eduksi. Nuorten omat toiveet ja palautteet ovat olleet minulle tärkeitä, koska siten he ovat viestittäneet projektin tärkeydestä ja tahdostaan myös itse kehittämään välttämättä käytänteitä. Sitoutuneisuus, merkityksellisyys ja projektin työn tarve on näin tullut esille.

Mielestä nuorten osalta on tärkeää huomioida kulttuurillisten asioiden esille tuominen, koska se on meille kaikille iso osa yhteiskuntaan juurtumista sekä osa omaa yksilöitymistä. Nuorilla kodista tai kulttuurillisista lähtökohdista riippuen tämä tarve on yksilöllinen. Tällä huolehditaan siitä, että nuoren ei tarvitse tuntea vierautta ja osattomuutta vallitsevaan yhteiskuntaan. Yhteiskunnallisten käytänteiden ja kokonaisuuksien ymmärtäminen helpottuu jos yksilön kulttuurilliset tiedot ovat hyvät. Museot, konsertit, teatteri, nähtävyydet ja erilaiset tapahtumat ovat tähän tarkoitukseen oivallisia väyliä, koska niistä nuori voi saada oman kokemuksensa ko. asioista, joka helpottaa asioiden ymmärtämistä. Näihin asioihin projektissa ollaan paneuduttu monella tavalla sekä yksilökohtaisesti että yhteisesti tilanteen ja tarpeen mukaan. Retket, joissa itse olen ollut mukana, ovat olleet antoisia. Niissä projektin erilaiset asiakkaat ovat viihtyneet hyvin yhdessä, ja yhteisöllisyys ja ilo sekä sujuva yhdessä suunnittelu, oppiminen, tekeminen ja oleminen ovat olleet myös itselleni tärkeitä ja arvokkaita kokemuksia.

Suomessa laaja-alaisesti edennyt naisten ja miesten samanarvoisuus on ilokseni taasoittanut osaltaan myös tietä muista kulttuureista tänne muuttaneille naisille ja tytöille.

On iloinen asia, että nuoret voivat kehittyä omaksi itseksi sukupuolestaan riippumatta, ollen arvokkaita ihmisiä.

Sijainti ja kulkuvälineet

Polku kotiin-projektin toimisto sijaitsee Jyväskylässä Gummerruosenkatu 13, keskeisesti harjun ”sylissä” upeiden Neron portaiden alapuolella. Keskikaupungilta on sujuvaa tulla toimistoon pyöräillen, kävellen tai yleisillä kulkuneuvoilla. Toimintakenttämme ja asiakkaamme ovat kuitenkin olleet hyvin laajalla alueella Jyväskylän keskustassa sekä lähiöissä, ja siksi oman auton käyttö on ollut ehdoton edellytys työn kaikinpuoliselle sujuvalle tekemisessä.

Saman talon Nuortentalo Katutason, EcoCenter Harjuportaan ja Polku kotiin-projektin kotinuorisotyön työntekijöiden ja asiakkaiden erilaisuus ja samanlaisuus on ollut nuorille iso mahdollisuus arjen erilaisiin ja luonteviin kohtaamiin.

Kiitos

Sydämellinen Kiitos:

Kaikille Polkukotiin projektin nuorille ja varttuneimmille asiakkaille, joiden kanssa minun on ollut ilo tehdä yhteistyötä työharjoitteluni aikana. Kokemuksena tämä on ollut minulle ainutlaatuinen tilaisuus saada tulla Teidän koteihinne sekä kohdata ystävällisyytenne sekä välittävä arvostamisenne kotinuorisotyötä ja itseäni kohtaan.

Outille ja Shivalle työnohjauksesta ja yhteistyöstä, sain Teiltä monia tärkeitä neuvoja ja arvokkaita tiimityöhetkiä, jotka ovat edistäneet kasvuani nuorisotyöntekijänä.

Millalle laadukkaasta projektin johtamisesta. Olet hyvin huomioinut ja päivittänyt käytänteitämme kokotiimin jäsenten osalta, jotta henkilökohtaiset ja projektin kehitystarpeet ovat tulleet huomioitua. Olemme myös voineet tiimissä käsitellä hyvin erilaisista näkökulmista asioita. Psyykkisestä jaksamisesta olet huolehtinut esimerkillisesti, ei ole tarvinnut pelätä että jäisi yksin omien mielteiden kanssa.

Marja-Leena Laiho
Työharjoittelijana projektissa
1.9.2014-22.5.2015

Olen Mona ja olen 11-vuotias tyttö. Julen Kongosta ja olen asunut Suomessa 8 vuotta. Järkeitä asioita elämässäni on perhe, elämä yleensä ja kaikkien kanssa toimeen tuleminen. Jykkään hengaila ystävieni kanssa ja harrastaa Cheeleaderia, se on ihanaa.

Mielestäni Suomi on hyvin vapaa, puhdas, kaunis, tasa-arvoinen ja hieno maa. Täällä elämä on helppoa ja turvallista sekä täällä saa tehdä melkein mitä haluaa, saa toteuttaa ehkä 70%/100% toiveistaan. Jotkut ihmiset täällä ovat erityisen mukavia ja toiset taas eivät kerta kaikkiaan pidä ulkomaalaisista, maahanmuuttajista ja pakolaisista.

Polku kotiin-projektissa on todella mukavaa ja työntekijät toteuttivat paljon toiveitani. Projektissa on mukavaa ja ystävällistä porukkaa. Kuulin projektista kotona äidiltäni, joka pyysi työntekijät meille kylään ja kun leivoimme yhdessä piparkakkutalon.

Alussa ajattelin projektista, että se olisi tosi jännittävää ja ihanaa. Nyt ajattelen, että on tosi harmillista, kun tämä vuosi 2015 on Polku kotiin-projektin viimeinen vuosi. Polku kotiin-projekti on minulle kuin toinen perhe.

Parasta projektissa on se, että teemme siellä usein kaikkea mitä pyydämme, toivomme ja haluamme sekä se, että tehdään matkustusreissuja eri kaupunkeihin. Ja se, että projektissa on sellaisia tyttöjä, joiden kansa voi olla myös projektin ulkopuolella. Toivoisin, että projektissa olisi yökyläilyä ja reissailtu enemmän.

Olen tykännyt siitä, että projekti on tullut kotiin, mutta en tiedä, mitä sanoisin siitä. Yleensä se on minulle ihan sama, mutta olen viihtynyt enemmän talolla (Nuortentalo Katutaso).

Verkostotyö Uuorovaikutusta ja yhteisten tavoitteiden tunnistamista

Johdanto

Verkostotyölle on nuorisotyön saralla selkeä tarve. Niukkenevien resurssien lisäksi monet nuoria koskettavat huolestuttavat ilmiöt ovat sellaisia, että tuloksekas puuttuminen vaatii useiden toimijoiden yhteistyötä. Eri alojen ammattilaisia yhteen saattamalla pienekin toimijan vaikuttavuus saa uudenlaiset mittasuhteet.

Tässä artikkelissa pohditaan verkostotyön mahdollisuuksia ja haasteita nuorisotyön saralla pohjautuen yleisemmin Aseman Lapset ry:n toimintaan sekä erityisemmin Löytävä nuorisotyö -hankkeen ja Jyväskylän katulähetys ry:n Polku kotiin -projektin yhteistyöhön Jyväskylässä.

Aseman Lapset ry:ssä verkostotyö on tapa tehdä töitä. Järjestön pääkaupunkiseudulla ja Jyväskylässä toimivassa Löytävä nuorisotyö -hankkeessa eri alojen ammattilaisten osaamista yhdistämällä saadaan tuotua nuorten kanssa työskentelyn osaamista julkisiin ja puolijulkisiin tiloihin. Kotinuorisotyö on yhteiskuntaan saattamista, ja nuorisotyö vieään sananmukaisesti kotiin. Työmuodolle verkostot ovat ehdottoman tärkeitä, koska tavoite on saattaa nuori palveluiden, harrastusten ja koulutusmahdollisuuksien pariin.

Sekä löytävässä nuorisotyössä että kotinuorisotyössä pyritäänkin eroon ajattelusta, että nuorisotyötä toteutetaan pääasiassa

tietyissä, sille erikseen osoitetussa tilassa. Keskeisessä asemassa sekä löytävässä nuorisotyössä että kotinuorisotyössä on verkostoituvaa ja jalkautuvaa työotetta. Tästä syystä verkostojen yhteistyön käytännön mahdollisuuksia ja hyötyjä pohditaan artikkelissa erityisesti jalkautuvan työn näkökulmasta.

Työmuodoissa yksi keskeinen ero on siinä, että kotinuorisotyö on yksilölähtöistä. Löytävässä nuorisotyössä pyrkimyksenä on luoda julkisista ja puolijulkisista tiloista nuorille turvallisia ympäristöjä ja verkostot on koottu ennen kaikkea tämän tavoitteen ympärille. Molemmista työmuodoista keskiössä on kuitenkin ajatus, että vastuulliseen ja aktiiviseen aikuisuuteen kasvamista edistää kokemus hyväksytyksi tulemisesta sekä luotettavista ja turvallisista aikuissuhteista. Luontevat vapaa-ajan kontaktipinnat nuorten ja turvallisten aikuisten välillä tarjoavat mahdollisuuksia keskinäisen luottamuksen rakentumiseen ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseen. Avainasemassa on nuoriin myönteisesti ja leimaamattomasti suhtautuva lähestymistapa.

Verkostotyöstä puhuttaessa on hyvä muistaa, että verkostotyötä on erilaista ja eritasoista – operatiivisten – käytännön työtä yhdessä tekevien verkostojen lisäksi voidaan puhua esimerkiksi hallinnollisista verkostoista, joiden ensisijaisena tarkoituksena voi olla esimiestason tuen takaaminen operatiiviselle työlle. Tässä artikkelissa tarkoituksena ei

siis ole puretua verkostotyön teoreettiseen käsitteistöön, vaan mahdollisimman käytännönläheisesti avata verkostotyön ajatusta – keskittyen nimenomaan operatiivisiin verkostoihin.

Kahvipöydistä kadulle tai kotiin – operatiivisen verkostotyön vahvuudet ja perusedellytykset

Keväällä 2014 nuorisoalan järjestö, poliisi, järjestysvalvonta ja sosiaalitoimi saivat yhteistyöllä erään kauppakeskuksen ympäristössä kuriin nopeasti kasvaneen kannabiksen katukaupan, jossa myös alaikäiset olivat osallisena. Tiedonkulku eri toimijoiden kesken mahdollisti sen, että havainto johti nopeaan reagointiin.

Verkostotyössä kyse on eri toimijoiden saattamisesta yhteisen tavoitteen äärelle – esimerkiksi huolestuttavaan ilmiöön puuttumiseksi tai nuoren arkiympäristön laajentamiseen kodin ulkopuolelle. Keskeistä on luoda tahtotila, jossa eri toimijat jakavat ideansa ja tietonsa muiden kanssa. Avoin yhteistyö ja tiedonjako mahdollistavat paitsi nopean reagoinnin, myös ennakoivan työtteen nuoria koskettaviin ilmiöihin. Yhteistyössä on huomioitava, että luottamuksellisen keskustelukulttuurin synnyttäminen verkostoon vie aikaa. Luottamus rakentuu, kun verkoston jäsenet saavat käytännön työn kautta kokemuksen työmuodon hyödyistä.

Yllä oleva kuvaus kauppakeskuksen ympäristössä ilmenneestä kannabiksen katukaupasta on todellinen esimerkki siitä, mitä operatiivinen verkostotyö käytännössä voi olla. Löytävässä nuorisotyössä verkostotyön tarkoituksena onkin ennen kaikkea edistää yleistä turvallisuutta sekä muistuttaa, että myös nuorilla on oikeus olla ja toimia julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa siinä missä aikuisillakin.

Yksilötyö on kuitenkin myös tässä tavoitteessa jatkuvasti läsnä – mikäli verkoston jäsen kohtaa huolta herättävän nuoren esimerkiksi kauppakeskustyöympäristössä, on hänellä todennäköisesti moniammatillisen yhteistyön myötä ajatus siitä, mikä taho nuoren asiaa voisi parhaiten lähteä viemään eteenpäin. Vaikka Polku kotiin -projektin toimintaympäristö on pääosin eri, on löytävän nuorisotyön verkostotyön ideoita monelta osin

löydettävissä myös kotinuorisotyömallista.

Verkosto koostuu usein monista eri toimijoista omine tavoitteineen ja visioineen. Yhteistyö ei synny tai pyöri itsestään, vaan se vaatii koordinoitua. Koordinoinnissa keskeistä on ensinnäkin kiinnittää toimijoiden huomio toiminnan kannalta tärkeisiin asioihin sekä mahdollisiin haasteisiin. Verkostotyö onkin ennen kaikkea vuorovaikutusta. Toimivalla vuorovaikutuksella pystytään useimmiten myös ratkaisemaan yhteistyötä vaikeuttavat ongelmakohdat. Koordinaattorin tehtävänä on tunnistaa yhteinen visio ja muuttaa se konkreettiseksi toiminnaksi – jaettu visio luo perustan koko verkoston toiminnalle ja yhdessä tekemisen hengelle. (Sotarauta 2006.)

Yksi tapa yhteisen toiminnan suunnitelman laatimiseksi on Löytävä nuorisotyö -hankkeessa hyödynnetty Tulevaisuuden muistelu -menetelmä. Menetelmän avulla luodaan suunnitelma, johon verkoston jäsenet voivat itse uskoa ja jossa asianosaisten teot ja keskinäinen tuki muodostavat hyvän voimavarayhdistelmän mahdollisista eri toimintakulttuureista huolimatta. Suunnitelmaan kirjataan konkreettisesti ne teot ja se tuki, jotka edistävät asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tässä yhteydessä on myös luontevaa korostaa yhteistyön etuja muun muassa päällekkäisten toimien välttämiseksi. (Seikkula & Arnkill 2011.) Kun on luotu yhteinen selkeä tavoite ja toimenpiteet, joista kaikki toimijat kokevat hyötyvänsä, hälvennetään myös tarpeetonta kilpailuasetelmaa eri toimijoiden välillä.

Hyvinkin erilaiset toimijat voivat löytää yhteisen tavoitteen. Esimerkiksi viihtyisien ja turvallisten tilojen luominen ei ole yksinomaan löytävän nuorisotyön tavoite. Yhtälailla kaupalliset toimijat hyötyvät siitä, että kauppakeskukset ovat mukavia ympäristöjä eri-ikäisille ihmisille. Työssä on esimerkiksi havaittu, että kun läsnä on nuoriin myönteisellä asenteella suhtautuvia, tarvittaessa rajoista muistuttavia aikuisia, kunnioittavat nuoret tiloja eri tavalla kuin tilanteessa, jossa he kokevat aikuisten puolelta lähinnä negatiivisia reaktioita. Käytännössä tämä näkyy esimerkiksi ilkeiden vähenemisenä. Tämä motivoi myös kaupalliset tahot yhteistyöhön, vaikka heidän toimenkuvansa ei lähtökohtaisesti ole nuorisotyöllinen.

Miksi mukavuusalueen ulkopuolelle kannattaa astua?

Toisinaan verkostotyö saatetaan kuitenkin kokea oman mukavuusalueen ulkopuolelle menemiseksi. Esimerkiksi salassapitovelvollisuus, erilaisten toimintakulttuurien tai vaikka vain yhteisen ajan löytämisen vaikeus saattavat jarruttaa yhteistyöhön lähtemistä.

Verkostotyötä, sen mahdollisuuksia ja haasteita voidaan eritellä monin tavoin. Tässä yhteydessä problematiikkaa avataan erityisesti nuorten kanssa työskentelyn näkökulmasta kolmen teeman kautta. Liikkeelle lähdetään tiedonjakoon liittyvien kysymysten pohdinnalla. Tiedonjaoista siirrytään osaamisen yhdistämiseen yli sektorirajojen. Tästä päästään pohtimaan, kuinka verkostotyöllä voidaan saada oikeat aikuiset nuoren huolen vastuunkantajiksi ja millaisia asioita on huomioitava nuoren perheen kanssa työskennellessä.

”Jaetaan tietoa... vai voidaanko me?”

Yksi keskeisimpiä verkostotyön anteja on nopea tiedonjako nuoria koskettavista ilmiöistä. Kun ammattilaisten työskentelyä määrittää yleisemminkin verkostomainen työote, voi työntekijä tuoda verkostoon tietoa myös toisista verkostoista. Tämä on tärkeää myös siksi, että se estää erillisiin, keskenään keskustelemattomiin ”kuppikuntiin” ajautumisen ja ylläpitää ymmärrystä myös eri verkostojen yhteisistä tavoitteista. Kun toiminta on vastavaroista ja yhteistä päämäärää kohti menevää, voidaan tiedonvaihtoa tehdä hyvässä hengessä ja kaikki voivat kokea hyötyvänsä siitä. Toki tiedonjako edellyttää myös luottamusta ja harkintakykyä.

Tiedonjakamisella on useita, välittömiä hyötyjä. Kun verkosto koostuu eri alojen ammattilaisista, saadaan monipuolista tietoa ja ilmiöt kartoitettua nopeasti useasta näkökulmasta. Ilmiötiedon lisäksi se tarjoaa areenan hiljaisen tiedon eli käytännön työn synnyttämien taitojen ja osaamisen jakamiselle. Parhaimmillaan verkostotyöllä edistetäänkin prosessiekonomisuutta, kun eri toimijat ovat tietoisia toistensa työstä ja myös siinä määrin tuttuja toisilleen, että kynnys toimenpiteisiin tarttumiseksi tietyin ilmiön havaitsemisen jälkeen madaltuu.

Tiedonjaon näkökulmasta verkostot on syytä koota tarkoituksenmukaisista toimijoista. Esimerkiksi liian suurissa verkostoissa vuoropuhelu supistuu helposti pelkäksi kuulumisten vaihdoksi. Tässäkin keskiössä on tavoitelähtöinen ajattelu – keitä ovat ne toimijat, joita asetetun tavoitteen täyttämiseksi olisi hyvä saada yhteistyöhön. Ei kuitenkaan ole syytä liian tiukasti ennalta määrittellä, kenen kanssa yhteistyötä voi tehdä. Esimerkiksi Löytävä nuorisotyö -hankkeessa verkostotyötä määrittää avoimuus – tahoja, joiden kanssa tartutaan toimeen ei määrittellä ennalta. Yhteistyötä tehdäänkin yli sektorirajojen muun muassa nuorisotoimen, sosiaalitoimen, kolmannen sektorin, poliisin ja kaupallisten toimijoiden kanssa.

Lasten ja nuorten kanssa työskennellessä esiin aiheellisesti nousee usein kysymys salassapitovelvollisuudesta, joka velvoittaa eri alojen ammattilaisia. Salassapitovelvollisuuden tarkoituksena on turvata yksityisyyttä ja mahdollisten arkaluontoistenkin asioiden päättämistä väriin tarkoituksiin.

Sami Mahkonen (2009) on osuvasti todennut, ettei salaaminen ole kultaa, vaan hopeaa –kenellekään ei makseta palkkaa salaamisesta sinänsä. Useille kuitenkin maksetaan palkkaa siitä, että asiakkaan arvokkuuden tunne säilyy ja että hänestä otetaan ammatillinen vastuu silloinkin, kun hän ei kykene kirikkaasti näkemään omaa etuaan.

Mahkosen edustama näkemys on ollut lähtökohtana Löytävä nuorisotyö -hankkeen verkostotyöskentelyssä. Kun tiedonvaihdossa muistetaan avoimuus ja lapsen edun nostaminen päätavoitteeksi, saavutetaan tilanne, jolloin salassapitovelvollisuuden taakse ei mennä väärin perustein. Usein myös pelkkä ilmiötasolla pysyvä puhe on riittävää tarpeellisen informaation jakamiseksi. Esimerkiksi verkostossa, jossa on mukana lastensuojelun edustaja ja järjestysvalvonta, voi asiakastyötä tekevä sosiaalityöntekijä saada järjestysvalvonnalta tärkeitä arkityössä tehtyjä havaintoja nuorten hengailusta kauppakeskuksissa.

”Jalkautuva työ kiinnostaa, mutta organisaatiollani ei ole resursseja työpariin”

Järjestysvalvonta on ottanut tavakseen pyytää kasvatusalan ammattilaisen mukaan,

kun kauppakeskuksessa on tavattu sijais-huoltolaitoksesta karannut tai häiriökäyttäytyvä nuori. Näin tilanteeseen on saatu heti nuorisotyöllinen ja lastensuojelullinen osaa-minen mukaan.

Koska harvalla organisaatiolla on itsellään riittävästi kaikkia tarvitsemiaan resursseja, on niiden tärkeä tunnistaa tarvitsemansa resurssit ja niiden lähteet (Harisalo 2008). Puhutaan integroidusta osaamisesta (Stähle & Laento 2000) ja keskinäisestä riippuvuudesta (Grabher 1993), joita moniammatilliset kumppanuudet parhaimmillaan luovat.

Alkuun nostettu esimerkki muistuttaakin siitä, ettei ole mielekästä yksin yrittää hallita kaikkea. On vastuullista tiedostaa oman ammattitaitonsa rajat. Yhteistyöllä jokainen voi keskittyä omaan osaamisalueeseensa – toki unohtamatta mahdollisuutta samalla oppia toiselta.

Tiedonvaihtoon keskittyvän yhteistyön lisäksi löytävässä nuorisotyössä edistetäänkin katutason yhteistyötä nuorten kohtaamisessa ja heidän kanssaan toimimisessa julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Järjestyksenvalvonnan edustaja voi jalkautuessaan nuorisoalan ammattilaisen kanssa saada uudenlaisia eväitä nuorten kohtaamiseen – ja tulla nuorten parissa eri tavalla tutuksi. Kun esimerkiksi kauppakeskuksen toimijat tulevat tutuksi nuorille, on kunnioitus sekä ihmisiä että yhteisiä tiloja kohtaan toisenlaista.

Nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset saavat jalkautuvalla työllä myös katutason tietoa ilmiöistä. Nuorten pariin menemällä voi saada vihiä uuden päihteen ilmestymisestä nuorten keskuuteen tai esimerkiksi huolestuttavien, mahdollisesti konfliktteihin johtavien joukkokokoonantumisten suunnittelusta. Ensikäden havaintojen myötä ilmiöön voidaan reagoida operatiivisten verkostojen kanssa nopeasti jo ennen kuin se ehtii paisua.

Myös kotinuorisotyömallissa jalkautuminen on keskeisessä roolissa. Tässä yhteydessä ei ole merkityksellistä, jalkaudutaanko julkisiin tai puolijulkisiin tiloihin vai nuoren kotiin. Toimintaympäristöstä riippumatta operatiivinen verkostotyö mahdollistaa jalkautumisen esimerkiksi siinäkin tilanteessa, kun omasta organisaatiosta ei löydy työparia. Kun työpari tulee muualta, voi työskentelyn lomassa parhaimmillaan oivaltaa omaan työ-

hön uusia tulokulmia.

Jalkautuva työ saatetaan toisinaan kokea jännittävänä, ehkä pelottavanakin – onhan esimerkiksi katu tai nuoren koti toisenlainen toimintaympäristö kuin tuttu nuorisotila. Oma rooli ja oikeutus työn tekemiselle saattaa tuntua toisenlaiselta kuin oman organisaation luomien rakenteiden suojassa. Vieraan toimintaympäristön lisäksi saatetaan kokea, että jalkautuminen on jotakin ylimääräistä, jolle on vaikeaa löytää aikaa.

Kotinuorisotyömalli on kumonnut ennakkoluuloja kodista nuorisotyön toimintaympäristönä. Koteihin menemistä on saatettu pitää kiusallisena, jopa turvattomana. Polku kotiin -projektin työntekijät eivät kuitenkaan ole kokeneet turvattomuuden tunnetta, ja kotinuorisotyön malli onkin lieventänyt ennakkoluuloja jalkautuvan työn turvattomuutta kohtaan.

Onkin tärkeää, että eri alojen toimijat huomaavat jalkautuvan työotteen hyödyn oman työnsä kannalta. Jo ”pistäytyvä jalkautuminen” nuorten arkisiin toimintaympäristöihin edistää toimivan vuorovaikutuksen syntymistä aikuisten ja nuorten välille. Löytävässä nuorisotyössä on huomattu kuinka tärkeää on ”oman naaman kuluttaminen” nuorten parissa. Nuoret arvostavat sitä, että heidän pariinsa mennään myös ilman erityistä käsiteltävää asiaa. ”Agendaton kohtaaminen” tuottaa nuorelle tunteen siitä, että olet aidosti kiinnostunut hänestä ja haluat olla läsnä ihan muuten vain.

Jalkautuvalla työllä tavoitetaan myös sellaisia nuoria, joilla saattaa olla elämässä vakaviakin huolenaiheita ja joita tästä syystä on erityisen tärkeä kohdata. Esimerkiksi sijaishuoltolaitoksista karanneet nuoret harvemmin ilmaantuvat nuorisotaloille, sen sijaan kauppakeskuksista ja muista julkisista ja puolijulkisista tiloissa heitä kyllä tavataan. Jalkautuvan työn saralla voidaan siis kohdentaa työtä paikkoihin, joissa sille on eniten tarvetta, sekä myös paikata niin sanottuja kattamattomia alueita, joissa toiminta on vähäistä tai puuttuu kokonaan.

Kotinuorisotyömallilla puolestaan voidaan tavoittaa nuoria, joiden elämämpiiri syystä tai toisesta on rajoittunut kotiin. Pahimmassa tapauksessa kyse on kotiin syrjäytymisestä, jolloin on ensiarvoisen tärkeää, että ammattilainen menee nuoren luokse. Jos

työpari on löytynyt toisesta organisaatiosta, saattaa jo kotikäynnillä hyvinkin syntyä eri tavalla ideoita nuoren tilanteeseen kuin vakiintuneen työparin kanssa. Esimerkiksi perheiden kanssa työskenneltäessä myös henkilökemiakyymykset voivat olla merkittäviä. Jos usean ammattilaisen verkosto tekee saman perheen kanssa töitä, voi jollakulla olla erityinen kontakti perheeseen. Sitä ei ole vääriin hyödyntää.

Oikeat ihmiset nuoren kasvua tukemaan

Nuoria, joilla elämän perusasiat ovat kunnossa, on kiva kohdata. Heille tarjotaan lisää turvallisia aikuiskontakteja. Nuoria, joilla on elämässä huolia, on hyvä kohdata, kuunnella sekä miettiä yhdessä nuoren kanssa tämän elämää. Nuoret, joiden elämässä on vakavia huolenaiheita, on tärkeä kohdata. Näiden nuorten kanssa rakennetaan polkua eteenpäin löytämällä eri sektorien oikeat ihmiset vastuunkantajiksi.

Löytävässä nuorisotyössä nuorten kohtaamista on ideaalittyyppisesti jäsenelty puhumalla kivoista, hyvistä ja tärkeistä kohtaamisista. Kotinuorisotyössä kohdataan erityisesti sellaisia nuoria, jotka tarvitsevat tukea yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Luomalla työmuodon tavoitteita edistävä, kattava verkosto on esimerkiksi kynnys konsultoida eri tahoja todennäköisesti huomattavasti matalampi. Säilyttämällä avoimuus ja tietynlainen uteliaisuus potentiaalisten yhteistyötahojen suhteen varmistetaan, että nuorta voidaan aidosti auttaa hänen tarpeitaan vastaavalla tavalla.

Ammattilaisten välisen tiedonvaihdon ja konsultaation lisäksi yhtä hyvin myös yksittäisen nuoren ympärille voidaan koota verkosto. Kun kyseessä on alaikäinen nuori, on perheen rooli verkostotyössä erityinen. Useimmilla nuorilla perhe on keskeinen osa arjen kehitys- ja kasvuympäristöä ja siksi perheen kytkeminen erityisesti oireilevan nuoren asioiden parissa työskentelyyn on ensiarvoisen tärkeää. Toiseksi nuoren oireilu voi rasittaa koko perhettä ja tarjoamalla tukea kasvatusvastuuseen koko perheen hyvinvointi kasvaa. Toisinaan syyt nuoren oireiluun voivat myös löytyä kotoa, esimerkiksi perheen sisäisestä dynamiikasta.

Kotinuorisotyössä perheen kanssa työ-

skentely on itsestäänselvyys. Monet nuoria työssään kohtaavat saattavat kuitenkin kokea yhteydenoton nuoren kotiin epämuksuvalueelle astumiseksi. Aseman Lapset ry:n toiminnassa vanhempiin otetaan yhteys pienenkin huolen ilmetessä. Yhteydenottoa ei kuitenkaan koskaan tehdä nuoren selän takana ja esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen tekemisestä informoidaan ennen toimia sekä ilmoituksen kohteena olevaa nuorta että hänen perhettään.

Yhtälaila kuin ammattilaisverkostoissa toimimisessa, on avoimuus ja läpinäkyvyys keskiössä vanhempien kanssa toimittaessa. Tärkein ohjenuora on, että sen enempiä nuoren kuin vanhempienkaan syyllistäminen ei johda yhteiseen kasvatusvastuuseen ja nuoren tilanteen eteenpäin viemiseen.

Jotta nuoren rinnalle löytyy oikeat aikuiset vastuunkantajiksi, on hyvä tarkastella avoimesti nuoren elämämpiiriä. Joskus esimerkiksi jalkapallojoukkueen valmentaja on se henkilö, jolla on paras kontakti nuoreen ja jonka on järkevintä ottaa puheeksi järeämpien tukitoimien piiriin hakeutuminen. Tärkeintä, että nuori saa kokemuksen, että ympärillä on aikuisia, joihin voi tukeutua. Pelkkä palvelun osoittaminen ei riitä, vaan polulla on oltava kanssakulkija, joka säännöllisesti kysyy kuulumisia ja tarvittaessa saattaen ohjaa palveluiden piiriin.

Pohdintaa: Nuorisotyön ammattilaiset kulttuuritulkkeina

Sen lisäksi, että monet löytävän nuorisotyön ja Polku kotiin -projektin yhteistyön kautta syntyneet oivallukset liittyvät nimenomaan monikulttuurisuustematiikkaan, on aihe varsin ajankohtainen. Monikulttuurisuus tulee tulevaisuudessa koskettamaan yhä enemmän myös nuorten parissa toimivia ammattilaisia, suurissa kaupungeissa se on osa nuorisotyön arkea jo nyt. Monikulttuurisuus toki tarkoittaa muutakin kuin maahanmuuttajuutta. Nykymaailma vaatii erityisellä tavalla tietynlaista herkkyyttä ja avoimuutta keskinäisen ymmärryksen syntymiseksi.

Aseman Lapset ry:n yhteistyö Jyväskylässä Nuortentalo Katutason ja Polku kotiin -projektin kanssa on osoittanut, kuinka organisaatorajat ylittävä yhteistyö laajentaa työympäristöä. Ammattilaisille tutuksi tu-

levien nuorten määrä kaksinkertaistuu, kun eri toimijoita tutustutetaan ”ristiin” omaan asiakaskuntaan. Tämä tapahtuu luontevasti tehtäessä eri organisaatioiden välistä työparityötä. Eri tahot ja palvelut tulevat tällöin myös tutuksi nuorille.

Polku kotiin -projektissa kotinuorisotyö on suunnattu 13–29-vuotiaille maahanmuuttajataustaisille tytöille ja nuorille naisille. Nimenomaan tälle kohderyhmälle suunnatut työmuodot ovat tarpeen jatkossakin, sillä tiedossa on, etteivät maahanmuuttajatyöt osallistu vapaa-ajantoimintoihin yhtä paljon kuin kantaväestön tytöt (esim. Honkasalo 2011). On tärkeää oivaltaa, että Polku kotiin -projektissa luotu kotinuorisotyömalli ei ole kuitenkaan yksinomaan maahanmuuttajatyötä, vaan se on suunnattavissa myös muille kohderyhmille. Lisäksi kotinuorisotyössä saadaan tärkeä kontakti nuoren perheeseen ja osaamista sekä uusia näkökulmia myös nuorisotyön perhetyöhön.

Veronika Honkasalon monikulttuurisuutta, sukupuolta ja nuorisotyötä tarkastelleesta tutkimuksesta ilmenee, että maahanmuuttajataustaiset tytöt toivovat ennen kaikkea vapaa-ajantoimintaa kantaväestön tyttöjen kanssa, jotta ystävyysuhteiden solminen ja ylläpitäminen olisi mahdollista. Nuorten vanhemmat saattavat suhtautua varauksellisesti tarjolla oleviin vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin etenkin, jos suomen kielen taito on heikko ja vanhemmat ovat yksinomaan lapsen kertoman varassa. Ammattilaisilla on mahdollisuus toimia eräänlaisina kulttuuritulkkeina, jotka opastavat palvelujärjestelmän ja palveluiden käytössä – ja samalla osaltaan edistää myös vanhempien osallisuutta yhteiskuntaan.

Kotinuorisotyön tulokset ovat osoittaneet, kuinka yhteistyö perheiden kanssa toimii ja

kuinka tervetullut kotinuorisotyömalli perheille on. Menetelmän kautta on opittu myös se, ettei suoraviivainen ongelmaorientoitunut ratkaisumalli tuo tämänkaltaisessa nuorisotyömallissa yhtä hyviä tuloksia kuin arkiseen läsnäoloon perustuva luottamus-pohjainen kohtaaminen. Tarvitaan siis konkreettisia malleja ja menetelmiä, kuinka lähestyä nuorta ja nuoren perhettä myönteisesti, ja tapaa, jolla menetelmiä voidaan helposti ottaa käyttöön ja hyödyntää kaikessa nuorisotyössä.

Niin monikulttuurisuustyön, jalkautuvan työn kuin verkostotyönkin yhteydessä on hyvä tiedostaa, että meillä kaikilla on ennakkoluuloja – ja niillä on myös tehtävä. Ennakkoluulot ja luokittelut helpottavat ihmisiä hahmottamaan maailmaa tekemällä monimutkaisista asioista yksinkertaisia. Tietämättämmekin jaamme ihmisiä eri ryhmiin ja luomme tämän perusteella heistä kuvaa. Merkityksellistä on se, millaisia arvostuksia ja asenteita liitämme niihin. Oleellista on tunnistaa omat pelot, epäilykset ja ennakkoluulot, kohdata ja käsitellä ne. (Perho 2010.)

Myös verkostotyössä voi nähdä ”kulttuurien välisiä” ennakkoluuloja muiden organisaatioiden tai sektoreiden toimijoita kohtaan. Ne voivat niin haitata kuin edesauttaa eri ammattiryhmien välistä yhteistä työntekoa. Ennakkoluulot voivat myös toimia eteenpäin vievänä voimana, kun ne tunnustetaan ja niiden ei anneta muodostaa ylitsepääsemättömiä kynnyksiä. Positiivinen, kunnioittava uteliaisuus toisen työtä kohtaan auttaa näidenkin kulttuuristen esteiden ylittämässä. Oman organisaation toimintakulttuuri ja esimiehen tuki ovat usein avaintekijöitä siihen, millä tavalla verkostomainen ja jalkautuva työote on mahdollista omaksua osaksi omaa arkityötä.

Lähteet:

Harisalo, R. (2008): Organisaatioteoriat. Tampere: Tampere University Press.

Honkasalo, V. (2011): Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Julkaisuja 109. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura.

Mahkonen, S. (2009): Salassapitovelvollisuus moniammatillisessa lasta koskevassa yhteistyössä. Lapsuuden arvokas arki – ARVO -hankkeen päätöseminaarin oheismateriaali. Sosiaalitalo. Sähköisenä: http://www.sosiaalitalo.fi/ep/tiedostot/salassapitovelvollisuus020309_samimahkonen.pdf, 16.9.2015.

Perho, S. (2010): Rasistisuus nuorten yhteisöissä. Tutkimus vuosituhtausvaihteen Joensuusta. Julkaisuja 103. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura.

Sotara, M. (2006): Where have all the People Gone - Leadership in the Fields Regional Development. Sente-Working Papers 9/2006. Tampere: University of Tampere. Research Unit for Urban and Regional Development Studies. Sähköisenä: http://www.uta.fi/laitokset/yhdt/sente/netlibrary/Where_have_all_the.pdf, 15.9.2015.

Seikkula, J. & Arnkil, T. E. (2011): Dialoginen verkostotyö. 3. painos. Teema. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Verkkojulkaisu: <http://www.julkari.fi/handle/10024/79883>, 14.9.2015.

Stähle, P. & Laento, K. (2000): Strateginen kumppanuus. Porvoo: WS Bookwell.

2. Luku

Monikulttuurinen ohjaus ja kotoutumisen tukeminen Polku kotiin -projektin kotinuorisotyössä

*Asiakkaan
kertomaa*

*Olen Charlotte 14-vuotta.
Julin Afrikasta vuonna
2006 ja olen asunut 8 vuotta
Suomessa ja Jyväskylässä.*

Tärkeitä asioita elämässäni ovat kaverit, koska heidän kanssaan on aina hauskaa ja heille voi kertoa salaisuuksia ja he osaavat auttaa. Myös jalkapallo on minulle tärkeää, koska siinä oppii pelaamaan, hallitsemaan jalkoja ja sitä on hauska pelata esimerkiksi muita joukkueita vastaan. Muita tärkeitä asioita ovat vaatteet ja perhe. Vaatteilla voi koristaa kauneutta ja tuoda esille sitä, millaisesta tyylistä pitää. Perhe osaa auttaa ja perheessä läsnäolo on tärkeää. Perhe on myöskin turva.

Suomi on vapaa maa ja täällä saa pukeutua, miten itse haluaa. Ja täällä ei voi pakottaa ketään tekemään sitä, mitä ei itse halua. Täällä saa myös tukea esimerkiksi, jos on jotain ongelmia. Suomi on kaunis maa. Suomesta löytyy kilttejä sekä ilkeitä ihmisiä, niin kuin joka paikasta. Minun mielestäni kiltti ihminen on sellainen, joka auttaa ja käyttäytyy hyvin muita kohtaan. Ja ilkeä ihminen on sellainen, joka on törkeä, haluaa muille pahaa ja puhuu ilkeästi muille, esimerkiksi ulkomaalaisille, koska ei ole tottunut, että ulkomaalaiset asuvat Suomen maassa.

Täällä Suomessa voin toteuttaa unelmiani paremmin kuin kehitysmaassa. Elämäni on täällä turvallista ja opin täällä paljon uutta. Polku kotiin-projektissa on ollut todella hauskaa ja olen oppinut tuntemaan muita ihmisiä.

Kuulin projektista äidiltäni, kun hänen kaveri, joka oli töissä projektissa, kertoi hänelle projektista. Naisen nimi on Helena. En ajatellut projektia tarkemmin kuin, että siellä olisi kivaa. Nyt olen sitä mieltä, että projektissa on tosi kivaa. Parasta projektissa on ollut matkustaminen eri kaupunkeihin ja leipominen. Olisin toivonut, että olisi ollut enemmän yön yli reissuja eri kaupungeissa. Minulla ei ole erityistä mielipidettä siitä, kun projektin työntekijät tulevat kotiin.

Kotinuorisotyö

kotouttamassa maahanmuuttajanuoria

Maahanmuuttajat kiinnostuksen keskiössä

Suomessa maahanmuuttajat ovat herättäneet keskustelua kautta aikojen, mutta erityisesti nyt aihe on varsin ajankohtainen. Suuret pakolaisvirrat Lähi-Idästä sekä Afrikan länsiosista muuttavat koko Euroopan maahanmuuttopolitiikkaa ja entistä suurempilukuiset maahanmuuttajaryhmät saapuvat Suomeen. Keskustelu käy erityisen kuumana siitä, kenen vastuulle nämä ryhmät kuuluvat ja miten heidät tulisi sijoittaa ympäri Eurooppaa ja Suomea. Keskustelun painopisteenä ovat usein talouskysymykset sekä valtioiden voimavarat, jotka joutuvat koetukselle. Pääpaino keskittyy siihen, miten maahanmuuttajista koituvat kustannukset hoidetaan ja millä tavalla oman maan kansalaiset heihin suhtautuvat.

Isommassa kuvassa kyse ei kuitenkaan ole pelkästään siinä mihin ja kenen kustannuksella turvapaikanhakijat, kiintiöpakolaiset ja muut maahanmuuttajat asettuvat, vaan siinä miten ja millä keinoilla. Maahanmuuttajien kotoutuminen ja kotouttaminen uuteen asuinmaahan on haastavaa erityisesti, kun ihmisten elämäntilanteet, kulttuurit, elinolosuhteet, perhetilanteet ja taustat ovat täysin erilaisia. Kotoutumisprosessia parantamalla sekä maahanmuuttopolitiikkaa kehittämällä maahanmuuttajat integroituvat kulttuuriin paremmin ja tehokkaammin, mikä pienentää kuilua kantaväestön ja maa-

hanmuuttajien välillä. Nuorilla kotoutuminen ja uuteen asuinmaahan sopeutuminen on erityisen haastavaa, sillä yleensä peruskoulutus on lähtömaassa ollut puutteellista, eikä muuta kielitaitoa tai kokemusta kansainvälisyydestä ole. Nuoruuteen itsessään liittyy paljon muutoksia ja oman paikan etsimistä puhumattakaan siitä, että elämä pitäisi aloittaa täysin alusta uudessa paikassa. Kotoutumista ja sen onnistumista on vaikea mitata, ja monissa kunnissa huomio maahanmuuttajiin ja palveluiden kehittämiseen kiinnittyykin vasta siinä vaiheessa, kun ongelmia ilmenee.

Oma kiinnostukseni maahanmuuttajia kohtaan on syntynyt vuosien varrella työskennellessäni Kelalla, sillä olen päässyt seuraamaan ja auttamaan monia erilaisia ja eri taustaisia maahanmuuttajia, ja näkemään heidän kotoutumisen polkuaan Suomessa. Viranomaistahon näkökulmasta katsottuna kotoutumisessa, sen toimeenpanossa, ohjauksessa ja valvonnassa on paljon epäselvyyksiä, ja monta tilannetta on tullut jossa maahanmuuttajaa pompotellaan paikasta toiseen joissa mietitään vuorotellen mitä pitäisi tehdä. Kotouttamisyhteistyössä eri tahojen kesken on erilaisista kehittämehdotuksista ja -suunnitelmista huolimatta edelleen parantamisen varaa. Maahanmuuttajan suurimpana ja tärkeimpänä tukiverkostona toimivat jo Suomessa valmiiksi asuvat maahanmuuttajat. Mielestäni tutkimuksessa sekä lainsäädännössä on selkeitä

puutteita maahanmuuttajan oman näkökulman huomioimisessa kotoutumisessa sekä käytännön kokemuksen ja asiantuntijuuden hyödyntämisessä heiltä, jotka työskentelevät maahanmuuttajien kanssa päivittäin.

Kotoutumispolitiikka Suomessa

Sisäministeriön laatiman Suomen maahanmuuttostrategian suuntaviivoiksi on määritelty kolme peruseräotetta. Ensimmäisen suuntaviivan tavoitteen takana on ajatus liikkuvuuden sujuvoituminen pitäen samalla huolen huoltosuhteen ja työllisyystilanteen muutoksista. Toisen suuntaviivan ajatuksena on edistää kotoutumisprosessia ja kehittää maahanmuuttajiin kohdistuvia tukitoimia erityisesti vastaamaan heidän tarpeitaan. Kolmas suuntaviiva liittyy asenteiden ja peruseräotteen muuttamiseen syrjinnän ja rasmin vähentämiseksi. (Sisäministeriön julkaisu 2/2015, 11-12). Maahanmuuttajien kotoutuminen perustuu lakiin kotoutumisen edistämisestä, joka on uusittu vuonna 2011. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. (1386/2010, 1§). Lain mukaan kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajille yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen (1386/2010 3§). Kotouttamisen pääpaino on maahanmuuttajien työllisyyden edistämisessä, sekä lasten, nuorten ja perheiden tuessa.

Kotoutuminen on jokaisen maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka vaihtelee henkilön iästä, taustoista ja lähtökohdista riippuen. Yleinen vastuu kotouttamisesta on maahanmuuttajan kotikunnalla, joka vastaa peruspalveluiden järjestämisestä yhtäläisesti kaikille kuntalaisille. Kotoutumisen suunnittelu, ohjaus ja seuranta on työ- ja elinkeinoministeriöllä, ja aluetasolla työ- ja elinkeinokeskusten vastuulla, joka tekee yhteistyötä monen eri viranomaisten kanssa poliisista oppilaitoksiin. (VNS 4/2008 vp). Kotoutuminen alkaa osallistumisella kotoutumista edistäviin palveluihin osana kun-

nallisia peruspalveluja. Palveluihin kuuluvat alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma ja kotoutumiskoulutus. Alkukartoituksessa selvitetään henkilön kielitaitoa, koulutus- ja työhistoriaa sekä yleistä elämäntilannetta, jotta kotoutumisesta saadaan mahdollisimman tehokas ja johdonmukainen kokonaisuus. Alkukartoitus johtaa kotoutumissuunnitelman tekemiseen, mikä on sekä kunnan että TE-keskuksen vastuulla. Suunnitelmassa maahanmuuttajan integroituminen yhteiskuntaan aloitetaan ensisijaisesti suomen kielen ja kulttuurin opiskelulla sekä työhaulla tai erilaisilla kursseilla henkilön iästä ja muista taustatekijöistä riippuen. Kotoutumissuunnitelma kestää pääasiassa kolme vuotta maahantuloon saapumisesta lähtien.

Kotoutumisprosessin järjestämisessä on paljon kohtia, joita tulisi selkeyttää. Selkeyttämisen tarpeesta kertoo jo se, että varsinaisia tahoja kotouttamislain toimeenpanemiselle ei ole laissa määritelty lainkaan. TE-keskusten yhteistyö muiden eri tahojen kesken on tärkeää, sillä monesti asiantuntijuus maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvissä asioissa kuuluu muulle kuin TE-keskukselle, esimerkiksi sosiaalitoimistolle tai kolmannen sektorin toimijalle. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja sen suunnittelun kannalta vastuiden ja resurssien jako ministeriöiden kesken on sekava, ja vaikka hallinnollisia muutoksia onkin tehty, tilanteeseen ei ole saatu johdonmukaisempaa ratkaisua. Esimerkiksi sisäasiainministeriöllä on ohjausvaltaa kotoutumiskoulutukseen TE-keskusten kautta, mutta se tapahtuu kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriön välityksellä (Pöyhönen ym. 2009, 46). Kotoutumissuunnitelman kesto on myös kritisoitu, sillä kolme vuotta on hyvin lyhyt aika pakolaisena tai turvapaikanhakijana Suomeen saapuneelle maahanmuuttajalle.

Maahanmuutto- ja kotoutumisstrategiat painottavat työllistymistä kotoutumisen edistäjänä. Suomen kielen osaamisella ja työllistymisellä on iso rooli maahanmuuttajien kotoutumisessa, mutta maahanmuuttajien kokonaisvaltainen huomioiminen, elämänhallinnan ongelmat, kulttuurilliset erot sekä sosiaalinen integroituminen jäävät suunnitelmissa vähemmälle. Kotoutumissuunnitelmat jäävät usein liian yleiselle tasolle ja kotoutumisen edistämisen tarpeet

huomataan vasta ongelmien kautta. Maahanmuuttajien omista kotoutumisen kokemuksista ja Suomessa viihtymisestä on vain vähän tai ei lainkaan tutkimustietoa. Tutkimustieto ja kokemus siitä, millä tavalla maahanmuuttajat itse kokevat kotoutumisen ja erilaiset toimenpiteet jotka heihin ovat kohdistuneet, auttaisivat parantamaan ja kehittämään maahanmuuttopalveluita oikeaan suuntaan. Pitäisi myös muistaa, että kotoutuminen siinä mielessä kuin se hallinnon näkökulmasta ajatellaan, ei ole välttämättä jokaisen maahanmuuttajan tavoite, vaan esimerkiksi Suomessa viihtyminen. Viihtyminen saa maahanmuuttajat luottamaan yhteiskuntaan ja luo toivoa onnistuneesta tulevaisuudesta.

Kolmannen sektorin maahanmuuttajatyö ja polku kotiin-projekti

Kolmas sektori, eli erilaiset järjestöt ja yhdistykset ovat nousseet maahanmuuttajatyössä tärkeään rooliin. Lähes kaikki kunnat, jotka vastasivat sisäasiainministeriön vuoden 2010 kotouttamisen ajankohtaistutkimukseen kertoivat tukevansa jotakin kolmannen sektorin järjestämää kotoutumista edistävää toimintaa. Eniten tuettiin neuvonta- ja kriisipalveluja, mutta tuen piiriin kuului myös paljon vapaa-ajan toimintaa sekä nuorille suunnattua toimintaa kuten liikuntakerhoja, maahanmuuttajien yhdistyksiä tai koulutusta (Sisäasiainministeriö, 2010, 31). Maahanmuuttajien kotouttamisen erityinen asiantuntijuus on keskittynyt kolmannelle sektorille, sillä TE-keskus ja muut kunnalliset yhteistyöelimet toteuttavat vain lainmukaisia kotouttamistoimia.

Jyväskylän Katulähetys ry:n Polku Kotiin-projekti tekee erittäin tärkeää työtä nuorten maahanmuuttajien kanssa kotinuorisotyön idean puitteissa. Projektin avulla nuoret pääsevät tutustumaan erityisesti uusiin vapaa-ajan aktiviteetteihin paikallisella ohjauksella, sekä pääsevät toteuttamaan omia haaveita ja harrastuksia joita he ovat aina halunneet toteuttaa. Projektin myötä nuoret löytävät uusia vapaa-ajan viettotapoja Suomessa ja projektin järjestämällä matkoilla he pääsevät tutustumaan eri kaupunkeihin, joihin heillä ei olisi muuten mahdollisuutta

tutustua. Projektin työntekijöillä on monen vuoden kokemus monikulttuurisesta nuorisotyöstä ja heidän asiantuntemuksensa ja kokemustietonsa koskien maahanmuuttajia ja heidän elämäänsä Suomessa on ensiarvoisen tärkeää kotoutumisen kehittämisen kannalta.

Tärkein projektin tuomista asioista erilaisten vapaa-ajanviettopojen yhteydessä on kuitenkin se, että nuoret pääsevät ja samalla myös joutuvat käyttämään oppimaansa suomen kieltä toimiessaan projektissa. Kannustava ilmapiiri auttaa nuoria käyttämään kieltä jota he puhuvat ja opettelevat vain koulussa. Harvalla nuorella on suomalaisia kavereita, eikä perheen kesken ja kotona puhuta kuin omaa äidinkieltä. Projektissa nuori pyritään aktivoimaan tekemään asioita itse ja kannustamaan osallistumaan erilaisiin aktiviteetteihin ja keksimään mielekästä tekemistä. Nuoret haluavat myös keskustelua ja kysyvät monesti heitä askarruttavia arjen asioita, sillä on helppoa keskustella sellaisen ihmisen kanssa johon luottaa. Projekti saattaa nuoria yhteiskuntaan, ja auttaa tärkeässä välivaiheessa juuri silloin kun oma paikka on vielä hukassa.

Jutkijana projektissa

Tein etnografista tutkimusta Polku kotiin-projektista lähes puolen vuoden ajan tutustuen projektin toimintaan, taustoihin, projektiin osallistuviin tyttöihin sekä työntekijöihin sekä projektin toimintatapoihin. Tapsin jokaisen tutkittavan vähintään kerran tutkimukseni kenttätöyövaiheen aikana, havainnoin kotikäyntejä asiakkaiden luona ja vaiheen päätteeksi haastattelin neljää heistä tutkimukseeni. Olen osallistunut projektin kotikäynteihin ja pitänyt niistä havaintopäiväkirjaa. Tutkimusta tehdessä olen päässyt mukaan maahanmuuttajien sekä projektin työntekijöiden välisiin kohtaamisiin ja keskusteluihin sekä tutustunut heihin projektin aikana eri tilanteissa aina heitä nähdessäni. Haastattelin neljää projektin asiakasta suunnitellun haastattelurungon mukaisesti syventääkseni tietoja ja kokemuksia joita havainnoinnin kautta sain. Havainnointi sekä keskustelut ovat tapahtuneet erilaisissa ympäristöissä kuten projektin toimistolla,

asiakkaan kotona, kuntosalilla tai kaupungin keskustassa.

Tutkimuksen keskiössä ovat olleet erityisesti maahanmuuttajan arkipäiväisen elämän havainnoiminen, vapaa-ajan vietto, kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja maahanmuuttajan omat tulevaisuuden suunnitelmat ja toiveet elämän suhteen. Näin myös heidän perhettään, vapaa-ajan toimintaa, harrastuksia ja he ovat jakaneet kanssani paljon tulevaisuuden suunnitelmia sekä suomalaisuuteen liittyviä mielikuvia. Olen kiinnittänyt huomiota jokaisen asiakkaan kotoutumisprosessiin ja siihen minkälaisia kotoutumiseen liittyviä toimenpiteitä heihin on kohdistettu, ja millä tavalla koen että ne ovat hyödyttäneet maahanmuuttajaa heidän elämäntilanteessaan.

”Jokainen kotikäynti antoi minulle todella paljon uutta ajattelemisen aihetta ja pohdin, kuinka syvälle voisinkaan päästä tutustumaan nuorten elämään ja heidän ajatuksiinsa. Kotikäynnit myös omalla tavallaan kasvattivat entistä enemmän halua tietää tutkittavista lisää ja nähdä heitä useammin. Huomasin, miten suuri vaikutus projektille on maahanmuuttajien elämään ja siihen mitä he oppivat suomalaisesta kulttuurista, suomessa asumisesta ja tästä kaupungista. Erityisen hienoa oli olla seuraamassa heidän jokapäiväistä elämäänsä ja huomata miten eri maailmasta he tulevat, ja miten vaikeaa tai helppoa sopeutuminen voi olla. Ensimmäistä kertaa havahduin todella siihen, miten erilaisista lähtökohdista ja kulttuuri-taustoista maahanmuuttajat todella tulevat.” (Oma havainnointiaineisto, 2015)

On vaikea edes kuvailla sitä miten paljon maahanmuuttajat antoivat itselleni uusia näkökulmia ja ajattelumalleja. Ennen projektiin tuloa en olisi uskonut miten tärkeä osa projektin tekemä työ voi olla nuorten elämää. Projektin tekemä työ maahanmuuttajien kanssa on erittäin tärkeää monessa mielessä, ja se tuo nuorille paljon sisältöä ja vaihtelua arkeen kodin ja koulun välissä. Monet heistä kertoivat minulle, että projektin työntekijät ovat heidän ainoita suomalaisia ystäviään. Lähes jokainen nuori kertoi odottavansa seuraavaa viikkoa ja tapaamiskertaa taas innolla, monet olisivat halunneet tapaamiskertoja olevan paljon useammin. Haastatteluissa nuoret kertoivat projektin tuo-

van erityistä sisältöä heidän elämäänsä, ja jokainen heistä koki projektissa tehdyn työn erittäin tärkeäksi. Projekti nähtiin tärkeänä osana jokaisen henkilökohtaista kotoutumisen polkua, ja äärimmäisen onnellisia oltiin siitä, että tällaisessa saatiin olla mukana.

Yhteenveto

Tutkimusta tehdessäni mieleeni heräsi paljon kysymyksiä koskien maahanmuuttajien sopeutumista Suomeen. Opin paljon uusia asioita ja sain sellaisia näkökulmia mieltäni askarruttaviin asioihin ettei varmaan koskaan ennen ole tapahtunut vastaavaa. Ei ole olemassa yhtä oikeaa tai ainoaa tapaa tukea maahanmuuttajia heidän asettumisessaan Suomeen. Erityisesti pakolaisista ja turvapaikanhakijoista puhuttaessa kyse on haastavasta ryhmästä siinäkin mielessä, että monet ovat lähteneet vastahakoisesti omasta kotimaastaan, eivätkä ole edes motivoituneita aloittamaan elämää muualla, vaan pitävät tilannetta väliaikaisena. Erityisen tärkeää on huomata ryhmän heterogeenisuus, sillä jokaisen tarina on erilainen. Tärkeää kotoutumispalveluiden kehittämisessä tulevaisuudessa on se, että kotoutumissuunnitelmissa ja asiakkaiden elämäntilanteita arvioitaessa kiinnitettäisiin mahdollisimman nopean työllistymisen sijaan enemmän huomiota kokonaisuuteen, nuoren kohdalla oleviin haasteisiin sekä aidosti hänen haaveisiin ja taitoihin, joiden parissa toimiminen ohjaavat ja motivoivat nuorta. Pakolaisina ja turvapaikanhakijoina tulleilla maahanmuuttajilla on myös valtavasti tietoja ja taitoja, joita kehittämällä ja tukemalla itseluottamusta ja arjessa selviytymistä pystyttäisiin nostamaan. Kiinnittyminen koulutukseen ja työelämään on tärkeää, mutta tutkimukseni myötä maahanmuuttajan tukeminen yksinkertaisimmassakin arkisissa asioissa nousi entistä suurempaan rooliin. Ystävyys, toisen auttaminen ja aito ilo ja kiitollisuus kumpusivat nuorten kasvoilta ja huulilta päivittäin. Nyt, kun kirjoitan tätä artikkelia ja mietin, mitä kaikkea haluaisin siinä sanoa, mietin menneitä vuosiani täällä Suomessa. Menen ajatuksissani viisi vuotta taaksepäin, muistelen niitä aikoja, hetkiä ja muistoja noilta vuosilta. Ajattelen, että olen suoriutunut menestyksekkäästi tuosta vaikeasta vaiheesta

elämässäni. Kun sanon, että tuo kausi elämässäni oli vaikea, se tarkoittaa, että se oli todella vaikea. Minulla oli henkilökohtaisessa elämässäni hankalia ja henkisesti haastavia tilanteita ja ne saivat minut pelokkaaksi ja varovaiseksi. Pelkäsin jopa kertoa oman nimeni ja kuka olen, koska pelkäsin, että joku väärä ihminen saa tietää henkilöllisyyteni.

Muistan, oli joulukuun viimeinen viikko, kun tulin Jyväskylään. Mielikuvani kaupungista oli, että se on pieni ja rauhallinen kaupunki, mutta tosi pimeä ja kylmä. Kaupunki näytti tosi hiljaiselta ja sai minut pelkäämään. Muistan, kuinka jäädessäni pois bussista, juoksin koko matkan pysäkiltä kotiin tarkkaillen kokoajan ympärilleni, ettei kukaan juokse perässäni. Tämä pimeän pelko on ollut kanssani lapsuudesta asti. Muistan, kun olin pieni ja asuin vanhempieni kanssa, ja eräänä kesäyönä heräsin vessahätään. Vessaan piti kävellä pihan poikki, jossa oli paljon isoja puita oksineen ja lehtineen, ja joiden ohi kävellessä sydämeni hakkasi kovaa. Halusin aina jonkun mukaani. Olin murheissani, jos äidilläni oli muuta tekemistä ja isoveljeni tuli

seurakseni. Kun olin vessassa, käskin isoveljeäni laskemaan ääneen, jotta kuulen hänen äänensä ja tiedän, että hän on kokoajan paikalla. Veljeni oli vähän tuhma ja oli välillä hiljaa ja luulin, että hän oli lähtenyt pois. Huusin niin kovaa, että naapuritkin tiesivät, että olin yöllä käynyt vessassa. Äiti ja isä tulivat hakemaan minut pois, en uskaltanut muuten. Tuo pimeänpelko ja kokemus oli lapsuudessani, ja nyt, kun olen Jyväskylässä, on tämä aika tuonut mukanaan samoja pelon hetkiä kuin lapsuuden muistot.

Täällä pimeys alkaa talvella kesken päivän ja se peittää kaiken alleen. Olin aina kuvitelmissani niissä lapsuuden hetkissä ja ajattelin mielessäni, että miten ihanaa olisi, jos isoveljeni olisi täälläkin seurassani ja laskisi ääneen koko matkan bussipysäkiltä kotiin. Eikä se olisi haitannut, jos olisi ollut välillä hiljaa, koska tietäisin, että hän vain kiusaisi minua ja olisi oikeasti paikalla koko matkan. Tuntuu, että pelkoni määrä on tuplaantunut ja pelkään paljon enemmän. Kun kuulen pieniä ääniä, rusahduksia, sydämeni hakkaa niin kovaa, että tuntuu kuin se pysähtyisi.

Lähteet:

L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Luettu 20.9.2015. Valtion säädöstietopankki Finlex. www.finlex.fi

Pöyhönen, Sari, Tarnanen, Mirja, Kyllönen, Teija, Vehviläinen, Eeva-Maija ja Rynkänen, Tatjana (2009). Kielikoulutus maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa. Tavoitteet, toteutus ja hallinnollinen yhteistyö. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä 2009. Luettu 20.9.2015 <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36608/maahanmuuttajien%20kielikoulutus.pdf?sequence=1>

VNS 4/2008 vp. Valtioneuvoston selonteko kotouttamislain toimeenpanosta 2008. Luettu 20.9.2015. [http://www.edilex.fi/mt/havm20090008?allWords=maahanmuutto&offset=1&perpage=20&sort=relevance&typeIds\[\]=118%3Afi&searchSrc=8&advancedSearchKey=461227](http://www.edilex.fi/mt/havm20090008?allWords=maahanmuutto&offset=1&perpage=20&sort=relevance&typeIds[]=118%3Afi&searchSrc=8&advancedSearchKey=461227)

Sisäasiainministeriö 2010. Kotouttamisen ja etnisten suhteiden seuranta ja indikaattorit- raportti. Luettu 20.9.2015.

https://www.intermin.fi/download/17223_indikaattorit_ja_kuntakysely_loppuraportti2010.pdf?70de09fde79ad188

Sisäministeriön julkaisu 2/2015. Maahanmuuton ja kotouttamisen suunta 2011-2014. Luettu 18.9.2015. <http://www.intermin.fi/julkaisu/022015?docID=58218>

I am April. I come from China. I have been living in Finland for almost three years and I really enjoy living here.

I have developed new hobbies since I came to Finland. The country is very close to nature which is the one of the best things for me for living here. I become to like walking in forest or jogging on the path for exercising every day, which is really healthy for me both physically and mentally. I also love to take pictures when I see some beautiful natural scenery and I could see many amazing sceneries already even in the city.

I heard about the Polku kotiin project when I was in another project. The project leaders were there to introduce it to me. At first, I didn't really understand the necessity to come to clients' home but now I really enjoy the convenience of it. This project provides many different activities that each client wants to do and it is really like personalized project. Not like normal project in which you have to go to a certain place and join the same activity as others, this project is designed for each individual client and it saves time and effort for me because it allows me to do what I really want to do at my home.

The Polku kotiin project has especially provided me an opportunity to find out what I really want to do for my free time. I have done many different kinds of things that are interesting and meaningful with the project leader Milla. I really have had a very good time with her every time. We had a lot of fun at my home, for example, we made handcrafts such as girly clips, necklaces, woolen fridge stickers, and even dream catchers which is a great idea I never heard of before. We also baked several times, for example, we made cake candies and strawberry cake which later made me a more loved Mom. Through these activities, I find that I like to do handcraft things because it could bring me concentration and peace. In addition, I am more confident in baking too. We also made traditional Finnish food, for example, we made sima for vappu which was very interesting thing for me to try.

Not only that we have done fun stuff at my home, but we also have gone to many different places in or near this city. For example, we went to museums, cafeteria, tea house, amusement park, flea market, spa hotel, and so on. We also went to walk on the icy lake and ski on the snowy hill. Many of these places are where I haven't been before and many of the things such as skiing is the things I have never tried before.

With the help of this project, I know more about the city where I live and I know more about Finish culture too. Also, I made new Finnish friends. All these make me like Finland even more. It was a pleasure to join this project and I'm appreciated that I could be part of it. In this project, I could do something I want to try but not very confident to try before. Not only that, the project leader has thought of many good and new ideas for me to try too. The project brings me more joy in life and teaches me how to make life more meaningful. To me, I think these are the best things about the project.

I really have a great time in this project and I would thank the leaders especially Milla in the project and hope to continue to join the project in future.

Monikulttuurisena ohjaajana

nuorisotyössä ja Polku kotiin-projektissa

Ensiaskleet kohti nuorisotyötä

Olin kuullut kaveriltani, että täällä Suomessa on hyvä opiskella. Ajattelin, että haluan opiskella ja korkeakoulututkinnon. Olin kuitenkin tosi epävarma itsestäni ja ajattelin, että en pysty opiskella suomen kielellä. Kuulin kuitenkin TE-toimistosta, että Suomessa voi opiskella myös oppisopimuksella. Se oli mielestäni ihana uutinen, että voisi opiskella ja tehdä töitä samaan aikaan. Tämä mahdollisuus vaikutti mielenkiintoiselta ja loi toivoa sydämeeni. Aloin kerätä tietoa tästä oppisopimusmahdollisuudesta ja siitä, kuinka voisin päästä opiskelemaan oppisopimuksella. Siihen aikaan Jyväskylässä oli sellainen työnhakuprojekti, joka järjesti minulle työhaastattelun Nuortentalo Katutasoon. Kävin Nuortentalolla haastattelussa ja tutustuin silloiseen esimieheen Millaan. Palaan jälleen ajatuksissani taaksepäin ja kun muistelen haastattelupäivää edeltävää yötä, minua naurattaa. Valvoin vielä keskellä yötä harjoitellen suomen kieltä. Kävin läpi kysymyksiä ja vastauksia, joita saattaisi tulla vastaan seuraavan päivän haastattelussa. Loin näin positiivista asennetta itselleni. Kirjoitin kysymyksiä ja vastauksia paperille suomen kielellä ja yritin painaa ne mieleeni, että voisin sitten sujuvasti vastata haastattelijalle. Yritin pitää mielessäni kahta pitkää lausetta, jotka olin kääntänyt google-kääntäjällä. En tiennyt oliko niissä

mitään oikeaa asiaa, mutta sanoisin ne joka tapauksessa.

Haastattelupäivä tuli. Meitä vastaan käveli ihanan ja kiltin näköinen nainen. Jalkani tärisivät jännityksestä, kun kävelin hänen perässään huoneeseen, jotka kutsuttiin takahuoneeksi. Koko haastattelun ajan olin kovin stressaantunut, mutta kun haastattelu oli ohi, ajattelin, että se meni hyvin. Tuli vain sellainen olo sydämeen, että Milla hyväksyi minut ja antaa työpaikan minulle. Olin niin täynnä iloa ja energiaa, joka oli siirtynyt Millasta minuun saman tien. Olin varma, että halusin tämän työpaikan ja opiskella nuorisotyöalaa. Haastattelusta seuraavana päivänä Milla soitti ja kertoi, että voisin tulla kahdeksi kuukaudeksi työharjoitteluun ja sen jälkeen voisimme kirjoittaa työsopimuksen. Vieläkin, kun muistelen tilannetta, sydämeni hakkaa. Käsi tärisi, kun pidin puhelinta ja hypin monta kertaa ylös alas. Ihanaa, nyt minulla on uusi tie ja uusi elämä.

Nuorisotyössä Nuortentalo Katutasossa ja Polku kotiin-projektissa

Työharjoitteluni alkoi ja tutustuin pikku hiljaa talon muihin työntekijöihin. Yritin joka päivä enemmän ja enemmän ymmärtää, mitä työtä tein. Kun kouluviikkoni alkoivat ja kävin koulussa, tuli hetkittäin sellainen olo, että ehkä tämä ala ei ollut minun alani. Suomen

kielellä oli vaikea opiskella ja sen lisäksi olin opiskelemassa sellaista alaa, jota ei ollut kotimaassani ja josta en ollut aiemmin kuullut. Olin yrittänyt etsiä sanakirjasta ja internetin kautta oman kielistä sanaa, joka kuvaisi tätä alaa, mutta en löytänyt. Mutta keskusteluissa ohjaajani kanssa tuli aina hyvä ja positiivinen mieli ja jaksoin taas jatkaa. Tutustuin pikku hiljaa paremmin koko Nuortentaloon ja talon asiakkaisiin. Joka päivä rakastin enemmän ja enemmän nuoriso-ohjaajan työtä. Ja kun minulla oli niin vahva tuki, maailman paras ohjaajani, ei minulla ollut mitään hätää ja huolta. Sain koulutehtävistä ja näytöistä aina hyviä numeroita ja arviointeja, koska yritin aina tehdä tehtävät siten, että hyödynsin niissä omia kokemuksiani ja toin esille omia näkemyksiäni. Mutta, jos puhun rehellisesti, oli vaikea selittää, mitä teen ja mikä on ammattini, kun kaverit ja sukulaiset kyselivät siitä. En voinut selittää sitä yhdessä sanalla, vaan piti selittää, mitä nuorisotyöllä tarkoitetaan. Ei voi sanoa, etteikö myös Iranissa olisi nuorisotaloja. On siellä, mutta toiminta on vähän erilaista. Kesällä, kun koulut ovat kiinni, lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus osallistua nuorisotalojen toimintaan. Siellä järjestetään esimerkiksi kuvaamataidon- ja kädentaidonkurseja ja nuoret voivat viettää aikaansa siellä. Mutta kurssien järjestäjät ovat korkeasti koulutettuja opettavan aiheen ammattilaisia. En minä tee täällä samaa työtä kuin he. Toisekseen Iranissa on nuorisotaloja myös sellaisille nuorille, joita pidetään ongelmanuorina. Siellä taas työntekijät ovat sosiaalityöntekijöitä, jotka auttavat heitä. En minä tee täällä sitäkään työtä. Minä teen nuorisotyötä.

Tällä hetkellä työskentelen maahanmuuttajien parissa ja kun kerron heille, että olen nuorisotyöntekijä, heidän ilmeensä on samanlainen kuin minulla oli muutamia vuosia sitten. Ymmärrän heidän ilmeensä, koska monissa muissa maissa ei ole vastaavaa alaa tai vastaavaa ammattia. Siksi heillä menee jonkin aikaa, että he ymmärtävät ja oppivat, mitä on nuorisotyö ja mikä on esimerkiksi nuorisotalo. Monille vanhemmille voi tulla väärä käsitys nuorisotyöstä ja nuorisotiloista. He saattavat ajatella, että ne ovat ongelmanuorille tarkoitettuja paikkoja. En ole kuitenkaan tutkinut näitä asioita, vaan ajatukseni perustuvat omiin kokemuksiini, joihin

olen törmännyt. Millan kanssa aina kävimme mielenkiintoisia keskusteluita näistä asioista ja Milla aina kysyi, että miksi nuorisotiloilla käy maahanmuuttajapoikia, mutta ei tyttöjä. Tähän kysymykseen minulla on aina ollut selvä vastaus ainakin oman kulttuurini näkökulmasta. Omista kokemuksistani ja aasialaisesta kulttuurista käsin minun on helppo vastata, että tytöt viettävät vapaa-aikaansa yleensä kotona. Ja kulttuurillisten sääntöjen vuoksi heillä ei ole lupa tulla nuorisotiloille, mutta heillä voi kyllä olla muita harrastuksia. Omassa kulttuurissani pojilla on enemmän omaa tilaa ja he itsenäistyvät nopeammin ja voivat päättää itse, mihin menevät ja mihin eivät. Sen takia heitä näkyy enemmän joka paikassa. Keskustelujen myötä tulimme Millan kanssa siihen tulokseen, että haluamme löytää niitä tyttöjä, jotka viettävät aikaa kotona, viemme nuorisotyön heidän luokseen, heidän kotiin. Vaikka epäilimme hieman, että päästävätköhän ihmiset meitä sisään omaan kotiin, joka on pyhä paikka. Ei kuitenkaan mennyt kuin vähän aikaa ja saimme tiedon, että idea sai projektirahoituksen ja ideaa voidaan lähteä testaamaan. Nyt projektilla on niin paljon asiakkaita! Viikoittain menemme heidän koteihin ja, kun koputamme oveen, ovi avautuu hymyn ja halauksen kera ja meidän toivotetaan tervetulleiksi. Ilman Millaa tätä projektia ei olisi. Minä olen saanut tämän rikkauten osallistua tähän ja uskallan rohkeasti sanoa myös asiakkaiden puolesta, että tämä on rikkaus myös heille. Minun pitää jälleen muistella tätä kaikkea ja vielä kerran sanoa isolla K:lla, Kiitos Milla.

Olen tosi iloinen tekemistäni päätöksistäni muutamia vuosia sitten. Ja jos menisin ajassa taaksepäin, päättäisin edelleen samalla tavalla. Ottaisin vastaan oppisopimuspaikan, tekisin nuorisotyötä ja osallistuisin Polku kotiin-projektin työhön. Vaikka matkalla on ollut vaikeita hetkiä, niin myös paljon iloisia ja hyviä hetkiä, joista olen saanut arvokasta ja maailman parasta elämäkokemusta. Minusta tuntuu, että olen elänyt projektin elämää. Vaikka minulla on henkilökohtainen elämä ja yksityisyys, on minulla toinen henkilökohtainen elämä projektissa. Kun meidän projektin tytöt, pikkusiskoni, nauravat ja ovat iloisia, myös minä nautin ja olen iloinen sekä ylpeä, kun he menestyvät jossain. Olen myös itkenyt heidän kanssaan ja olen iloinen, että he voi-

vat jakaa meidän kanssa elämän ilon ja surun hetkiä. Ja voin sanoa, että olen ikävöinyt niitä tyttöjä, jotka ovat jääneet pois projektista, koska heistä on tullut kuin omaa sukua. Nämä ovat minun henkilökohtaisia kokemuksia työstäni.

Työkokemukset, joita olen saanut Nuortentalolla ja Polku kotiin-projektissa, ovat tosi erilaisia, mutta molemmat kokemukset ovat minulle arvokkaita. Olen tehnyt työtä maahanmuuttajanuorten kanssa sekä kantasuomalaisten nuorten kanssa ja molemmissa on ollut sekä vaikeita hetkiä että hyviä hetkiä. Mutta, jos olen rehellinen, työkokemus näiden tyttöjen parissa on ollut ihan erilainen kokemus. Ja uskon, että kokemus on kaksisuuntainen. Voin kuvitella, että asiakkailla on ollut yhtä mielenkiintoista kuin minulla. He ovat olleet innoissaan siitä, kuinka hyvin olen oppinut suomen kieltä ja saanut töitä suomalaisessa yhteiskunnassa. Olen aina halunnut olla heille esimerkkinä ja jakaa omia kokemuksiani heille.

Ajatuksia monikulttuurisesta elämästä Suomessa

Töissä ollessani niin Nuortentalolle kuin projektissani, vertailin kokoajan suomalaisten nuorten elämäntyyliä ja ongelmia oman maani, Iranilaisten nuorten elämään. Näen molempien maiden nuorten elämässä paljon positiivista, mutta esille nousee myös negatiivisia asioita. Mutta se ongelma, joka nousee esiin eniten ja on yhteinen näille kahdelle ryhmälle, on nuorten masennus. Voi olla, että masennuksen syyt täällä ja Iranissa ovat erilaiset, mutta se on yhteinen ongelma, joka on nuorten terveen elämän este. Huomaan, että molemmissa maissa masennus saa aikaan sen, että nuoret jäävät pois normaalista yhteiskunnallisesta elämästä. Nuoret saattavat etsiä masennukseen lääkettä alkoholista ja huumeista, joka johtaa vain siihen, että heillä menee entistä huonommin. Kaikilla nuorilla masennus ei saa aikaan samoja vaikutuksia, mutta monet vetäytyvät ja jäävät yksin muun yhteiskunnan ulkopuolelle. Omat ajatukseni masennuksesta yleisesti olivat hyvin erilaiset ennen kuin mitä ne ovat nyt. Muistelen taas, kun kuulin tuosta sanasta ensimmäisiä kertoja kotimaassani. Oli tosi vaikea ymmärtää, mitä se tarkoittaa ja mikä tekee ihmisen ma-

sentuneeksi ja millaista on olla masentunut. Mutta sitten oma henkilökohtainen elämäni täällä Suomessa ja yksinäisyys opettivat minulle, mitä masennus on. On vaikeaa antaa numeroa masennuksen vahvuudesta, koska masennuksen kokemus on monimutkainen ja yksilöllinen asia. Omat kokemukseni niin henkilökohtaisessa elämässäni kuin nuorisotyössäkin kertovat, että yhteiskunnan tavallisesta elämästä ulkopuolelle jääminen on pahinta, mitä masennus voi saada aikaan. Minä en ole tutkija, joten en osaa sanoa, mikä auttaa masennukseen parhaiten. Mutta minua on auttanut Jumala ja se, että aina kun olen elämässäni tipahtanut polvilleni, olen aina halunnut nousta takaisin ylös. Olen vahva nainen.

Maahanmuuttajanuorilla taas yhteinen ongelmien aiheuttaja on kulttuurishokki. Suomeen tullessaan nuoret, etenkin omasta kulttuuristani, huomaavat heti, että täällä ei tyttöjä ja poikia eroteta toisistaan vaan he ovat samanarvoisia ja yhdessä samoissa paikoissa ihan päiväkodista lähtien. Täällä tytöt ja pojat voivat olla kavereita keskenään ja ystävystyminen on helppoa. Mutta, jos olet kotoisin esimerkiksi Iranista, olet elänyt toisenlaisessa kulttuurissa. Kotimaassani tytöt ja pojat käyvät eri koulua, eivätkä tytöt voi olla poikien ystäviä muuta kuin ihan lähipiirissä, esimerkiksi serkuksien kesken. Lapset ja nuoret oppivat, etteivät he voi olla ystäviä keskenään, tytöt ja pojat. Nuoret käyvät eri koulua lukion loppuun asti, mutta ei enää yliopistossa, jossa voi olla ja tutustua vapaammin. Mielestäni tämä on haastavampaa pojille, jotka muuttavat tänne. Pojat, jotka ovat eläneet sellaisessa kulttuurissa, jossa tytöt ja pojat erotetaan toisistaan, eivät halua menettää sitä mahdollisuutta, jonka uusi kulttuuri mahdollistaa. Olen huomannut, että täällä heillä monilla on tyttöystävä jo ennen kuin ovat oppineet suomen kieltä.

Tyttöjen elämään taas yksi vaikuttava asia on huivi, joka voi olla huivia käyttävälle tytölle eriyttävä tekijä omassa ikäryhmässä. Voisi ehkä sanoa, että puolet maailman ihmisistä elää kulttuureissa, joissa käytetään huntua ja siksi myös minä kunnioitan sitä. Olen kuitenkin huomannut, että huivin käyttäminen täällä aiheuttaa vähän ongelmia, vaikka nuori itse olisi tottunut käyttämään sitä ja se ei olisi ongelma hänelle itselleen. Yhteiskunnassa, erilaisissa ryhmissä ja kadulla kävellessä hui-

vi huomataan ja se nostaa esiin kysymyksiä. Ja vaikka kysymyksiin annettaisiin vastauksia ja kerrottaisiin sen liittyvät uskontoon ja kulttuuriin, vaikuttaa huivi kuitenkin tyttöjen uuteen kulttuuriin sopeutumiseen ja elämä voi siksi olla vaikeampaa kuin muilla. Vaikka yhteiskunta olisi heille ystävällinen, he myös itse huomaavat olevansa erilaisia kuin muut. Erilaisia hyvällä tavalla, ja minä ainakin kunnioitan heitä.

Muistan yhden keskustelun huiviin liittyen. Olin yhden naisen kotona ja hänen tyttärensä kysyi minulta minkä maalainen olen, enkö ole iranilainen. Vastasin, että kyllä olen. Sitten tyttö kysyi, enkö rukoile. Sanoin, että kyllä rukoilen. Sitten tyttö ihmetteli, että olet iranilainen, rukoilet, mutta sinulla ei ole huivia. Jälkeenpäin mietin, että tytön kysymykset olivat pysäyttäviä ja jäin miettimään, mitä hänen mielessään oli. Kysymysten jälkeen tyttö kääntyi äitinsä puoleen ja sanoi, että Shiva on iranilainen, rukoilee, mutta ei käytä huivia, en minäkään halua käyttää isona, eikä sinunkaan äiti tarvitse käyttä. Hän kannusti äitiään jättämään huivin pois. Ajattelin, että tytön ajatuksiin saattoi vaikuttaa kaksi asiaa. Jos joku on kiusannut häntä, koska hänen äitinsä käyttää huivia. Tai voi olla, että hän vähän aikaa Suomessa oltuaan on nähnyt, etteivät naiset täällä käytä huivia ja siksi äidin huivin käyttö tuntui oudolta.

Maahanmuuttajanuorille kotoutuminen ja sopeutuminen uuteen kulttuuriin ja kieleen voi olla haastava prosessi. Kavereiden löytäminen on kuitenkin heille tärkeä ja arvokas asia. Monet maahanmuuttajanuoret jäävätkin miettimään, että miten voisi tutustua ja ystävystyä suomalaisten nuorten kanssa.

Kulttuuri on arvokas asia ja maahanmuuttoon liittyen se on kaksisuuntainen asia, joka on rikkaus niin suomalaisille kuin maahanmuuttajille. Ehdottaisinkin, että miksi emme voisi tehdä enemmän kulttuurista vaihtokauppaa. Minä voin kertoa, omasta kulttuuristani ja millainen olen ja sinä voit kertoa omasta kulttuuristani ja millainen olet. Sen ei tarvitse olla vain suomalaisten ja maahanmuuttajien välistä vaihtokauppaa, vaan myös maahanmuuttajien välistä, meidän, jotka olemme yhdessä vieraina täällä Suomen maassa. Vaihtokauppa olisi hieno mahdollisuus meille kaikille, ihan kuin matkustaisimme toistemme kotimaihin.

Mielestäni olisi hyvä asia, jos kantasuomalaiset nuoret olisivat enemmän tekemisissä maahanmuuttajanuorten kanssa. En tiedä, miten, mutta haluaisin, että he kertoisivat enemmän toisilleen omasta elämästään ja omasta maastaan. Minusta tuntuu, että suomalaiset nuoret eivät osaa arvostaa riittävästi tätä yhteiskuntaa, jossa elävät. Jos minulla olisi paljon rahaa, ottaisin ison ryhmän suomalaisia nuoria matkalle omaan kotimaahani. Siellä ei ole sosiaaliturvaa, palkkatukia, toimeentulotukea. Jos sinulla on rahaa voit elää, jos ei, on tosi vaikeaa pärjätä. Täällä Suomessa nuoret voivat opiskella ilmaiseksi, mutta kotimaassani monet joutuvat tekemään samalla töitä ja elättää pienempiä sisaruksiaan ja vanhoja vanhempiaan. Ja monet ovat niin huonossa asemassa, että eivät voi opiskella ollenkaan. Täällä Suomessa en ole nähnyt lapsia tekemässä töitä, mutta omassa maassani olen. Kun pysähdyt valoristeyksessä hetkeksi, näet monia lapsia, jotka kiertävät autojen ikkunoita pesemässä. Osa myy pientä purtavaa teiden vierillä. Joskus tulee kolareita joissa, auto ajaa lapsen yli eikä kukaan tiedä, kenen lapsi hän oli. Omassa maassani on paljon rikkautta ja samanlaista teknologiaa ja tavaroita kuin täällä, mutta kaikilla ei ole mahdollisuutta omistaa ja käyttää niitä. Siellä asuu paljon nuoria puistoissa, koska heillä ei ole rahaa tai vanhempia. Mutta täällä Suomessa kaikilla on mahdollisuus asuntoon, ei tarvitse elää ilman, että on katto pään päällä. Kaikki suomalaiset nuoret eivät ole samanlaisia, mutta minun on pakko sanoa, että olen itse näiden vuosien sisällä nähnyt monta suomalaista nuorta, jotka vain haukkuvat ja moittivat tätä rauhalista ja ihanaa elämää, jota he voivat Suomessa elää.

Lopuksi

Suomessa kuulet päivittäin puhuttavan nuorista, ja kokoajan kehitellään uusia ideoita ja projekteja, jotta nuoret voisivat hyvin. Ja täällä on niin paljon erilaista toimintaa, että kenenkään ei tarvitse jäädä ulkopuolelle. Se on vain nuoresta itsestään kiinni. Maahanmuuttajanuorten sopeutuminen on kaksisuuntainen asia. On hyvä, että kerron omasta maastani ja kulttuuristani jollekin nuorelle, että hän voisi arvostaa omaa maataan, kulttuuriaan

ja elämänsä täällä. Näinhän tehdessämme mekin sopeudumme tänne nopeammin. Ja meillä on tehtävänä sopeutua itse maahanmuuttajina tämän maan kulttuuriin ja yhteiskuntaan ollen samalla ylpeitä siitä, ketä me olemme ja mistä tulemme. Olen omasta puolestani kiitollinen tälle maalle, ja samalla voin sanoa, että olen tosi ylpeä siitä, että olen myös iranilainen. Olen nyt 33-vuotias nainen, tulin Suomeen ensimmäisen kerran vuonna 2006. Olin vähän aikaa pois ja palasin takaksi vuonna 2009, jolloin tulin Jyväskylään. Olen naimisissa ja minulla on 1,5-vuotias tytär, joka on kahden maan kansalainen. Uskon, että tyttäreeni siirtyy minusta tunne, että

voi olla ylpeä omasta kansainvälisyydestään. Olen rakastanut paljon tätä Suomen maata ja sen kunniaksi, mitä kaikkea olen saanut tältä maalta, haluan tehdä työtä ja auttaa nuoria ihmisiä täällä. Arvostan tämän maan kaunista luontoa ja puhdasta vettä. Mutta voin sanoa, kun tulee taas talvi, olen jälleen se sama pikku tyttö, joka pelkää pimeää. Mutta kuulen mielessäni isoveljen laskevan yhdestä kymmeneen siihen asti, että olen kotona turvassa. Jos mietin elämäni taakse päin, olen sitä mieltä, että päättäisin edelleen matkustaa Suomeen. Olen täällä maahanmuuttajana ja olen siitä todella iloinen.

Asiakkaan
kertomaa

Hei, olen Laila! Minun perheeseemme kuuluu viisi ihmistä, minä, mieheni, poikani, tyttäreni sekä appeni. Asumme kaikki yhdessä samassa asunnossa. Poikani on 11-vuotias ja tyttäreni 3-vuotias. Muutimme Suomeen kaksi ja puoli vuotta sitten.

Kun muutimme tänne, tyttäreni oli 9 kuukauden ikäinen ja sen vuoksi en voinut mennä heti suomen kielen kurssille, vaan jäin kotiin hoitamaan häntä. Sosiaalityöntekijän kautta tutustuin muutamaan ryhmään, joihin pystyin osallistumaan yhdessä tyttäreni kanssa. Muutama kuukausi Suomeen tulon jälkeen tutustuin yhdessä ryhmässä iranilaiseen naiseen. Hänellä oli mukana esitteitä ja hän kertoi minulle Polku kotiin-projektista ja, että projektissa asiakkaat voivat ideoida toimintaa ja toteuttaa omia toiveitaan, ja että projekti voi tulla kotiin. Mielestäni projekti vaikutti heti mielenkiintoiselta ja se kiinnosti minua. Otin esitteen mukaan sosiaalityöntekijän tapaamiseen ja näytin sen hänelle. Sosiaalityöntekijä kertoi, että projekti on luotettava ja että voisin hyvin osallistua siihen.

Alussa projektissa oli työntekijöinä Shiva ja Helena, jotka tulivat kotiini kaksi kertaa viikossa. Muistan, kun meillä ei silloin ollut vielä tietokonetta ja internetiä, enkä tiennyt tietokoneista mitään. Heidän kanssaan sitten tutustuin erilaisiin nettiohjelmiin, joita oli tarjolla. Minua auttoi paljon se, että Shivan kanssa pystyin puhumaan persian kielellä. Muutamien kuukausien jälkeen Shiva jäi kuitenkin äitiyslomalle ja minä jatkoin Helenan kanssa. Pian Helenakin jäi projektista pois ja hänen tilalleen tuli Milla. Siinä vaiheessa ajattelin, että ehkä olisi parempi jäädä pois projektista nyt. Olin asunut Suomessa puolitoista vuotta ja osasin vasta vähän suomenkielen sanoja ja lyhyitä lauseita. Mutta, kun tapasin Millan ja Outin ensimmäisen kerran, se oli tosi mielenkiintoista. Heidän tapaamisessaan parasta oli se, että kun he puhuivat minulle suomea, minä ymmärsin, mitä he sanoivat. He puhuivat hitaasti ja selkeästi sekä käyttivät lyhyitä lauseita. Olen ollut mukana äitien ja lasten yhteisessä ryhmässä. Siellä on maahanmuuttaja-aitteja, jotka ovat asuneet Suomessa jo vähän pidempään kuin minä ja he puhuvat jo suomea tai sitten englantia. Minä jouduin aina odottamaan ryhmässä, että joku persiankielinen tulee tulkkaamaan minulle. Aina ryhmän jälkeen jäin miettimään, että opinko ollenkaan tätä suomenkieltä tai kauanko kestää, että opin, jotta voin puhua suomea. Mutta Outin ja Millan kanssa minä puhuin ja olin vielä erinomaisen hyvä, koska ymmärsin ilman tulkkia ja käytin myös itse sanoja ja lyhyitä lauseita. Tämä lisäsi itsevarmuuttani ja minua alkoi kiinnostaa

enemmän suomenkielen oppiminen. Tuntui, että nyt voin puhua Outin ja Millan kanssa.

Toinen mielenkiintoinen asia projektissa oli se, että Milla ja Outi aina ihailivat työmme tuloksia, kun leivoimme tai teimme käsitöitä. Olin tutustunut kahteen projektissakin mukana olleeseen tyttöön ja he olivat myös kutoneet projektissa pipot, kuten minäkin. Äiti ja siskot olivat antaneet toiselle tytöistä palautteen, että pipo on kyllä hyvä, mutta olisi parempi, jos olisit tehnyt sen toisella tavalla. Mutta, kun tyttö oli näyttänyt pipoa Millalle ja Outille, he olivat ihailleet sitä ja sanoneet, että se on tosi hyvä ja kauniin värinen. Tämä Millan ja Outin lopputulosten ihailu oli minulle ja tuntemilleni tytöille mielenkiintoinen ja tärkeä asia.

Mielestäni oli tosi hyvä asia, että projekti tuli kotiin. Projektia varten minun ei tarvinnut talvella pukea tyttäntäni ja odottaa kylmässä bussia bussipysäkillä. Tai, kun olin tullut toisesta ryhmästä, minun ei tarvinnut lähteä uudelleen pois kotoa, vaan pystyin olemaan enemmän tyttärentäni kanssa kotona. Sain myös itse valita projektin tapaamisiin ajat, jotka sopivat minun aikatauluini parhaiten. Tai, kun tyttärentäni oli sairaana, pystyin vaihtamaan tapaamisen ajankohtaa. Tämä oli minulle äitini hyvin tärkeää.

Jatkoin projektissa Outin kanssa kerran viikossa, teimme ruokaa ja leivoimme suomalaisia leivonnaisia. Joka viikko Outi tuli maanantaisin kello 11 kotiimme uuden reseptin kanssa. Ensin luimme reseptin yhdessä ja Outi näytti jokaisen ainesosan ja välineen yksi kerrallaan ja opettelin niiden suomenkieliset nimet. Ja vielä, kun olimme leipomassa reseptin mukaan, kävimme vielä uudelleen läpi ohjeet ja suomenkieliset sanat. Projektissa on ollut myös työharjoittelijoita, jotka ovat leikkineet tyttärentäni kanssa, niin minä olen voinut keskittyä kokonaan leipomiseen Outin kanssa. Marja-Leena puhui tosi nopeasti ja käytti vaikeita sanoja. En oikein ymmärtänyt, mitä hän sanoi ja tarkoitti, mutta hän oli tosi kiltti ja tykkäsi leikkiä lapseni kanssa. Teimme myös käsitöitä, kudoimme, ja samalla opettelin käsityövälineiden nimiä suomenkielellä. Keskustelimme myös paljon yhdessä. Olemme Millan, tyttärentäni ja appeni kanssa tehneet retkiä Jyväskylässä tutustuen erilaisiin paikkoihin ja kauppoihin. Ensimmäinen retki Jyväskylän ulkopuolelle oli retki Lappiin.

Matka Lappiin oli pitkä, mutta siellä oli aivan ihana luonto ja kauniit maisemat. Siellä oli sellaisia vanhoja puita, joita en ollut aikaisemmin nähnyt kuin kirjoissa ja elokuvissa. Tuntui todella ihanalta, kun pystyin katsomaan niitä läheltä ja kosketamaan. Kävimme yhdessä patikoimassa ja patikoinnin aikana Outi auttoi minua ja tyttärentäni tosi paljon, että pystyin lähtemään patikkaretkelle tyttärentäni kanssa. Kävimme katsomassa myös museota. Kaikista mielenkiintoisinta oli, kun pääsimme tutustumaan poroja kasvattavaan lappalaiseen perheeseen ja heidän kotiinsa. He näyttivät meille lappalaisia vaatteita, joita käytetään juhliissa sekä poron nahkasta tehtyjä talvivaatteita. He kertoivat meille miten poroja kasvatetaan ja mitä niiden hoitoon kuuluu kesällä ja talvella. Perhe näytti meille kuvia isovanhemmistaan, jotka olivat tehneet samaa työtä, kasvattaneet poroja. Pääsimme katsomaan myös poroja niiden aitaukseen. Tämä pohjoisen Suomen elämään ja maisemiin tutustuminen oli minulle erilainen ja mielenkiintoinen kokemus.

Toinen retkeni projektissa oli Tampereelle, ja sinne otin mukaan tyttärentäni sijasta poikani. Samassa ryhmässä oli myös toinen nainen, jolla oli poika mukana. Kävimme ensimmäiseksi katsomassa tornia, josta näimme koko Tampereen kaupungin. Sen jälkeen menimme keskustaan kävelemään ja ravintolaan syömään, joka oli tosi hauska juttu pojalleni. Hän taisi syödä enemmän jäätelöä kuin ruokaa. Vietimme ravintolassa aikaa kaksi tuntia ja poikani tykkäsi kovasti. Iltapäivällä kävimme vielä tutustumassa vanhaan ja kauniiseen kirkkoon. Outi ja Milla olivat meille kokoajan oppaina ja kertoivat helpoilla sanoilla paikoista, joissa kävimme. Ja me ymmärsimme.

Kolmas matka oli Helsinkiin. Tällä kerralla meitä oli aika paljon. Retken aluksi menimme vierailulle Eduskuntataloon, joka oli minulle maahanmuuttajana todella mielenkiintoista. Myöhemmin kävelimme Helsingin keskustassa, joka oli ihan erilainen, mitä olin ajatellut. Olin ajatellut, että se olisi kaunis paikka, mutta se olikin ruuhkainen ja siellä oli paljon ihmisiä. Bussin numerotkin olivat yli 500 ja 600, kun Jyväskylässä bussien numerot eivät mene yli 50. Kävimme tutustumassa myös vanhaan kirkkoon, joka oli tosi kaunis. Kävimme vielä kaupoissakin. Tutustumismatka Suomen pääkaupunkiin oli mielenkiintoinen.

Talvella Outi jäi pois projektista ja se oli surullista, koska hän oli hyvä ja kokenut työntekijä. Olin saanut häneltä apua viranomaisasioihin, jotka hän oli aina hoitanut loppuun asti periksi antamatta. Shiva tuli takaisin projektiin, ja kun hän oli persiankielinen, oli minun helppo ymmärtää asioita. Vuoden alusta kontaktien määrä on vähentynyt ja projektin työntekijät tulevat kotiin joka toinen viikko. Olimme projektissa leiponeet, tehneet ruokaa ja käsitöitä, niin nyt Millan ideoimana aloimme maalata tauluja. Olen aikaisemminkin maalannut ja tykännyt siitä. Nyt minulle oli mahdollisuus jatkaa sitä harrastusta. Mutta minua harmitti, kun projekti tuli niin harvoin, vain kahden viikon välein. Heillä oli kuitenkin mukana maalaamisen opettaja. Marja-Leena leikki tyttärentäni kanssa ja minä sain maalata opettajan opettamana. Joskus myös appi osallistui ja halusi maalata oman taulun. Sen lisäksi, että projektissa voi valita ajankohdan itselle sopivaksi, voin myös tehdä niitä asioita, joita haluan. Olen voinut tehdä sellaisia asioita, joista olen nauttinut ja aika on aina mennyt todella nopeasti.

Viimeinen retkeni projektissa oli retki Turkuun. Kaupunki näytti vanhalta ja siellä

oli paljon vanhoja taloja. Me majoituimme mökissä, joka oli meren rannalla. Paikka oli todella kaunis, meri, rauha, kaunis maisema. Olin nähnyt sellaisia paikkoja vain kirjoissa ja elokuvissa, enkä koskaan näin läheltä. Kokemus oli niin erilainen, kun olin itse paikalla. Siinä oli iso ero. Turun keskustassa kävimme museossa, jossa tutustuimme vanhoihin taloihin. Taloissa oli leveät kiviseinät ja seinissä kivistä tehtyjä hyllyjä, alakerrassa oli kylmätila, jossa oli säilytetty aikanaan ruokaa. Olen nähnyt melkein samanlaisia taloja kotimaassani vuosia sitten. Oli mielenkiintoista huomata, että näiden kahden maan välillä ei ollut oikeastaan mitään yhteistä, mutta vanhat talot olivat samanlaisia ja samalla tavalla rakennettuja. Museon toisessa kerroksessa oli nähtävillä vanhoja huonekaluja ja kauniita taidemaalauksia. Kun olimme museossa, Marja-Leena piti huolta tyttärestäni ja minulla oli mahdollisuus keskittyä katselemaan museossa. Kävimme vielä kävelemässä ja tutustumassa isoon vanhaan kirkkoon, keskustaan ja siltaan, jonne nuoretparit olivat kiinnittäneet rakkauslukkoja. Turku oli vanha kaupunki, jossa oli paljon hienoja nähtävyyksiä. Tuntui, että Turun matka oli samanlainen kuin olisi matkustanut aikakoneella taaksepäin, niin kaunis. Matkan jälkeen Marja-Leena jäi pois projektista.

Osallistuminen projektiin on ollut minulle tosi hyvä asia. Olen asunut vain vähän aikaa Suomessa, olen kahden lapsen äiti ja projektissa on ollut asioita, joihin koko perhe on voinut osallistua. Olen tutustunut Suomen ja suomalaisten henkilöiden historiaan, tutustunut niihin asioihin, joita olin aiemmin nähnyt vain kirjoissa ja elokuvissa, olen kokkaillut, tehnyt käsitöitä ja puhunut suomen kielellä. Kahden ja puolen vuoden Suomessa olon jälkeen menin suomenkielen kurssille ja suomenkielen taitoni oli melkein samalla tasolla kuin niillä, jotka olivat tulleet samaan aikaan, mutta menneet heti kurssille. Kaikista parasta projektissa on kuitenkin ollut retket eri paikkoihin.

Kaikki tämä, jonka olen kertonut projektista, on minun henkilökohtaisia kokemuksia ja ajatuksiani. Joku toinen voi olla asioista eri mieltä. Toivoisin, että projekti voisi jatkua myös ensivuonna ja, että tapaamisten määrää voisi lisätä. Lopussa haluan kiittää kaikkia projektin työntekijöitä: Milla, Outi, Shiva, Helena ja Marja-Leena. He ovat tehneet tätä projektia ja suomenkielen oppimisen lisäksi he ovat järjestäneet meille asiakkaille hauskoja ja ihania hetkiä.

Mennään niiden kotiin on artikkeliteos, jossa kuvataan Jyväskylän Katulähetys ry:n Polku kotiin-projektissa (2013-2015) kehitettyä kotinuorisotyömallia maahanmuuttajataustaisten tyttöjen ja nuorten naisten kohtaamisen ja ohjaamisen välineenä. Teoksen kirjoittajat ovat projektin työntekijöitä, kehittämistyöhön osallistuneita opiskelijoita ja yhteistyökumppaneita. Lisäksi mukana on viiden projektin toimintaan osallistuneen tytön ja naisen kirjoitukset, joissa he kuvaavat kokemuksiaan Suomesta ja Polku kotiin-projektista.

Kotiin jalkautuvan nuorisotyön testaamisen myötä syntynyt kotinuorisotyömalli rakentui menetelmäksi, jossa kohdataan yksilö ja perhe kotona tai kotoa käsin tarjoten mielekkäitä vapaa-ajanaktiviteetteja ja nuorisotyön ohjausta. Työmuodon kehittyminen projektivuosien saatossa tuotti toimintamallin, jolla todettiin olevan myönteisiä vaikutuksia toimintaan osallistuneiden tyttöjen ja naisten sekä heidän perheenjäsenten elämään. Erilaisten tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla ehkä merkittävimpana vaikutuksena on ollut elämänilon lisääntyminen niin osallistujalla itsellään kuin perheenjäsenilläkin.

Arjen ja vapaa-ajan pienet ja suuret kohtaamiset ovat olleet merkittäviä toimintaan osallistuneille tytöille ja naisille, mutta myös työntekijöille, opiskelijoille sekä yhteistyökumppaneille, jotka ovat yhdessä jakaneet intohimon kehittämistyöhön projektin elinkaaren aikana. Kotinuorisotyö jää elämään sekä haastamaan ja rohkaisemaan nuorisotyötä edelleen ja entistä enemmän jalkautumaan sinne, missä nuoret ovat ja vapaa-aikaansa viettävät.

